

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Disputatio II. De præcipuis proprietatibus gratiæ actualis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

ratio prima dubitandi.

Secunda. Ad secundam Resp. Deum posse quidem per se ipsum absolute facere, quod facere potest per causas secundas, sed non posse facere illud connaturaliter, nisi eleuando potentiam per aliquid intrinsecum, aliqui hoc argumento probaretur nec dari gratiam operantem. Verum est quod naturaliter actus vnius potentiae non potest esse principium actuum eiusdem, vel alterius potentiae, supernaturaliter autem potest. Tunc enim obedientialiter & instrumentaliter vnus actus alterum producit, in quo nullum video inconueniens.

Tertia. Ad tertiam Resp. multos esse Theologos qui gratiam comitantem plane confundunt cum gratia subsequente, sed verius tamen ab aliis distingui vtramque gratiam, ita ut gratia cooperans dicatur illa quae nobiscum operatur consensum voluntatis: subsequens quae illum consensum subsequitur, praebendo occasionem & opportunitatem boni operis quod voluntas efficere decreuit, vel certe efficiendo ut voluntas in illo desiderio vsque ad finem perseveret. De priori effectu dixit Augustinus in Enchir. cap. 32. *Nolentem praeuenit ut velit, volentem subsequitur ne frustra velit.* De altero effectu idem Augustinus lib. de natura & gratia cap. 31. *Praeuenit ut vocemur, subsequitur ut glorificemur, praeuenit ut pie viuamus, subsequitur ut cum illo semper viuamus.* Fulgentius lib. de Incarnatione & gratia cap. 11. *Praeuenit impium ut fiat iustus, subsequitur iustum ne fiat impius, praeuenit electum ut surgat, subsequitur electum ne cadat.*

DISPUTATIO II.

De praeceptis proprietatibus gratiae actualis per Christum Salvatorem.

Scilicet constituta & obiter tantum explicata tum existentia tum essentia gratiae praesertim actualis de qua sola nobis sermo nunc est, sequuntur tres illius eximiae proprietates in quibus tota eius dignitas, & maiestas se probat. Prima est summa illius necessitas ad elicienda opera bona, & ad vitanda peccata. Secunda est sufficientia gratiae. Tertia est eius mirabilis efficacia.

QUESTIO I.

De Necessitate Gratiae Christi.

S. Thomas quaest. 109.

Necessitas gratiae.

Hæc est celeberrima controuersia quæ post exortam in Ecclesia hæresim Pelagij tantâ contentione defensa est à fidelibus: quid nimirum sine speciali auxilio gratiae cognoscere, velle, agere homo possit, quod ut tradam plenissime sex mihi videntur dicenda, Primò, qualis sit necessitas gratiae ad cognoscendum verum. Secundò, necessitas gratiae ad opera bona supernaturalia. Tertiò, necessitas gratiae ad opera naturalia moraliter bona difficiliora. Quartò, necessitas gratiae ad opera naturalia facillima. Quintò necessitas gratiae habitualis & fidei ad quælibet bona opera elicienda. Sextò necessitas eiusdem gratiae & priuilegij specialis ad vitanda omnia peccata tum mortalia tum venialia.

SECTIO I.

De Necessitate Gratiae Christi ad cognoscendum verum.

S. Thom. art. 1.

Certum est primò veritates alias esse naturales, alias supernaturales: naturales ea appellantur, quæ cognosci possunt sine speciali reuelatione: supernaturales illæ ad quarum cognitionem necessaria est specialis Dei reuelatio. Rursum autem veritas naturalis alia est speculatiua quæ de se non ordinatur ad mouendam & dirigendam voluntatem in opere bono, alia est practica & moralis quæ de se ordinatur ad excitandum bonum affectum in voluntate, siue illa sit vniuersalis ut cum dicitur parentes debere honorari, siue sit particularis, verbi gratia, honorari debere patrem hic & nunc. Denique veritas moralis particularis quædam est sufficiens duntaxat ad mouendum affectum, quia licet illum possit mouere, non tamen mouet: quædam non est tantum sufficiens sed etiam congrua, quia non illum duntaxat potest mouere, sed etiam mouet.

Veritatis multiplex acceptio.

Certum est secundò, auxilium gratiae quod dici potest necessarium ad cognitionem veritatum naturalium, non posse dici esse auxilium supernaturale secundum substantiam, cum actus sit pure naturalis: sed neque dici potest esse solum concursus generalis, quem certum est requiri ad omnem omnino actum: igitur necesse est ut illud non sit aliud quam speciale quoddam adiutorium, quod in sua quidem entitate naturalis tantum sit ordinis, sed fiat tamen præter cursum ordinarium causarum qui sequitur creationem, ita ut illud non existeret nisi Deus mutaret ordinem naturæ primò constitutum, ut homini egenti, propter merita Christi opitaretur: si enim sine huiusmodi speciali auxilio non potest homo cognoscere veritates naturales tunc ad cognoscendum verum necessaria erit gratia per Christum.

Supernaturale secundum substantiam.

Duplex ergo potest esse dubitatio, prima de necessitate illius gratiae ad cognoscenda vera naturalia, Secunda de necessitate gratiae ad cognoscendas & credendas veritates Fidei.

S. I.

Verum ad cognoscendas veritates naturales Gratia Christi sit necessaria.

Loquor de veritatibus tum speculatiuis, tum moralibus, non tantum singulis, sed etiam omnibus, vtrum videlicet absque speciali Dei adiutorio cum solo Dei concursu ordinario, & supposito cursu naturali causarum, possit homo in statu naturæ lapsæ cognoscere aliquas, vel etiam omnes veritates praesertim practicas quæ idoneæ sunt ad mouendum affectum.

Ratio dubitandi esse potest primò, quia ex Scripturis & Conciliis habetur quod omnis scientia donum est Dei: Psalm. 93. *Qui docet hominem scientiam,* quod ex testimonio argumentatur Concilium Milenitanum c. 4. ubi probat vtrumque Dei donum esse, & scire quid agere debeamus & diligere ut agamus, imò etiam donum Dei testatur esse scientiam illam quæ inflat idem indicatur lib. 2. Paralip. c. 20. *Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui ut oculos nostros dirigamus ad te.* Et aperte Apostolus 2. ad Corinthios 3. *Non quod sufficientes sumus cogitare ex nobis, quasi ex nobis: quem locum eleganter expendit Concilium Arafricanum 2. Canone 7. & cap. 9, aperte docet diuini esse muneris cum recte cogitamus,*

Ratio prima dubitandi.

mus, & cap. 22. *Nihil habet homo suum præter mendacium & peccatum, si quis autem veritatem & iustitiam habet, ab illo fonte habet quem sitire debemus in Eremo.*

Secunda.

Secundò, habetur etiam ex Scripturis quod ignorantia & cæcitas sunt vulnera peccatricis naturæ, Genes. 6. *Videns Deus quod cuncta cogitatio humani cordis intenta esset ad malum, alia lectio habet, Quod figmentum humani cordis duntaxat malum: Vnde Patres Concilij Palæstini errorem illum Pelagij refellunt, qui diceret ignorantiam & obliuionem non subiacere peccato vt constat ex lib. de gestis Pelagij cap. 18. quem refellit etiam Augustinus lib. 1. de gratia Christi c. 28. negans expresse quod sine Deo possit esse scientia in homine lapsò. Idem etiam ab ipso desumpsisse videtur Fulgentius lib. de Incarnat. & gratia cap. 13. vbi docet hominem peccando amisisse facultatem rectè cogitandi, vnde Psalm. 93. dicitur Cogitationes hominum vanae sunt.*

Tertia.

Tertiò, habetur etiam ex Scripturis quod prudentia est ex Deo, si autem nullo nobis opus est Dei auxilio ad cognoscendas veritates practicas, certè ad acquisitionem prudentiæ nulla gratia egemus, quod tamen negatur Proverbiorum 8. *Meum est consilium mea est prudentia, negatur ab Augustino, epist. 105. Nemo rectè sapit, aut rectè intelligit nisi acceperit spiritum sapientia & intellectus. Imò alioqui sequeretur quod neque otare possemus ad donum illud accipiendum, neque gratias agere Christo propter illud acceptum, quod nemo Catholicus affirmauerit.*

Conclusio bipartita.

Dico primò, multas veritates purè naturales etiam practicas cognoscere homo potest sine speciali gratia per Christum, non potest tamen cognoscere omnes aut collectiue, aut etiam distributiue.

Probat ex Scripturis.

Primam partem cum S. Thoma in hoc articulo probant Catholici omnes Doctores contra Caluinum & Irenæum eius affectam perpetuum. Primò ex iis Scripturis vbi dicitur Deum ex creaturis cognosci posse naturaliter Sap. 13. *A magnitudine speciei, & creatura poterit Creator horum cognoscibiliter videri, Rom. 1. Quod notum est Dei manifestum est in illis, inuisibilia enim Dei per ea quæ facta sunt, &c.* Vbi manifestum est quod veritates aliqua speculatiue cognoscuntur à nobis naturaliter.

Secundò, dicitur etiam in Scriptura diuinum lumen & legem impressa esse homini naturaliter, vt per ea cognoscat verum & rectum. Psalm. 4. *Multi dicunt quis ostendit nobis bona, signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Vbi de veritatibus practicis sermo est quæ sunt veluti præcepta iustitiæ indita homini naturaliter vt dictum alibi est, & explicat optimè Augustinus in eum Psalmum. Clarissimè autem Apostolus Rom. 2. *Cum gentes quæ legem non habent naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, &c.* vbi manifestè dicit Apostolus Ethnicos qui legem Moyse non habent, cognoscere naturaliter ea quæ ad honestè viuendum pertinent. Vnde argumentor quia non potest esse in nobis lex naturalis indita naturaliter, quin naturaliter cognoscantur à nobis quæ recta & honesta sunt: sed legem illam cum natura quilibet homo scriptam accipit cum illa non sit aliud quam natura rationalis, ergo naturaliter cognoscere potest homo ea quæ recta, & honesta sunt. Vnde *Hanc sapientiam* (inquit Prosper lib. contra collatorem cap. 22.) *superesse humano generi ex natura à Deo condita reliquit, ad temporalis vite utilitatem.*

Probat ratione.

Tertiò, rationes plurimæ id suadent. Primam vget Suares, quia vt homo possit peccare nulla indiget gratia, sed vt possit peccare indiget aliqua cognitione, ergo vt homo cognoscat verum etiam morale non indiget gratia. Quod manifestè indicat Augu-

stinus in Psalm. 57. *Manu* (inquit) *formatoris nostri, in cordibus nostris veritas scripsit quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris, hoc & antequam lex daretur nemo ignorare permissus est, vt esset unde iudicaretur etiam ij quibus lex non esset data.* Chrysostomus homilia 54. in Genesim, *Sufficientem magistrum habemus conscientiam, & fieri non potest, vt illo adiumento salutis priuetur, nam simul cum hominis formatione implantata scientia faciendorum, & non faciendorum.* Altera ratio est, quia supposita cognitione sensuum, necessariò sequitur in intellectu cognitio veritatis, sed sine gratia cognoscuntur obiecta per sensus, ergo & per intellectum.

Secunda pars de omnibus veritatibus collectiue, imò de singulis distributiue, probatur primò experientia, nemini enim adhuc notæ fuerunt veritates omnes tum practicae, tum speculatiue: imò & certum est quasdam esse veritates adeò difficiles & abstrusas vt nemini hætenus notæ fuerint. Secundò, probat id multitudo rerum cognoscendarum, & summa etiam aliquarum obscuritas, quibus accedente vitæ breuitate, impedimentis corporis rebellionem appetitus, sensuum fallacis sanè perspicitur neminem esse posse in quouis statu etiam integræ naturæ constitutum, qui sine speciali Dei directione, sapissimè non erret tum in speculatiuis tum in moralibus.

Ad primam Responderi vulgò solet illas duntaxat cognitiones & scientias dici à Scripturis & Conciliis esse dona Dei quæ ordinantur & conferunt de se ad vitam æternam & pietatem, alias cognitiones etiam practicas esse quidem dona Dei authoris naturæ, non esse dona Dei authoris gratiæ. Primò enim locum illum Psalmi *Qui docet hominem scientiam.* De scientia diuinæ legis ad actus supernaturales per se ordinata explicant Concilium Mileuitanum cap. illo 4. & Augustinus lib. de gratia Christi cap. 26. vbi probant charitatem quæ ædificat multò magis esse donum Dei, si ad ipsam charitatem ordinata scientia, quæ inflat si sola sit, est etiam donum Dei. Secundò, locum Apostoli, *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, explicat Concilium Arausicanum secundum Can. 7. de cognitione rerum ad cognitionem pertinentium, in iis enim quæ pertinent ad salutem & iustitiam non habemus nisi mendacium & peccatum, vt tradit etiam Augustinus lib. de Prædestinat. Sanctorum cap. 2.*

Ad secundam Resp. naturam non ita esse vulneratam per peccatum, vt nullas omnino veritates tum speculatiuas, tum practicas sine auxilio speciali possit cognoscere, sed quod pauciores cognoscere absque vilo errore possit, quam cognouisset in statu puræ naturæ, propter passionum rebellionem, & quod ad veritates supernaturales cæca omnino sit post priuationem originalis iustitiæ quæ multa continebat dona intellectus. Cum ergo dicitur quod cuncta cogitatio humani cordis intenta sit ad malum, significatur quod per concupiscentiam homo semper incitetur ad malum, neque ad bonum supernaturale per vllas naturæ vires eniti possit, & hæc causa est cur cuncta, id est ordinaria hominum cogitatio semper ad malum sit intenta; quem etiam habent sensum alia Scripturæ loca, & Conciliorum.

Ad tertiam Resp. posse quidem hominem sine gratia exercere aliquos actus imperfectissimæ prudentiæ, non posse perfectè prudentem euadere, quia nec frequentes, nec difficiles actus prudentiæ potest elicere propter pugnam concupiscentiæ, per quam impediuntur actus prudentiæ, & propter frequentissimas errandi occasiones, quæ vinci non possunt sine gratia. Quod additur de oratione & gratiarum actione in sequentibus explicabitur.

§. II.

An & quomodo ad cognoscendas & credendas veritates supernaturales necessaria sit gratia.

Status difficultatis.

A cognitione rerum purè naturalium, transeo ad cognitionem rerum supernaturalium, quæ in homine viatore semper est fides, lucerna videlicet lucens in caliginoso loco, donec dies elucescat, & lucifer oriatur in cordibus nostris: nec enim aliter in statu viæ res supernaturales cognoscimus quàm in lumine fidei ut dicam alibi. Vnde ad solam fidem difficultas præfens reuoluitur, in qua quaeritur, vtrum nullam sine gratia fidem habere possimus etiam initialem.

Ratio prima dubitandi.

Ratio autè dubitandi est 1. quia facta sufficienti propositione mysterij reuelati, sequitur omnino necessariò assensus fidei, ergo nulla requiritur ad illum actum alia gratia præter reuelationem & propositionem motiuorum. Probo antecedens, implicat vtille qui scit Deum esse veracem, & clarè videt Deum aliquid dixisse, neget veritatem reuelatam, sed ille qui videt miraculum, v. g. in testificatione veritatis reuelatæ sciens aliundè Deum veracem esse, ac dixisse mysterium quod proponitur, ergo implicat vt ille credat mysterium illud non esse verum. Quæro enim cur non possim statim assentiri cum mihi aliquis euidenter proponet articulum, & faciat miraculum, vt probet eius veritatem.

Secunda.

Secundò sola supernaturalitas actus Fidei potest esse causa cur ad illum gratia Dei videatur esse necessaria, sed illa supernaturalitas probari vix potest, cum Catholicus & Hæreticus eodè articulo ex eodè planè motiuo credant, nam vterque profiteretur se credere quia Deus dixit, aliqui Catholicus cognoscere certò posset se verum elicere actum fidei.

Tertia.

Tertiò, saltem in illis qui iam habent habitum fidei, neque affectus ille pius voluntatis, neque gratia necessaria est ad credendum, reliqui enim habitus intellectuales sine præuio actu voluntatis mouent potentiam in qua sunt, & ostenditur manifestè in lumine gloriæ, quo posito statim videtur Deus. Denique imperari potest actus fidei ex affectu vanæ gloriæ, ergo sine pio affectu voluntatis & sine gratia elici potest actus fidei.

Conclusio secunda probatur.

Dico secundò, ad actum fidei diuinæ eliciendum, & ad quodlibet etiam eius initium, id est ad piam voluntatem credendi necessarium esse simpliciter auxilium gratiæ supernaturale secundum substantiam. Hoc est certissimum dogma fidei contra Semipelagianos sæpissimè in variis Conciliis definitum.

Ex Conciliis.

Primò enim Concilium Arausicanum secundum postquam Can. 5. anathema ei dixit qui sicut augmentum sic initium fidei, & ipsum credulitatis affectum, quo in eum credimus qui iustificat impium non per gratiæ donum, sed naturaliter nobis inesse asserit, statim argumentatur ex variis locis Apostoli, v. gr. Philipp. 1. *Vobis donatum est non solum vt in illum credatis sed etiam vt pro illo patiamini* Ephesorum 2. *gratia saluati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est.* 1. ad Cor. 4. *quid habes quod non accepisti, & cap. 15. gratia Dei sum id quod sum*: Vnde addit Can. 7. *Si quis per natura vigorem aliquod bonum pertinens ad salutem æternæ vitæ cogitare, aut eligere, sine salutari predicatione consentire posse confirmat absque illuminatione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suauitatem in consentiendo & credendo veritati, Hæretico fallitur spiritus, &c.*

Ex Augustino.

Secundò eadè & alias probationes suggerit Augustinus lib. 1. *retract. c. 29. lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 2. & 3. lib. de bono perseuerant. c. 19. epist. 107.* vbi multiplices adducit Scripturas quibus se ait conuictum esse, præsertim illud, *Quid habes quod non accepisti, sufficientia nostra ex Deo est*: Deinde varias

Tom. I.

adducit Patrum authoritates Cypriani, Ambrosij, Nazianzeni, & demùm rationes adducit efficacissimas primam petit ex oratione totius Ecclesiæ pro infidelibus, eiusdem gratiarum actione pro fide illis data, *Non enim orat Ecclesia tantum, inquit, vt augeatur fides in infidelibus, sed etiam petit vt incipiant habere fidem, quam ante non habebant, quod vt fiat oretur pro eis non ab eis, cum autem factum fuerit, gratia agantur pro eis & ab eis.* Altera ratio Augustini est, quia si pia illa voluntas esset à nobis, gratia Dei daretur omnino secundum merita, cum merces inchoatæ fidei sit fides aucta, Tertia quia si posset homo per se incipere fidem, posset etiam illam perficere ac augere, cum eiusdem rationis sit initium, & incrementum, tam enim est supernaturalis fides initialis si vera sit, quam fides perfecta.

Ex rationibus S. Doctoris.

Ad primam Resp. negando quod facta propositione quacunque mysterij reuelati, sequatur necessariò assensus fidei diuinæ, multi enim visis miraculis, non tamen credunt. Ille qui scit Deum esse veracem, & videt miracula potest tamen adhuc negare assensum articulo proposito, quia non cognoscit clarè illud esse verum miraculum, imò etiam si videret illud esse verum miraculum, non posset quidem negare veritatem reuelatam, sed vel cohiberet omnino assensum, vel certè non eliceret assensum Fidei nisi acquisitæ, si Deus nullam daret gratiam indebitam. Si enim coram me faciat aliquis miraculum euident, assentiri potero fide acquisita non fide diuina, quæ sola nitatur Dei dicentis autoritate.

Solutur prima ratio dubitandi.

Ad secundam Resp. supernaturalitatem actus fidei satis probari secunda secundæ tùm ex Scripturis tùm ex Conciliis & Patribus, aut etiam ex motiuo quod est sola prima veritas reuelans, est autem impossibile vt Fides Catholici, & fides hæretici quando habet idem obiectum materiale, habeat etiam idem obiectum formale. Quantumvis dicat hæreticus se non credere nisi Deo dicenti, falsò tamen id dicit, quia si verum id esset, crederet hæreticus æqualiter alios articulos æquè à Deo reuelatos, tunc ergo ille habet motiuum credendi diuersum à reuelatione, quamuis credat, se non credere nisi propter illam. Catholicus autem propter puram credit reuelationem, neque tamen de hoc potest esse omnino certus, atque adeò non est certus de suo actu fidei.

Secundæ.

Ad tertiam Resp. nullum esse actum fidei ad quem pius non debeat præcedere affectus voluntatis, etiam posito habitu fidei, quia licet alij habitus intellectus qui sunt euidentes moueant intellectum sine præuio affectu voluntatis, illi tamen qui sunt ineuidentes cuiusmodi est fides, egent præuia determinatione voluntatis. Quomodo autem actus fidei non possit imperari à vana gloria dictum est aliàs.

Tertiæ.

SECTIO II.

Dene cessitate gratiæ actualis ad elicienda opera virtutum supernaturalium.

§. Thomas art. 5. 6. 7.

Sic explicata naturali virtute intellectus ad cognoscendum verum, difficilior & multiplicior est controuersia de viribus liberi arbitrij ad operandum bonum, tùm naturale tùm supernaturale, quæ præcipua imò tota fuit contentio Catholicorum cum Pelagianis, in qua primum videndum est de operibus illis quæ dicuntur esse supernaturalia vel secundum substantiam, quales sine dubio sunt actus Spei, Charitatis, Contritionis & virtutum omnium infusarum, vel certè ex directione speciali ad salutem: generaliter enim de illis quaeritur, vtrum elici possint sine adiutorio speciali tùm excitante tùm adiuuante, vbi tria sunt

NNn

statuenda

statuenda. Primò, esse in nobis etiam post lapsum naturæ veram libertatem indifferentem ad opera bona etiam supernaturalia: Secundò, esse in libero arbitrio ac fuisse in statu etiam innocentie impotentiam ad elicienda etiam minima pietatis opera sine gratia tum excitante tum adiuvante. Tertiò nullam sine gratia esse in nobis dispositionem etiam remotam ad opera pietatis, vbi locum omnino habet difficultas de faciente quod in se est.

S. I.

Primum veritatis Catholice caput, de libertate arbitrij ad opera pietatis.

Hæreticorum error circa libertatem.

TRipliciter circa libertatem voluntatis errant Hæretici. Primò enim negat Lutherus vllum omnino pietatis opus à voluntate per Adami peccatum corrupta effectivè produci, sed illa omnia infundi à Deo voluntate passivè se habente. Secundò concedit Calvinus produci à voluntate opera pietatis, sed absque vlla indifferentia ad ponenda illa vel non ponenda, illa enim spontaneè quidem & voluntariè poni, sed ita tamen moveri voluntatem à Deo, vt non possit illa non ponere: ita enim docet lib. 2. Institutionis c. 3. §. 7. Tertiò hæc eadem est doctrina novorum Calvinistarum nuper ab Iprensi renouata, fuisse quidem in statu naturæ integræ apud hominem libertatem ad bona opera, quæ consistit in indifferentia quadam ad ea ponenda, vel non ponenda, quod fuit priuilegium beatissimi huius status: nunc autem post corruptionem naturæ mutatam omnino esse conditionem libertatis quæ non sit amplius indifferentia, sed libertas à coactione. Arbitrium enim captivum ita valere nunc vt semper moueatur necessariò ad peccandum, proprio pondere concupiscentiæ pregrauantis, vel ad bonum necessariò impetu gratiæ premouentis & inconsultum trahentis. Hæc est seria illa triginta omnino annorum meditatio quam ex libris S. Augustini eruisse se gloriatur noui dogmatis architectus, protulitque in lucem lib. de gratia primi hominis, lib. 3. & 4. de statu naturæ lapsæ, ac præsertim lib. 6. & 7. de gratia Christi Saluatoris, vbi amplissimè Calvinianum hunc factum Augustino parenti tribuit: de quo licet aliàs disput. 3. plenè dixerim, pauca tamen in hunc locum opportunè dilata sunt.

Prima ratio dubitandi ex Scripturis.

Ratio ergo dubitandi esse potest primò, ex omnibus illis Scripturis vbi dicimur facti esse serui peccati per peccatum Adæ. *A quo videlicet quis superatus est, huius & seruus est.* Vt habetur 2. Petri 2. vnde argumentatur sapissimè Aug. v. g. 1. 2. de Nupt. c. 3. *Hunc nos inuidentis liberatorem cui vanam tribuimus libertatem, à quo enim quis victus est, huic seruus additus est.* & lib. 3. ad Bonifacium cap. 8. *liberum arbitrium captiuatum non nisi ad peccandum valet.* lib. de spiritu & litera cap. 30. *Si ergo serui sunt peccati, vt quid se iactant de libero arbitrio?* Idem ostendunt omnia illa quæ declarant concupiscentiæ dominium, & tyrannidem post peccatum, vt docet etiam Augustinus locum illum adducens Apostoli, ego carnalis sum venundatus sub peccato, *Noli mirari* (inquit ser. 1. 2. de verbis Apostoli) *ò venundate sub peccato, si tibi dominetur cui es venundatus:* lib. de correptione & gratia c. 5. *Nunc postea quam illa magna peccati meritò est amissa libertas.* Vnde argumentor vbi est omnimoda seruitus, ibi non est libertas, in voluntate hominis post peccatum seruitus est omnimoda, ergo non est libertas.

Secunda ex iisdem Scripturis.

Secundò, ex iis Scripturis vbi totum quod in nobis est tribuitur soli Deo, qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate, *Hoc enim* (inquit August. lib. de bono perseverant. c. 3. *Nobis expedit credere & dicere, hoc est pium, hoc verum, vt sit humilis & sum-*

missa confessio, & totum Deo detur. in Enchiridio c. 32. *Totum Deo dandum est qui bonam hominis voluntatem, & adiuuat preparatam, & preparat adiuuandam.*

Tertiò, libertatem illam ad opera bona nec habemus ante gratiam, nec cum gratia, ergo nunquam illam habemus, ante gratiam enim non possumus operari, post gratiam non possumus non operari. *Volenti enim saluum facere* (inquit August. lib. de correptione & gratia c. 11.) *Nullum resistit arbitrium, sic enim velle aut nolle in volentis aut nolentis est potestate, vt diuinam voluntatem non impediatur, neque superet potestatem.*

Dico primò, esse in homine tum ante tum post peccatum libertatem ad opera bona tum naturalia tum supernaturalia, quæ non sit sola libertas à coactione, sed indifferentia & potestas agendi & non agendi. Ita cum Catholicis omnibus Doctoribus demonstrabam Catholicam veritatem ex Scripturis, Conciliis, Patribus, ratione, quibus vix est necesse aliquid addere, vnde paucis contentus ero.

Primò enim indifferentiam illam voluntatis ad bona opera Scripturæ habent, v. g. Deuter. 30. *Confidete quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam & bonum, concluditeque elige ergo tibi vitam vt viuas:* Iosue 24. *optio vobis datur cui seruire potissimum debeatis.* 1. ad Cor. 7. *qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, sed potestatem habens sue voluntatis, quod vult faciat.* 2. ad Cor. 9. *vnusquisque, prout destinauit in corde suo.*

Secundò, satis videtur esse dicere definitionem hanc libertatis quod liberum & spontaneum sint idem, esse Caluini & omnium Calvinistarum, damnatam à Tridentino sess. 6. Can. 4. Deinde desumptam esse à Michaële Baio cuius propositio 66. hæc erat, *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali:* & 67. *homo peccat etiam damnabiliter in iis quæ necessariò facit.*

Tertiò, clarissimè Augustinus loquutus est pluribus in locis, v. g. lib. 1. ad Bonifacium: *Quis nostrum dicit quod primi hominis peccato liberum perierit arbitrium de humano genere?* Quod repetitur etiam lib. 4. contra Iulianum c. 8. & lib. de prædestit. Sanctorum: *Non quia credere, vel non credere non est in arbitrio voluntatis, sed in electis preparatur voluntas à Domino.* lib. de gratia Christi c. 14. *Quis non videat venire quemquam aut non venire arbitrio voluntatis: sed hoc arbitrium potest esse solum si non venit, non potest solum esse si venit.* lib. 1. contra duas epistolas Pelag. c. 8. *homo preparat cor, sed non sine illius tamen adiutorio, qui tangit cor.* Denique quatuor eius rationes alias artuli adeo perspicuas vt mirabile sit potuisse aliter sentire de libero arbitrio eos qui se profitentur discipulos esse S. Augustini, cuius demum oraculum hoc addo ex lib. de gratia & libero arbitrio c. 2. *Quomodo iubet Deus si non est liberum voluntatis arbitrium.* Nempe vbi dicitur *noli hoc & noli illud,* & vbi ad aliquid faciendum vel non faciendum diuinis monitis opus voluntatis exigitur, satis liberum demonstrat arbitrium.

Ad primam Resp. totam Iprensis & Caluini fraudem sitam in eo esse quod confundant libertatem à necessitate cum libertate à seruitute, quæ tamen due tum in doctrina S. Augustini tum in rei veritate sunt distinctissimæ; fateor quidem voluntatem hominis lapsi liberam non esse à seruitute concupiscentiæ, sicut libera erat ante peccatum, sed cum Catholicis omnibus assero illam esse liberam à necessitate, quam libertatem nunquam dixit Augustinus peccato primi hominis amissam esse, sed infirmatam duntaxat & debilitatam, *Verum est* (inquit serm. 2. de verbis Apostoli) *magis liberi arbitrij vires accepit homo cum conderetur, sed peccando amisit.*

Ad secundam Resp. in Scripturis nos dici cooperatores Dei, quia illo iuvante ac excitante verè operamur bonum, quod non impedit quin totum tribui Deo debeat

debeat qui praevenerit antequam velimus, adiunat cum volumus, subsequitur ut perseveremus. *Utrumque nostrum est* (inquit S. Doctor lib. retract. c. 23.) *credere nimirum & bene operari propter arbitrium voluntatis, sed utrumque tamen datum propter spiritum fidei & obedientiam, utrumque ipsius est, quia preparat voluntatem, utrumque ipsius est quia non sit nisi volentibus nobis.*

Tertia. Ad tertiam Resp. quod ante gratiam est in nobis libertas remota & ligata, post gratiam libertas est proxima & expedita, ut constabit *quasi*. 3. nec enim tollit gratia indifferentiam quamvis infallibiliter, insuperabiliter, indeclinabiliter trahat voluntatem, quia tota illa necessitas consequens est & ex suppositione ut dicitur. *In potestate hominis est mutare in melius voluntatem, sed ea potestas nulla est, nisi à Deo detur, cum enim hoc sit in voluntate quod cum volumus facimus, nihil tam in potestate quam ipsa voluntas est*, inquit Augustinus lib. 3. retractat. cap. 22.

S. I I.

Secundam veritatis Catholica caput, omnimoda impotentia liberae voluntatis ad opera supernaturalia sine auxilio gratiae.

Posito quod sit in nobis liberum voluntatis arbitrium ad ponenda opera salutaria, lis tota cum Pelagio fuit, ut sapè dixi de requisitis ad illa opera gratiae auxiliis: contendente illo sufficere voluntati vires ingentis ad quavis opera etiam aeternae vitae meritoria, gratiam si qua esset interna praeter doctrinam & legem, iuvare voluntatem ad operandum facilius necessario requisitam nullo modo esse: obnitente in contrarium cum omnibus Catholicis Augustino, liberum arbitrium de se ita impotens esse, ut sine auxilio salutari nihil omnino posset vel incipere vel perficere, quod vltimo modo spectaret aeternam salutem: omnia enim opera huiusmodi esse Dei munera, qui & voluntatem excitet sopitam, & adiuvet infirmam.

Ratio prima dubitandi. Ratio verò dubitandi esse potest primò, quia sapè in Scriptura dicitur quod voluntas auxilium Dei praevenerit, Psalm. 22. *Misericordia tua subsequetur me*, 87. *Mate oratio mea praevenerit te*: Psalm. 118. *Praevenerit in maturitate & clamavi*: Proverb. 16. *Homini est preparare animam*. Vnde validissimum Pelagiani erroris argumentum erat quia cum tanta necessitate gratiae neque stare potest arbitrij libertas, neque Deus à personarum acceptione, ac iniustitia vindicari: si enim gratiam aliquibus negat, iam ille prima est causa damnationis: si omnibus illam largitur, omnes electi sunt, nemo reprobis.

Secunda. Secundo, saltem in statu naturae integræ nullam ad opera ista necessariam fuisse gratiam, ex multis Augustini testimoniis liquere potest. lib. de natura & gratia c. 12. *Ut ergo non acciperet hoc donum Dei, hoc est in bono perseverantiam: primus homo, sed perseverare vel non perseverare in eius relinqueretur arbitrio, tales habebat vires eius voluntas, quae sine vltimo fuerat instituta peccato, ut digne tante bonitati, & bene vivendi facilitati, perseverandi committeretur arbitrium*, & lib. de natura & gratia cap. 43. *Verum est quod Deus tam bonus quam iustus talem hominem fecerit, qui peccati malo peccare sufficeret, sed si voluisset, &c.*

Tertia. Tertio, etiam in statu iustitiae homo existens, & habitus supernaturales habens non videtur egerè gratia excitante: quomodo enim excitari non potest per habitum fidei & species actuum praecedentium? aut quomodo inutiles non sunt illi habitus, si existente cognitione boni & mali aeterni, non potest voluntas, illud amare, illud timere? Imò posito lumine beatus nulla eger gratia vel excitante vel adiuvante ut eliciat amor.

Tom. I.

rem beatificum, ergo neq; illa eget posito lumine fidei.

Dico secundò, sine auxilio gratiae vel excitantis, vel adiuvantis, nullum omnino bonum opus pietatis per solas vires liberi arbitrij elici potest, vel etiam inchoari, sine natura integra sit ante lapsum siue per iustificationem reparata sit à lapsu.

Haec est certissima, & omnino Catholica veritas quam, ut dixi, plenissimè sanxerunt Concilia in tribus orbis terrae partibus congregata, Palæstinum in Asia: in Africa vnum vniuersale Africanum, duo Carthagenensia, vnum Milevitanum, in Europa secundum Arausicanum, & Tridentinum: plures Pontifices, innumeri Patres, & praesertim libri mirabiles Augustini ex quibus paucissima haec depromam.

Primò enim argumentantur ex Scripturis Ioann. 6. *Nemo potest venire ad me nisi pater meus traxerit eum*, quam esse magnam diuinæ gratiae commendationem asserit August. lib. 1. contra duas epistol. Pelag. c. 5. Nam primò particulam illam (nemo) expendit Conc. Arausic. Can. 8. ut ostendatur ab ea lege neminem excipialteram etiam particulam (venire ad me) ponderat Augustinus loco citato, quod primum pietatis opus significet, cui dare operam sine gratia nemo potest etiam illud inchoando, quod ostendit etiam tertia particula (traxerit eum), ubi primus designatur motus voluntatis existens à Deo. Alter locus habetur Ioan. 6. *Sine me nihil potestis facere*, ex quo argumentatur Concil. Milev. Can. 3. & elegantissimè August. lib. cit. c. 8. & lib. de gratia Christi c. 26. concluditque tandem gratiam Dei sic confiteatur qui vult veraciter confiteri, ut nihil omnino boni sine illa quod ad pietatem pertinet veramque iustitiam fieri posse non dubitet. Tertius est Italicus locus citatus ab Apost. c. 10. ad Rom. *Inuentus sum à non querentibus me, palam apparui iis qui me non interrogabant*. Vnde argumentatur Concilium Arausican. cap. 2. ubi asserit *Hæretico falsi spiritus qui dixerit, per invocationem humanam gratiam Dei fieri, non autem ipsam gratiam facere ut inuocetur à nobis*.

Rationes etiam plures afferuntur à praedictis Conciliis & ab Augustino. Prima est, quia ut homo in via iustitiae ambulet, indigere tribus videtur, debet enim regi, debet custodiri, debet erigi: primum est gubernatio quam describens significat August. in Pl. 44. *Protegit nos quia Deus est ne moriamur, regit nos quia Rex est ne cadamus, regendo autem non frangit nos, nam quos non regit frangit*, & lib. de gestis Pelagij cap. 3. refutans impium Pelagij dictum, *Omnes voluntate propria regi, & suo arbitrio unumquemque dimitti*, multos asserit esse qui sibi regendi dimittantur, ut sine Deo rectore praecipitati non se à se ipso regi potuisse pœnis experiantur. Alterum est custodia, Deus (inquit S. Doctor lib. 8. de Genesi ad litteram c. 10. *Deus idem qui creat hominem ut homo sit, ipse operatur hominem atque custodit, ut etiam bonus & beatus sit*). Vltimum est erectio post lapsum ad quam eget auxilio diuino ut constabit statim. Secunda ratio ex oratione & gratiarum actione repetitur sapè ab Augustino, si enim sine gratia potest voluntas operari ea quae pertinent ad salutem, frustra sunt preces ad ea obtinenda, frustra gratiarum actiones ab ea obtenta. Tertia ratio quia fidere alioqui possemus in propriis viribus. Quarta denique ducitur ex supernaturalitate illius finis & actuum etiam pietatis quibus illum assequimur, si enim supernaturalis est finis, nullam omnino proportionem habere cum illa possunt media naturalia: si actus sunt supernaturales secundum substantiam, nihil est dubium quin omnino incapaces sint ad eos eliciendos vires omnes naturae. Supernaturalitatem autem eorum actuum probabimus suo loco.

Secundò, quod etiam in statu naturae integræ tum hominibus tum Angelis necessarium fuerit auxilium gratiae

Conclusio
secunda.Probatur
ex Scripturis,
& Conciliis, &
Patribus.Probatur
rationib.

Quod in
natura in-
tegra.

gratiæ probant eadem omnino rationes, & expresse significat sapius Augustinus lib. de correptione & gratia cap. 11. *Sanè habuit gratiam primus homo, in qua se permanere vellet nunquam esset malus, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset.* Idem docet de Angelis lib. 12. *Ciuit. cap. 9.* & eleganter Fulgentius libr. 2. ad Thrasymundum Regem: *Non alia stantem Angelum, à ruina potuit custodire nisi ea que lapsum hominem potuit reparare, una est in utroque gratia operata, in hoc ut surgeret, in isto ne caderet, in illo ne vulneraretur, in isto ut sanaretur, ab hoc infirmitatem repulit, istum infirmari non fuit, illius esca istius medicina.* Ex quibus manifestè colligitur Iprentem, magnum illum Pelagianæ doctrinæ hostem, esse tamen prorsus Pelagianum dum libro toto de gratia primi hominis, hoc contendit probare quod cap. 7. proposuerat, tanquam sine vlla dubitatione vetissimum iuxta doctrinam Ecclesiæ totius & Augustini, quod omnia opera bona etiam fidei & dilectionis Dei super omnia potuerit ab Adamo fieri per arbitrij libertatem sic ut ea non donaret Dei gratia, quod non solum paradoxum est, ut ipse fatetur ibi, sed Hæreticum, & Pelagianum, ut conuincunt allatæ rationes præsertim de supernaturalitate illorum actuum.

Status na-
turæ la-
pse.

Tertio, quod cuilibet homini siue peccatori ut resurgat à peccatis, siue iusto ut cū infusis habitibus bene operetur necessaria etiam gratia tum excitans tum adiuuans non est inter Doctores Catholicos ita certum. Primò Vega non veretur dicere lib. 6. in *Tridentinum*, quod homo aliàs excitatus ad conuersionem, aut ad aliud bonum opus nulla eget noua gratia excitante ut conuertatur, sed sufficere omnino ei posse memoriam prioris excitationis. Secundò, alij non pauci docent quod in peccatore habente habitum fidei non est necessaria gratia excitans ad conuersionem sed sufficere posse actum fidei quod videtur approbare Lessius cap. 10. & in appendice ubi docet quod posito habitu fidei. Nulla deinceps gratia requiritur ad actum fidei. Tertio, alij longè plures negant quod in homine iustificato necessaria sit gratia excitans sed sufficere posse gratiam habitualem & habitus sic enim censent Caietanus, Soto, Ruardus, Zumel, Paulus, Camerarius, Molina, Bellarminus, lib. 3. de gratia cap. 15. *sententia 13.* Neque omni ex parte quoad habitum fidei reprobare videtur Suares lib. 3. de gratia cap. 8. num. 15. & 31.

Illorum
placita non
videntur
satis re-
pondere
locis Scri-
pturæ cita-
tis.

Sed hæc omnia placita certè non videntur satis consentanea iis quæ adhuc ex Scripturis & Conciliis allata sunt de necessitate gratiæ tum operantis, tum cooperantis, ad omnia opera pietatis; nam verbi gratiâ, in Tridentino sess. 6. c. 5. dicitur *Iustificationis exordium sumendum semper esse à Dei gratia, ergo falsum est quod ait Vega sufficere memoriam prioris excitationis quæ contingit etiam naturaliter.* Canon. 3. anathema dicitur ei qui dixerit hominem credere, sperare, diligere, posse sine præueniente Dei gratia ut iustificatio ei conferatur & ne putes concilium de solis peccatoribus id statuere, cap. 16. dicitur Christum sicut caput in membra, & sicut vitem in palmites, in ipsos iustificatos, iugiter virtutem influere, quæ virtus bona opera eorum semper antecedit comitatur & sequitur, ergo falsum est quod gratia excitans necessaria non est iis in quibus sunt habitus. Deinde idem conuincitur ex Concilio Palæstino, & scriptis omnibus Sancti Augustini. Vbi contra septimam Pelagij propositionem definitur quod gratia & præueniens & comitans ad singulos actus homini datur non solum impio, sed etiam iusto. Deinde si gratia sanctificans, & habitus tenent locum gratiæ excitantis, certè multo magis tenebunt locum gratiæ cooperantis, habitus enim virtutum infusarum operantur simul cum poten-

tia, & illam adiuuant, nunquam autem excitant, aut præueniunt, nam initium bonæ operationis semper est pia cogitatio, quæ procedere non potest ab habitu, quia ipse habitus excitari debet, cum constituat hominem in actu primò potentem: non facit autem ut homo vigilet, excitetur, & vitaliter attendat. Denique si propter habitum charitatis homo non eget auxilio excitante ad eliciendum actum charitatis, certè propter habitum fidei poterit etiam peccator elicere actum fidei sine gratia, sicque conuerti & conteri sine gratia. Imò sequetur quod puer iustificatus per baptismum non eget gratia excitante donec amiserit gratiam, quæ omnia sanè non videntur admittenda, & repugnant Scripturæ cuius loquutiones vniuersales sunt, *Sine me nihil potestis facere: non quod idonei simus, &c.*

Ad primam Resp. in iis Scripturæ locis nullo modo negari auxilium præueniens ut notat Augustin. lib. 2. contra duas epistolas Pelagij c. 8. & 9. *Auertat Deus hanc amentiam ut in donis eius nos priores faciamus, posteriores ipsi, quoniam misericordia eius præueniet me, & ipse est cui verè ac fideliter dicitur quoniam præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis.* Benedictio ergo dulcedinis est gratia Dei, quæ fit in nobis ut nos delectet, hoc est cupiamus, & amemus quod præcipit nobis, in quo si nos non præuenit, non solum non perficitur, sed nec inchoatur ex nobis. Si enim ex nobis nihil possumus facere, profectò nec incipere nec perficere, quia ut incipiamus dictum est, *Misericordia eius præueniet me, ut perficiamus dictum est, Misericordia eius subsequetur me.* Cum ergo dicitur: *Misericordia tua subsequetur* significatur gratia perseverantia quæ à Deo datur. Cum autem dicitur: *Mane oratio mea præueniet te:* Christus dicit se mane, id est tempestive præuenisse tempus passionis ut peteret Calicem hunc à se transire neque tamen exauditus esse. Deinde cum addit *Præueni in maturitate, & clamavi.* Dicit tantum se præuenisse tempus surgendi, cum tempus adhuc esset dormiendi, ut eloquia Dei maturè meditaretur. Denique dicitur esse hominis præparare cor non tamen sine auxilio Dei qui tangit cor. Quomodo autem tanta gratiæ necessitas libertatem arbitrij nihil lædat ratio afferetur infra: quia iniuncta illa gratiæ efficacitas non est aliud quàm magna delectatio & suauitas. Acceptio personarum nulla potest cadere in Deum, quia licet pro absoluto in omnes dominio negare posset gratias sufficientes, nemini tamen eas negat, efficaces etiam non tenetur vlli dare, potest ergo misereri cuius voluerit, & quem voluerit indurare.

Ad secundam satis ex dictis constat Pelagianum esse dicere quod opera supernaturalia primi hominis non fuerunt ac verè propriè dona Dei. Augustinus autem significauit tantum quod primus homo, cum esset liber à seruitute concupiscentiæ seruare potuit præcepta naturalia sine gratia. De supernaturalibus nunquam hoc dixit.

Ad tertiam Resp. satis probatam esse necessitatem gratiæ tum excitantis, tum comitantis etiam in eo in quo est habitus, de lumine autem gloriæ ac visione dispar ratio est quia voluntas non eget gratia præueniente ad eliciendum amorem beatificum quem elicit necessariò non liberè.

S. III.

Tertium Catholica veritatis caput, de impotentia omnimoda voluntatis ut se disponat ad gratiam.

Error fuit Massiliensium (ut supra monui) quod liberum arbitrium præueniat gratiam, eo quod per solas

Solutio
prima ra-
tio dubie
tandi.

Tertia.

Error
Massiliensium.

solas naturae vires aliqua eliciat opera quae sint dispositiones ad gratiam: In quem errorem incidere omnino videtur illi omnes Theologi qui asserunt posse opus aliquod naturale v.g. attritionem naturalem sine gratia Christi eliciat esse ultimam dispositionem ad gratiam, quod placuit Scoto, Gabrieli, Durando, & Caietano: vel etiam qui tenent aliquod huiusmodi bonum opus esse remotam dispositionem ad gratiam, quae sententia est Gerlonis, Richardi, & Soti: Ab eo autem errore quam longè distent Molina, Lessius, Bellarminus & Suarez ex infra dicendis patebit.

Prima ratio. Ratio dubitandi primò est, quia plures scripturas pro suo errore asserunt Faustis & Cassianis in quibus expressè videtur dici quod à nobis est initium salutis & gratiae. Zachariae 1. *Conuertimini ad me & ego conuertar ad vos.* Isaia 30. *Ad vocem clamoris tui statim ut audierit respondebit tibi,* & sapè Apostolus. *Velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio: neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus,* & haec videtur doctrina esse Chrysostomi, nam homil. 17. in Ioannem, expressè docet Deum non praeuenire nostras voluntates, sed vbi preparati fuerimus, tunc deum illum adesse ac iuuare per gratiam: & alibi tradit Abrahamum disposuisse se per bona opera ad magna dona gratiae quae accepit.

Secundò. Secundò, potest liberum arbitrium ante gratiam conari aliquid circa opera supernaturalia v. gr. si audierit aliquis Apostolum enarrantem Paradisi gaudia, & Inferni penas, certè naturaliter illorum amore inardescere, istorum horrore terri, nam hoc etiam haeretici sapè faciunt: Si mysteria fidei aliquis audierit, credere illa poterit saltem fide humana, sicut Iudaei & Turcae nugae credunt Talmudistarum, & Alcorani. Sed Deus ex huiusmodi conatu occasionem sapè sumit dandi vltiorem inspirationem: ergo potest homo saltem remotè disponere se ad gratiam, & sanè alioqui quod salus & praedestinatio non sunt villo modo in hominis potestate, quod vnusquisque nascitur iam iudicatus, & si Deus sine ratione vni potius quam alteri bene facit, sine dubio acceptior est personarum.

Tertiò, præcipuum Semipelagiani erroris fundamentum erat receptissimum illud Axioma: *Quod facienti quod in se est Deus non denegat gratiam,* ex eo enim sequitur omnino quod homo saltem remotè potest se disponere ad gratiam.

Conclusio tertia. Dico tertiò, nemo per solas liberi arbitrii vires potest se disponere aut remotè aut congruè ad gratiam per quam opera deinde pietatis eliciat: quamuis per actus factos ex gratia possit quilibet se disponere ad maiores gratias, quibus maiora deinde pietatis opera eliciat, & euadat ad sublimem sanctitatis gradum. Ita contra Massilienses Catholici omnes docent estque specialiter definitum in Concilio Arausicano II. & habetur in omnibus tractatibus Augustini contra ipsos conscriptis ex quibus pauca haec satis erunt.

Ex scripturis. Primò enim plurima refert testimonia scripturarum sanctus Doctor v.g. psalmo 26. *Et dixi nunc capere hac mutatio dextera excelsi,* quod explicans Augustinus ad eum psalmum; *Cum ergo dixisset (inquit) nunc capere, non dixit hac mutatio arbitrii mei, sed dextera excelsi, sic itaque Dei gratia cogitetur ut ab initio bonae mutationis suae usque ad finem consummationis, qui gloriatur in Domino gloriatur.* Psalmo 53. *Pro nihilo saluos facies illos,* quod ponderat S. Doctor, lib. de praedestinatione sanctorum, cap. 2. & 3. & ex illo Prosper ad excerpta Genuensium cap. 3. & 4. *Non dixit pro exiguo sed pro nihilo, quia nullius boni operis intuitu confert gratiam, sed ex sola misericordia.* Deinde illa duo

ex Euangelio S. Ioannis vrget eximè, *nemo potest venire ad me nisi pater meus traxerit eum: sine me nihil potestis facere:* & deum ex Apostolo tria illa, Roman. 11. *Quis prior dedit illi & retribuetur illi,* 1. ad Corinth. 4. *Quis est qui te discernit: quid autem habes quod non acceperis?* Philippensium 3. *Qui cepit in vobis opus bonum ipse perficiet. Deus est qui operatur in vobis velle & perficere.*

Secundò, Rationes etiam habet plurimas, primam I. de praedestinatione sanctorum cap. 2. quia si ad primam gratiam homo se disponit per solam voluntatem, verum erit illud quod in Concilio Palestino coactus est negare Pelagius, gratiam secundum meritum nostrum dari: *Quomodo enim (inquit Prosper I. contra collatorem cap. 6.) non aduertis te in damnatum, illud incidere gratiam Dei secundum merita nostra dari cum aliquid precedere boni operis ex ipsis hominibus propter quod gratiam consequantur. affirmas?* secundam habet lib. 2. ad Bonifacium cap. 8. si sine Dei gratia per nos incipit cupiditas boni, coeptum ipsum erit meritum, cui ex merito veniat adiutorium quia nimirum gratia iam non erit gratia sed merces. Iuxta illud Apostoli. *Si autem gratia, iam non ex operibus, alioqui gratia iam non est gratia.* Tertiò & optima esse potest, quia inter dispositionem, & formam aliqua proportio esse debet, sed inter opus naturale, & gratiam supernaturalem nulla est proportio, ergo opus naturale non potest villo modo esse dispositio ad gratiam. Imò addit S. Thomas art. 6. quod *eiusdem est disponere ad formam cuius est introducere formam:* gratiam autem solus Deus introducit, ergo solus etiam ad illam disponit.

Ad primam Resp. cum Augustino lib. 2. ad Bonifacium cap. 8. in his & alijs huiusmodi locis solam designari libertatem voluntatis sed gratiam non excludi: cum enim dicitur *velle adiacet mihi,* &c. significatur quod multa sapè bona desideramus, ad quae postmodum exequenda proflus deficiamus nisi potentioribus auxilijs adiuuemur. *Neque qui plantat est aliquid neque qui rigat,* exterius doctrinam proponendo, sed qui gratiam interiorius immittendo, efficit ut bona semina incrementum capiant. De Chrysostomo breuiter dico cum Bellarmino lib. 6. cap. 6. nunquam ab eo absolute gratiam praeuenientem negatam fuisse, sed gratiam duntaxat illam quae voluntas determinetur, propter Manichaeos à quibus negabatur libertas: vel etiam aliquando voluntati tribuit, id, quod voluntas cum Deo facit, ut ab ijs distinguat quae solus per se ipsum efficit Deus, atque adeò magna illa dona collata esse Abraham, ut multarum esset Gentium pater, propter opera multa bona quae prius cum gratia Dei fecerat.

Ad secundam Resp. concedendo quod potest quilibet ante acceptam à Deo gratiam, habere imperfectum aliquem, & inefficacem conatum circa supernaturalia: sed nego posse vllum hominem habere huiusmodi conatum ut propter eum tanquam propter dispositionem aliquam etiam remotam conferatur gratia iustificationis, vel etiam tribuatur fides, ut definitur in Concilio Tridentino sess. 6. can. 3. quia conatus illi omnes inferioris sunt ordinis, & adeò imperfecti, ut nullam proportionem habeant cum fine supernaturali qualis est gratia. Verum est quod salus non est in hominis potestate sublata gratia, sed quia eam Deus nemini negat, propterea certum est quod ante hominem sit vita & mors, ad quod voluerit mittere manum suam. Praedestinatio pendet à voluntate nostra secundum aliquos effectus non secundum omnes ut alibi docui. Nemo iudicatus nascitur & damnatus quia nemo reprobat à gloria, nisi post demerita praemia. Nulla est personarum acceptio in Deo (ut supra dixi) quia tunc tantum illa reperitur

Rationibus D. Augustini.

Solutio primae dubitationis.

Secundò.

quando iudex æqualiter utrique debet, & tamen uni
faciet non alteri.

Tertiz. Ad tertiam vt Respondeatur explicanda est ac-
curatius.

§. IV.

*Veritas axiomatis receptissimi, quod Deus facien-
ti quod in se est non denegat gratiam.*

PRæcipuum erat illud, vt monui, Massiliensium
telum quo suam illam propugnabant fidem initia-
le, cui scilicet causam daret liberum voluntatis arbi-
trium sine Deo. Potest autem axiomatis huius vulga-
ti triplex esse sensus.

Primus omnino hæreticus quem solum probabant
Massilienses, facienti bona opera per vires naturæ,
Deus propter illa tanquam per veras dispositiones
& meritum congruum non denegat primam gratiam
ad fidem & conuersionem.

Secundus sensus Catholicus omnino quem solum
approbant S. Thomas art. 6. Vasques & Bellarmus
facienti per vires gratiæ id quod potest, Deus vltio-
res gratias non denegat.

Tertius quem omnino verum & Catholicum esse
defendunt Molina, Lessius, Suares, Mascarenas, est
iste, Deus facienti ea opera bona quæ per vires natu-
ræ facere potest, infallibiliter quidem sed ex sola ta-
men liberalitate, non autem ex vilo merito aut di-
spositione gratiam non negat ad fidem & conuersionem.
De primo illo sensu nulla potest esse inter Do-
ctores Catholicos controuersia, quia illum Concilia
vt hæreticum damnarunt: De duobus alijs dissidium
est inter graues Theologos quorum alij cum sancto
Thoma contendunt intelligi debere axioma de facien-
te quod in se est per virtutem gratiæ, alij cum
Molina disput. 6. & 14. Lessio in appendice capitis 10.
Suare lib. 4. de Gratia a cap. 12. ad 18. contendunt in-
telligi debere de faciente quod in se est per vires
naturæ.

Ratio pri-
ma dubi-
tandi. Ratio autem dubitandi est, quia qui axioma hoc
exponunt de faciente quod in se est per vires natu-
ræ, dicere tenentur opera illa facta per vires naturæ
esse dispositiones ad gratiam, quod probo, illud est
dispositio ad gratiam cuius intuitu Deus dat gratiam
homini sic disposito, quam non daret si taliter non
esset dispositus: sed Deus dat gratiam intuitu illo-
rum operum naturalium, & eam non daret si opera
illa non essent, ergo illa opera sunt veræ dispositio-
nes ad gratiam.

Secunda. Secundò, ille qui per solas naturæ vires operatur
sine gratia, maxima & frequentissima committit pec-
cata, propter quæ pœnam magis meretur, quàm gra-
tiam, ergo quando dicitur facienti quod in se est, da-
re gratiam, intelligitur de faciente quod in se est per
vires gratiæ. Confirmatur quia faciens quod in se est
ille dicitur qui seruat totam legem, sed per vires na-
turæ nemo seruare potest totam legem etiam natu-
ralem, ergo faciens quod in se est ille dicitur qui ope-
ratur cum gratia.

Tertia. Tertio, si Deus ex lege illa infallibili daret gra-
tiam illis qui per vires naturæ benè operantur certè
maiores & vberiores gratias daret illis qui morali-
ter melius operantur, hoc autem falsum est, quia
pessimis sæpè peccatoribus maiores Deus gratias lar-
gitur.

Conclusio
quarta. Dico quartò, posse axioma illud facienti quod in
se est Deus non denegat gratiam absque vilo pericu-
lo erroris intelligi de eo qui facit per vires naturæ
quod in se est cui Deus ex sola misericordia sine vilo
merito gratiam non neget ad fidem & conuersionem.
Ita fusè probant authores citati qui etiam osten-

dunt communem hanc esse sententiam doctorum et-
iam S. Thomæ.

Ratio autem breuiter est, quia nihil aliud fides Ca-
tholica prohibet nisi vt dicamus opera naturalia esse
dispositiones etiam remotas ad gratiam, initium enim
fidei & salutis ex Deo solum esse, atque adeò primam
gratiam dari ex meritis, sed si dicatur Deum infallibi-
liter quidem, sed ex pura misericordia & liberalitate
dare gratias ei qui facit per vires naturæ opera bo-
na, non dicitur tamen quod opera illa sint disposi-
tiones ad gratiam, nec dicitur gratiam dari ex meritis
cum expressissimè id negetur, ergo sine vilo errore in
fide hoc potest asseri.

Deinde recta videtur esse ratiocinatio Suarez lib.
4. de Gratia cap. 15. quia certum est statuisse Deum ne-
minem sufficientibus ad salutem auxilijs priuare,
quod pactum non est absolutum, sed aliquam inclu-
dit conditionem, non operis supernaturalis eliciendi
ad quod necessaria est gratia supernaturalis, vnde nec
includit conditionem operis alicuius meritorij aut
dispositionis ad gratiam recipiendam, quia hoc est
impossibile, ergo illud pactum est sub conditione
quod non ponatur obex violando legem naturalem;
ergo iuxta istam interpretationem ille qui facit quod
in se est per vires naturæ non se disponit ad gratiam,
sed tantum non ponit obicem gratiæ.

Dico quintò, verius tamen esse quod intelligi de-
beat axioma de illo qui facit quod in se est cum au-
xilij gratiæ naturalis, ita vt ei qui cum auxilijs ordi-
narijs gratiæ naturalis seruat legem naturalem, Deus
non denegat gratiam supernaturalem ex pura miseri-
cordia & liberalitate. Sic video posse componi dissi-
dentes Catholicorum sententias, quorum alij negant
intelligi axioma de faciente quod in se est per vires
naturæ: alij negant intelligi de faciente quod in se est
per vires gratiæ: nam utrique ni fallor conueniunt
cum nec priores loquantur de faciente quod in se est
per vires gratiæ supernaturalis, & posteriores cum
loquuntur de faciente quod in se est per vires naturæ
non excludunt auxilia gratiæ ordinis naturalis, quod
expressè docent Molina & Lessius.

Ratio ergo est, quia hæc explicatio axiomatis de
faciente quod in se est cum auxilijs gratiæ naturalis
totum omnino cuitat errorem Massiliensium cum
ponat gratiam ante bona opera, & exponit clarissimè
quomodo per nos solum stet vt saluemur quod vnum
in hoc axioma intendunt Catholici: vnde non pla-
cet eorum explicatio qui vellent intelligi debere de
faciente quod in se est per gratiam supernaturalem,
quia omnes hætenus Doctores voluerunt axioma
illo significare quod aditus ad salutem omnibus pa-
tet, & quod per Deum non stat si auxilium superna-
turale ad salutem multi non habeant, sed per ipsos
omnino stare qui si facerent per vires & auxilia natu-
ralia, id quod reuera præstare possent, illud à Deo
acciperent: Licet ergo verus hic sensus sit, quod illi
qui cooperatur gratijs supernaturalibus Deus gratias
vltiores non denegat supernaturales, aliquid tamen
vltius axioma illo significatur, quod totum vi-
detur dirigi ad eos qui nondum acceperunt gratiam
fidei.

Deinde optimum est argumentum positum in ra-
tione dubitandi, quia ille qui per solas naturæ vires
operatur sine gratia, innumera committit peccata,
propter quæ meretur priuari gratia, ergo dici non
potest quod illi qui per vires naturæ non ponit obi-
cem gratiæ, Deus non denegat gratiam, quia quisquis
gratia destituitur innumeros ponit gratiæ obices, quæ
ratio videtur perspicua.

Ad primam ergo Respondeo quod opera illa enti-
tatiuè naturalia quantuncunque fiant cum auxilio
gratiæ

gratiae naturalis, nunquam tamen sunt dispositiones & meritum ad gratiam supernaturalem, cum etiam sic non habeant proportionem ullam cum ipsa etiam si Deus ordinet illa ad finem supernaturalem: extrinseca enim illa Dei ordinatio non potest dare proportionem illi operi quod est de se improporionatum ut bene docet Suares. Ad argumentum igitur obseruo magnum esse discrimen inter dispositionem, occasionem, conditionem ab homine Deo datam, & occasionem a solo Deo acceptam, occasio ab homine data illa est qua Deus vere mouetur ad dandam gratiam, & sine quo non moueretur nec illam daret, occasio a Deo accepta est aliquid per quod non mouetur Deus ad dandam gratiam, & quo sublato fortassis etiam illam daret. Nullum est bonum pure naturale quod esse possit occasio ab homine data Deo ad gratiam supernaturalem, potest tamen aliquando esse occasio a Deo accepta, qui aliquando sumit etiam ex peccatis occasionem bene faciendi homini, nemo autem dixerit peccatum esse dispositionem ad gratiam. Itaque distinguenda est prima maior propositi argumenti, illa est dispositio ad gratiam cuius intuitu Deus dat gratiam, si per illud moueatur tanquam per conditionem ab homine datam concedo, si Deus per illam non moueatur nego, quia tunc illa est solum occasio a Deo accepta.

Solutio
secundae &
terciae.

Ad secundam patet ex quinta conclusione illum qui facit quod in se est, illum esse qui seruat totam legem naturalem saltem quoad praecipua capita, sicque illum non posse operari per solas vires naturae sine gratia. Vnde patet etiam responsio ad tertiam.

SECTIO III.

De Necessitate Gratiae actualis ad opera naturalia moraliter bona, & difficiliora.

Dixi de operibus supernaturalium virtutum, nunc iterum nobis cum Pelagio lis est de operibus moraliter bonis sed pure naturalibus, quae omnia contendebat ille posse fieri sine Dei gratia. Ordior autem ab actibus illis bonis in quibus est difficultas vel ex obiecto vel ex tentatione ingruente, vel ex longa duratione, vel ex praceptorum multitudine, & quaro, vtrum illi per solas naturae vires sine speciali adiutorio gratiae Christi elici possint. Vbi triplex esse potest controuersia, prima de actibus ex obiecto difficilibus, qualis est Dei dilectio super omnia, vnde iudicium erit de actibus aliarum virtutum moralium difficiliorum. Secunda de actibus ab extrinseco difficilibus, hoc est de victoria tentationum. Tertia de obseruatione totius legis, & fuga cuiusvis peccati.

§. I.

Vtrum sine speciali gratia per Christum possit homo Deum diligere super omnia.

S. Thom. art. 3.

Quid sit amare Deum.
Certum est primo, Dei amorem appellari affectum illum voluntatis quo complacemur, inclinamur & afficimur erga Deum, ut summum bonum, & vltimum finem nostrum, possumus autem inclinari erga eum quia summè nobis bonus est, & finis à nobis obtinendus, qui vocatur amor concupiscentiae: vel inclinari possumus erga eum ut est in se summè bonus & vltimus omnium rerum finis qui vocatur amor amicitiae. Per primum amorem, volumus nobis Deum ut summum bonum nostrum, per secundum volumus Deo bona, & nos etiam ipsos, quia in se bonus & dignus est: volumus autem tunc gaudento

& gratulando de bonis & internis & externis quae Deus habet, tunc desiderando externa illa bona quae non habet, tunc dolendo, odio habendo, fugiendo, impediendo mala extrinseca Dei. Vterque igitur ille amor pro formali obiecto habet Deum ut finem vltimum, sed amor amicitiae respicit finem vltimum, quatenus hoc est aliquod Dei bonum: amor verò concupiscentiae respicit finem vltimum ut hoc est bonum aliquod nostrum.

Certum est secundo, amorem tunc concupiscentiae, tunc amicitiae posse aliquando esse naturalem, aliquando supernaturalem, supernaturalis est quo amatur Deus ut cognoscibilis fide diuina, naturalis est quo amatur Deus ut naturaliter cognoscibilis. Et hanc vtriusque amoris diuisionem in naturalem & supernaturalem temerè Iprensis negat, existimans esse impossibile ut Deus ametur nisi supernaturaliter, quae vna fuit ex propositionibus Michaëlis Baij damnatis à Pio V. & Gregorio XIII. repugnante aperte rationi, quia certum est naturaliter posse cognosci Deum summè bonum, ergo naturaliter etiam potest amari. Vasques autem disput. 194. dum ait omnem amorem concupiscentiae quo amatur Deus esse naturalem nullo modo placet, ut patebit ex dicendis de supernaturalitate actus spei.

Naturalis
& superna-
turalis
amor erga
Deum.

Certum est tertio, amorem tunc naturalem tunc supernaturalem ut sit verus amor Dei summè boni habere saltem virtualiter & appetitiuè quod sit super omnia, id est quod amittere malit cetera omnia, quam Deum offendere, hoc enim ad amorem necessarium requiritur, potest autem tripliciter Dei amor praeferre Deum omnibus quae sunt amoris eius contraria. Primo affectiue solum & inefficaciter, qui amor est composibilis cum peccato, secundo efficaciter quidem sed imperfectè, qui propositum quidem includit nunquam peccandi, quando non occurrit vlla difficultas, & quando in communi tantum cogitat praepcepta, si autem tentatio aliqua grauior occurrat statim fiet peccatum, tertio amor perfectissimus est qui efficaciter Deum praefert omnibus alijs etiam quando in particulari singula cogitat, & occurrit difficultas, habet enim propositum tale non peccandi ut in qualibet occasione absteineat à peccato.

Amor Dei
appetiti-
uius.

Controuersia ergo inter Theologos est de amore praesertim amicitiae quo Deus diligitur super omnia, non de supernaturali, nam illum concilia omnia definiunt ne imperfectum quidem esse vnquam posse sine gratia, sed de naturali, vtrum sicut sine gratia cognosci naturaliter Deus potest, sic etiam sine gratia possit diligi.

Status
quaestiois

Ratio dubitandi primo est, quia Concilia & Patres vnanimiter asserunt aduersus Pelagium, quod quilibet Dei amor donum est Dei: *Charitas diffusa est in cordibus nostris, charitas ex Deo est.* Concilium Arausicanum canon. vltimo. *Prorsus diligere Deum Dei donum est,* & clarè Augustinus epist. 107. docet quod liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus, & ne dicas Augustinum de sola loqui charitate supernaturali & perfecta, refellitur ex libro de gratia & libero arbitrio cap. 17. *Et quis istam (inquit) quamuis paruum dare coperat. charitatem, nisi qui preparat voluntatem?* & cap. 18. *Si non ex Deo, sed ex hominibus est dilectio, vicerunt Pelagianis, si autem est ex Deo vicimus Pelagianos.*

Primaria
ratio dubi-
tandi.

Secundo, si posset haberi aliquis Dei amor sine gratia tota lex naturalis posset obseruari sine gratia, qui enim diligit, legem impleuit, quia scilicet Dei amor includit propositum non peccandi, & excludit à corde omnem affectum inordinatum.

Secunda.

Tertio, Dei amor cum proposito nunquam peccandi est sine dubio vltima dispositio ad gratiam remissionis

Tertia.

millionis peccatorum, imò illud est verum opus peccatis, quæ duo semper sunt ex gratia.

Conclusio
prima.

Dico primò, in statu naturæ lapsæ nemo sine gratia potest amare Deum super omnia amore naturali simpliciter efficaci, ad amorem purè affectiuum & inefficacem nulla exigitur gratia, sed illa tamen exigitur ad omnem amorem efficacem etiam tantum secundum quid.

Prima pars

Primam partem cum S. Thoma *artic. 3.* Theologi omnes tenent contra Scotum & Durandum, videturque certa ex fide, quia amor naturalis simpliciter efficax est is qui sic proponit efficaciter non peccare ut sufficiat ad victoriam quarumlibet tentationum, sed constabit ex sequentibus neminem posse sine gratia seruare omnia præcepta & superare omnes tentationes, ergo neque sine gratia potest quisquam amare Deum amore naturali simpliciter efficaci.

Secunda
pars.

Secundam partem de amore purè affectiuo & inefficaci negant Bellarminus *lib. 6. cap. 7.* Vasques *disp. 194.* & alij quos citat. Ratio tamen euident est, quia ille actus amoris purè naturalis nullam includens difficultatem, & ad eum quilibet naturalem habet inclinationem: Cum enim naturaliter Deus cognoscitur nihil videtur facilius quàm excitare in se affectum illum amoris, etiam cum voluntate inefficaci nunquam illum offendendi, hoc enim vnum est ex operibus moralibus facillimis quæ dicam posse fieri à nobis sine gratia.

Tertia
pars.

Tertia pars de amore secundum quid efficaci, difficilior est quam docent Molina in *concordia disp. 19.* Suares *lib. 1. cap. 33.* & *lib. 2. de prædestinat. cap. 10.* Valentia & alij plures contra Scotum, Canum, Caicetanum, Scotum, Okamum, Paludanum, Arriagam. Ratio est, quia ille amor esse non potest efficax qui esse non potest sufficiens ad excludendam omnem voluntatem peccandi, sed omnis amor per naturæ vires elicitus, est insufficiens ad excludendam omnem voluntatem peccandi, alioqui posset aliquis diu sine gratia vitare omne peccatum, si nulla esset tentatio vel difficultas grauis, quod repugnare videtur concilijs, ergo nullus amor Dei efficax potest elici sine gratia. Deinde certum videtur quod perfectissimi actus virtutum moralium non possunt elici sine gratia: sed actus amoris qui efficaciter excludit voluntatem peccandi, saltem pro breui tempore quo cogitantur in communi omnia præcepta, est actus perfectissimus, nam ille si accedit ei motiuum supernaturale sufficit ad iustificationem, difficultas autem non oritur ex motiuo supernaturali, quod sæpè minuit difficultatem, sed oritur ex illa voluntate nunquam peccandi: si enim hoc esset verum vix vllus esset actus virtutis quem sine gratia elicere quilibet non posset.

Denique nemo sine gratia excludere à se potest affectum omnem inordinatum, sed quilibet amor efficax illum excludit, ergo ille haberi non potest sine gratia.

Ad primam Resp. scripturas illas & concilia ferè loqui de amore supernaturali, vel etiam de naturali effectiuo & efficaci. De quo etiam procedunt alia duo argumenta.

S. II.

Vtrum possit aliquis sine gratia vincere tentationes aliquas.

Dixi de actibus qui ab intrinseco sunt difficiles, nunc ut dicam quid possit liberum arbitrium sine gratia circa eos qui ratione tentationis ab extrinseco ingruentis habent adiunctam difficultatem, præmittenda videntur duo, primum de ipsa tentatio-

ne quæ vincitur, secundum de potentia illam vincendi.

Certum igitur primò est tentationem vocari propriè propositionem alicuius boni vel mali sensibilis quo mouetur voluntas ad violandum præceptum, & committendum peccatum siue illa boni propositio fiat à demone, siue ab amico suadente, siue oriatur ab interna corruptione concupiscentiæ. Potest autem aliquando esse leuis quando tum ex parte intellectus & phantasiæ paruam habet suasionem, & ex parte appetitus paruam, & languidam inclinationem: aliquando autem est grauis, quando illa duo sunt vehementissima vel mora temporis est notabilis. Denique vtraque illa tentatio tripliciter vinci potest à nobis, primò cum merito, cum scilicet ex intentione pia superetur & ad hoc certum est gratiam exigi: secundò cum peccato, cum scilicet superatur tentatio vna succumbendo alteri tentationi ut contingit non raro, ut cum quis peccatum incontinentiæ vitat ex vana gloria, nam sapissimè ut ait Augustinus non vitia superantur sed maioribus peccatis, minora peccata vincuntur. Tertio, vincitur tentatio præcisè abstinendo ab opere vetito: & de hac victoria quaritur vtrum sine gratia obtineri possit per solas vires liberi arbitrij.

Certum est secundò, quod triplex potest esse potentia & facultas voluntatis ad vincendam tentationem: Prima est potentia physicè tantum sufficiens ad victoriam tentationis & vincendum peccatum: cum quis habet omnia principia physica cum quibus vinci possit tentatio, quamuis cum illis solis nunquam vincatur: huic potentia opponitur impotentia physica cui scilicet desunt principia physicè necessaria. Secunda est potentia sufficiens moraliter quæ non reducitur ad actum propter infirmitatem naturæ, aut impedimenta & difficultatem operis, sed propter solam negligentiam operantis: huic potentia opponitur impotentia illa quæ moralis appellatur, quia licet habeat potentiam physicam, nunquam tamen huiusmodi effectus à tali causa prodire potest propter magnitudinem difficultatum, & impedimentorum. Hæc impotentia dicitur simpliciter impotentia, ut cum dixit Christus esse impossibile ut non veniant scandala, quod tamen non est physicè impossibile. Tertia est potentia efficax, quæ nimirum habet infallibiliter effectum, quem tamen poterat non habere. His positus.

Celeberrima etiam contra Pelagianos est controuersia circa victoriam tentationum vtrum sine speciali gratia per Christum possimus vincere singulas distributiue sumptas vel certè aliquas ex illis siue graues sint, siue leues, saltem vitando peccatum, aut etiam operando bene moraliter.

Ratio verò dubitandi esse primò potest, quia nihil ex scripturis & concilijs proferri potest quo concludatur tentationes aliquas saltem graues non posse vinci, quo non probetur etiam leues non posse vinci. Scriptura & Concilia indefinè loquuntur de quolibet tentatione, in te eripiar à tentatione: *Orate ut non intretis in tentationem: Quis me liberabit de corpore mortis huius? gratia Dei per Iesum Christum,* vel certè commodè intelligi possunt de victoria morali & meritoria.

Secundò viget grauissimum argumentum, quia possunt sæpè multi ex motiuo purè humano, v. gr. propter honorem & vanam gloriam tolerare grauius tormenta & superare tentationes difficillimas, ut de antiquis Philosophis dici solet & in hæreticis sæpè contigit, qui acerbissima tolerarunt supplicia, & mortem alacriter subierunt in defensionem opinionum erronearum, ergo similiter ex motiuo vel honesto vel

Tentatio
quid sit.

Triplex
voluntas
facultas.

Ratio pri-
ma dubi-
tandi.

Secunda.

vel indifferenti poterant easdem tentationes illi superare: vel etiam Catholicus pro veritate Christiana idem tolerare potest sine gratia, si non ex motu supernaturali, saltem ex motu moraliter honesto: si ex motu malo vinci potest grauis tentatio, cur etiam illa vinci non poterit ex motu quod humanum sit & honestum? verbi gratia si potest ex vano metu hominum vinci tentatio grauis contra castitatem; Cur etiam sine gratia vincere illam non poterit ex metu laudabili verbi gratia ne dem scandalum, vel etiam vt tucar sanietatem? Et hoc argumentum præcipue valet quando motuum honestum est etiam homini gratum: verbi gratia si possum ex motu gula vincere tentationem furi: Quare non poterit illam vincere, tunc cum in summa esurie imperabitur mihi vt comedam? Similiter si aliquis grauissimos tolerare potest cruciatus, vt defendat falsam opinionem, quam putat esse veram, certe poterit eodem pati cruciatus, quando illa opinio erit vera, & imperabitur ei vt pro eius defensione moriatur, non enim minus est amabile motuum ex eo quod sit honestum.

Tertia.

Tertiò, seclusa gratiâ quilibet homo habet veram libertatem ad non peccandum vt patet ex supra dictis, ergo sine gratia vincere potest tentationem: Consequentia probatur, quia si voluntas posita tentatione libera est ad non peccandum certe potest vincere tentationem per quam non necessitatur, tunc enim vel sola illi deest potentia efficax ad illam vincendam, & sic dici nihilominus debet posse vincere, quia totum illud habet quod haberet si daretur illi gratia solum sufficiens: vel deest illi sola potentia moralis, & sic gratia non dat simpliciter operari, sed tantum operari facile, quod non negabat Pelagius, impotentia enim moralis est solum summa difficultas operandi.

Et augetur difficultas, si enim homini sublata gratia deest libertas & potentia moralis ad operandum, ergo tunc ille non peccat mortaliter, quia libertas moralis exigitur ad peccatum mortale. Imò ius posituum non obligat ubi adest impotentia moralis, ergo nec obligabit ius naturale.

Conclusio
secunda.

Dico secundò, licet habeat quilibet homo in statu naturæ lapsæ potentiam physicè sufficientem ad vincendas tentationes leues aut graues contra præcepta naturalia, nemo tamen potentiam habet efficacem, aut etiam moraliter sufficientem ad vincendam grauem vllam tentationem nisi succumbendo alteri tentationi: ad vincendas autem tentationes quasdam valde leues habet quilibet potentiam sufficientem moraliter, & aliquando etiam efficacem.

Prima pars
probata
manet.

Prima pars, de potentia physica non debet probari, quia potentia illa physicè sufficiens est potentia ipsa libera, quam certum est integram esse in natura lapsa vt probatum est, ergo ad actus moraliter bonos, & ad vitanda peccata nemini deest potentia physicè sufficiens.

Secunda
pars.

Secunda pars, de victoria grauium tentationum inter Catholicos doctores communis est, & tenetur certa de fide vt ostendunt Vasquez disputat. 189. Suarez libr. 1. capit. 24. Bellarminus libr. 5. capit. 5. contra Ruardum, & Stapletonem.

Primò adducuntur scripturæ, vt cum dicitur *in Deo facimus virtutem: impulsus euersus sum vt caderem & Dominus suscepit me*: & alia huiusmodi quibus vtuntur Concilia vt probent Pelagio neminem posse præcepta seruare naturalia sine gratia, ergo non intelliguntur ea loca de victoria fructuosa & meritoria.

Secundò afferuntur Pontifices Concilia, Patres: Innocentius I. epistola ad Concilium Carthaginen-

Tom. I.

se 93. inter Epistolas Augustini: *Necesse est (inquit) vt quo auxiliante vincimus, eodem non adiuvante vincamur*: Celestinus Papa Epistola ad Episcopos Gallicæ capite 6. *Superbum esse ait vt quidquam sibi natura humana præsumat*: Concilium Arausicanum secundum Can. 14. *Nullus miser de quacunque miseria liberatur nisi qui Dei misericordia præuenitur*. Quod etiam dixit grauissimè Augustin. serm. 13. de verbis Apostoli capite 9. *In hoc agone cum configimus Deum habemus spectatorem in hoc agone cum laboramus Deum poscimus adiutorem, si enim non ipse nos adiuvat non dico vincere, sed nec pugnare poterimus*.

Tertiò, ratio affertur à priori quia licet per peccatum sublata non sit libera facultas abstinendi à peccato, nihilominus ita vulnerata natura est per primi parentis peccatum vt ignorantia intellectus, infirmitas in voluntate quæ ad omnia honesta languet, concupiscentia in appetitu, quæ rapit ad se voluntatem infirmam, efficiant vt maximo impetu feramur ad bona sensibilia & ab honestis retrahamur, quo ex triplici capite tanta difficultas oritur resistendi malo, vt moraliter impossibilis sit illa resistencia. Denique quàm efficax sit ratiocinatio illa si possunt singule tentationes vinci, tota potest seruari lex naturalis sine gratia dicitur statim.

Tertia
pars.

Tertia pars, de victoria leuium tentationum pendet ex dicendis sectione 4. de facultate voluntatis ad facienda opera moraliter bona quæ sunt facilissima. Ratio enim eadem est præsertim quæ cum Pius V. & Gregorius XIII. damnant propositionem illam vigesimam octauam Michaelis Baij quod liberum arbitrium sine gratia non nisi ad peccandum valet, & trigessimam in qua negat tentationem vllam superari posse sine Christi gratia, vnde omnino concluditur ex Scripturis & Concilijs probari nullo modo posse quod tentationes leues non possunt vinci. Reliquæ rationes infra ponentur.

Ad primam Resp. loca illa Scripturarum & Conciliorum intelligi debere de leuib. tentationibus quæ vt docet Bellarminus improprie tantum loquendo sunt tentationes, neque posse de sola intelligi victoria grauium tentationum cum fructu & merito, alioqui Concilia & Patres male contra Pelagium probarent illam impotentiam ex naturæ corruptione, nam etiam in statu naturæ integræ nemo posset cum merito vincere vllam tentationem.

Ratio pri-
mæ dubi-
tandi.

Ad secundam, Respondent communiter Theologitanti ex peccato esse in natura corruptionem, vt quamuis propter bonum sensibile vinci possint aliquando graues tentationes, vinci tamen à nobis non possint propter bonum moraliter honestum, quia illud in natura corrupta, & obscure apprehenditur, & frigide amatur, nisi vtrumque illud malum per gratiam sanetur, id quod affirmat sapientissimè Augustinus v.g. libro de patientia cap. 17. *Cupiditas (inquit) mundi habet initium ex arbitrio voluntatis, progressum ex incunditate voluptatis, firmamentum ex vinculo consuetudinis, charitas autem Dei, &c.* quod etiam prosequitur c. 24. & 25. idem habetur l. de spiritu & littera c. 3. l. 2. de peccatorum meritis c. 17.

Secunda.

Vnde ad Argumentum Respondeo posse quemlibet ex motu purè humano resistere tentationi, posse hæreticum subire mortem ad defensionem dogmatis falsi, vel si velis etiam ad defensionem dogmatis veri, quod non credit fide nisi humana: neminem vero posse vincere huiusmodi tentationes aut ipsas etiam leuiore ex motu bono, & honesto propter corruptionem naturæ quæ (vt dixi) bonum honestum neque cognoscit perfectè, neque ardentè amat: bonum autem sensibile intensissimè amat, & distinctissimè cognoscit, ac pro inueterata consuetudine in illud mouetur;

O o o

monetur; Idèd Catholicus non potest pro vero dogmate perferre mortem, quam hæreticus perferre potest pro falso quod in omnibus alijs exemplis est verum etiam quando contingit vt honestum sit motuum alioqui gratum sensibus, tunc enim vel tentatio non vincitur, quia seruatur interius actus conditionatus furarè nisi mallem comedere, vel non vincitur ob motuum honestum, sed tantum ob motuum sensibile.

Tertia. Ad tertiam Respondeo quod homo sine gratia libertatem habet physice sufficientem ad non peccandum, non habet libertatem sufficientem moraliter: nego autem quod impotentia moralis ad vincendam tentationem non sit aliud quam difficultas benè operandi, est enim impotentia cum qua nemo vnquam operatur, neque secundum communem loquendi modum dicendus est posse operari propter impedimenta & summam difficultatem. Verum est quod in omni peccato est libertas moralis, id est libertas cum aduertentia malitiæ, non est necesse vt sit libertas sufficiens moraliter, quæ duo valdè differunt. In lege positua etiam diuina verum est quod impossibilitas moralis tollit obligationem, quod non est verum in lege naturali, quæ multo arctius obligat quàm lex vlla positua.

S. III.

Vtrum sine gratia possit seruari tota lex naturalis.

S. Thomas, art. 4. 9. 10.

Vitare omnia peccata contraria legi naturali, est vincere omnes tentationes collectiue sumptas, difficultas ergo est, vtrum non solum in natura integra, sed etiam in natura lapsa tota lex naturalis sine speciali auxilio per Christum seruari possit non quidem meritorie sed præcisè vitando peccatum contra illam legem quod est seruare legem totam secundum suam substantiam.

Primaria ratio dubitandi. Ratio dubitandi est primò, quia obseruatio illius legis sine dubio fuisset difficilis etiam in natura integra, nam inclinatio semper fuisset eadem ad bona sensibilia, quibus attrahi potuisset voluntas: fuisset etiam appetitus excellentiæ, neque defuissent externæ tentationes, ergo in natura integra impossibile fuisset obseruatio totius legis naturalis.

Secunda. Secundò, sæpe contingit vt alicui non occurrat vlla difficultas longissimo tempore, ergo fieri potest vt sine gratia tota obseruetur lex naturalis. Scripturæ autem & concilia exponi facile possunt de obseruatione totius legis fructuosa & meritoria.

Tertia. Tertio, ad puram omissionem nulla necessaria est gratia, sed aliqua præcepta legis supernaturalis obseruari possunt per puram omissionem, ergo ad illa non requiritur gratia. Imò huiusmodi præcepta obseruari possunt per opus malum ad quod haud dubiè nulla requiritur gratia.

Conclusio tertia. Dico tertio, potuisset homo in statu naturæ integræ obseruare totam legem naturalem sine speciali auxilio gratiæ. In statu autem naturæ lapsæ nullus sine speciali gratia per Christum, potest longo tempore seruare totam legem, & vitare omnia peccata collectiue.

Prima pars Prima pars, communissima inter Theologos habetur ex Concilijs & Patribus contra Pelagium decernentibus fuisse facillimum homini adhuc innocenti perseverare sine peccato vt probat Augustinus, *libr. de perfectione iustitiæ, capite 9. lib. de*

correctione & gratia, capite 19. Quia nimirum moralis illa impossibilitas seruandi legem oritur ex triplici eo vulnere de quo sæpe dixi: nam ignorantia illa quæ caligat ratio, infirmitas quæ liberum laborat arbitrium, & rebellio appetitus per quam obruitur ratio, & in seruitutem redigitur voluntas prorsus abfuiissent ab illo statu, in quo gratia originalis totum fecisset hominem rectum, & subiectum Deo ac rationi, atque aded tanta illa inclinatio ad sensibilia extincta fuisset, regnante in nobis Deo & ratione: non defuissent quidem tentationes ab extrinsecò, sed illas omnes facillimè in tanta luce, tantisque præsidij superare potuissent.

Secunda pars, Catholicum dogma est, vt communiter censent Theologi quamuis eorum aliqui fatentur existiment dicere contrariam sententiam esse scandalosam, temerariam, & errori proximam, quam tamen videntur tenuisse Gabriel, Durandus, Scotus, latissimè autem illam impugnant Molina in *concordia disputat. 17.* Valques *disputat. 189.* Suarez *libr. 1. capite 26.* Valent. *quæst. 1. p. 5.* Bellarminus *libr. 5. cap. 6.*

Primò enim sic colligitur ex varijs Apostoli testimonijs verbi gratia Roman. 7. postquam concupiscentiæ vires prædicasset: *Sentio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ,* tandem exclamat: *Quis me liberabit de corpore mortis huius gratia Dei per Iesum Christum,* quod idem cap. 8. exaggers: *Quod (inquit) impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, &c.* primæ ad Corinthios 15. postquam dixisset, *Virtus peccati lex,* addit statim *Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam per Iesum Christum:* quod idem dicitur secundæ ad Corinthios 3. *Litera occidit, id est lex non solum scripta sed etiam naturalis peccatum non arceat, sed auget potius sine gratia, faciens sciri peccatum non tamen cauere,* vt tradit Augustinus opere toto de spiritu, & litera.

Secundò, sic habetur ex Concilijs & Patribus Pelagium impugnantibus, quippe vnus erat erroris illius caput quod sine gratia seruari possent omnia præcepta, & omnia peccata vitari, vt docetur expressè ab Augustino epistola 94. ad Hilarium: *Quod cauendis vincendisque peccatis, omnibusque superandis tentationibus sine villo deinceps Dei adiutorio humana voluntas sufficeret:* traditur quoque in Epistola Concilij Carthag. ad Innocentium, in Epistola Cælestini ad Episcopos Galliarum, ac demùm ex scriptis omnibus Augustini: Neque possunt explicari de solis præceptis supernaturalibus, quia expressè loquuntur de lege naturali, neque de fructuosa Mandatorum obseruatione, quia probant legem illam non posse seruari, vitando peccata omnia quod est seruare legem secundum substantiam.

Tertio, Ratio colligitur ex Scripturis & Patribus satis euidentis petita ex duplici capite: Primum est summa difficultas seruandi totam legem propter innumeras occasiones peccandi, impedimenta continuo ingruentia, bellum cum demonibus, prauorum colloquia & exempla. Alterum caput est incredibilis infirmitas voluntatis, propter concupiscentiæ furor, & pondus ad sensibilia; in illa enim impetu ferimur, & primo illa semper consideramus, honesta verò violenter semper & frigide: accedit innata homini leuitas vt perpetuo ei bello & violentia opus sit nisi velit vinci, vnde impossibile illi omnino est semper stare nisi fortiori quodam gratiæ auxilio maneat erectus.

Ad primam Resp. quod in natura integra nulla fuisset difficultas nisi ab extrinsecò, quæ vincere facile potuisset homo innocens, vt ostendi nuper.

Ad

Ad secundam Respondeo esse prorsus impossibile in tanta naturae corruptione ut non multa occurrant difficultates longo tempore, constat verò Concilia & Patres non loqui solum de obseruatione meritoria mandatorum, cum loquantur de peccati fuga, hoc est enim loqui de custodia legis secundum substantiam.

Tertia.

Ad tertiam Resp. praecepta supernaturalia de virtutibus infusus quaedam esse affirmatiua, quae seruari haud dubie nequeunt sine gratia, quaedam negatiua v. gr. non negare fidem, & haec quandiu nulla in contrarium est tentatio per puram omissionem seruari possunt, si sit tentatio nequeunt sine auxilio seruari, praecepta de suscipiendis ritè sacramentis seruari non possunt sine gratia, quia ut ritè suscipiatur sacramentum necessaria est dispositio quam habere sine gratia nemo potest.

Quomodo autem gratia requiratur actualis etiam in homine iusto gratiam habente sanctificantem ad vitanda omnia peccata constabit ex dicendis sect. 5. ubi agam de necessitate gratiae habitualis. Deinde constabit ex sect. 6. quomodo consequentia illa vera esse possit, potest homo sine gratia seruare quamlibet legem & vitare quodlibet peccatum determinatè ac distributiuè, ergo potest seruare totam legem, & vitare collectiuè omnia peccata, de hoc enim eo loco disputabitur.

SECTIO IV.

De necessitate gratiae ad opera moralia facillima.

Haec est nobilissima illa controuersia quae scholam Theologicam diuisit in partes, mihi verò ex hactenus dictis non videtur difficile statuere quibus adhaerendum sit, si primùm sensus proponatur controuersiae ac dissidentes sententiae authorum, secundò statuatur vera sententia, tertio mens conciliorum & Augustini accuratius inquiratur.

§. I.

Sensus questionis, & dissidentes sententiae.

Certum est primò, quod inter opera honesta naturalis ordinis, quaedam sunt difficilissima, ut grauem inimico condonare contumeliam, Deum in graui tentatione diligere super omnia: quaedam facillima sunt, ad quae naturali pondere homo fertur, ut salutare patrem à quo impensè amaris, non calumniari amico, post acceptum insigne beneficium gratias agere, & alia huiusmodi, quae ita sunt facilia ut opus malum eis oppositum longè sit difficilius & molestius.

Duplex
genus gra-
tiae.

Certum est secundò, duplex distinguendum necessariò esse genus gratiae, prima est gratia Dei ut Creatoris, secunda est gratia Dei ut Redemptoris. Gratia creationis dicitur illa, quae beneficium quidem est, sed tamen supposito cursu causarum naturalium primitiuis instituto, naturaliter sequitur, & debita est homini. Gratia redemptionis illa est, quae non solum est beneficium, sed etiam fortius est, & accommodatius quàm auxilium quodlibet sequens ex naturali rerum cursu, neque debitum est homini, sed ex solis meritis Christi datur, quae gratia sola Christiana est & de hac tota est controuersia.

Certum enim tertio est, neminem vnquam doctorem, imò nec Pelagium ipsum dixisse quod possit ab homine bonum aliquod opus elici etiam facillimum sine gratia aliqua quae spectet ad beneficium saltem creationis; fatentur videlicet omnes requiri specialem aliquam Dei creatoris prouidentiam ut contin-

Tom. I.

gat homini congrua cogitatio, & grauis tentatio non turbet, ut vehemens passio non infuset: est enim necesse ut in illis omnibus Deus saltem tanquam author naturae speciali prouidentia sua inuigilet ad malum arcendum.

Tota igitur difficultas est de opere naturali quod est facillimum, utrum illud quando tentatio grauis nulla vrget fieri possit non solum sine peccato, sed etiam honestè moraliter, cum solis auxilijs gratiae creationis, sine gratia Saluatoris Christi. An verò natura per peccatum ita sit prostrata & deprauata ut sine gratia per Christum nullum opus moraliter honestum etiam minimam & facillimum possit fieri, sed ei semper vel aliqua circumstantia desit ad honestatem requisita, vel certè adiunctum ei semper sit aliquod peccatum, v. g. fiat ex fine malo, quod video tripliciter explicari.

Status dif-
ficultatis

Primò enim constans Lutheri, Caluini, & nuperi Ianfenij sententia est hominem in statu naturae lapsae nihil omnino posse nisi peccare, si non adiuuetur supernaturali aliqua gratia per fidem, sic enim latissime pronunciat Ipenus lib. 3. & 4. de statu naturae lapsae, quod *Arbitrium post lapsum primi hominis antequam Dei gratia visiteretur, hoc est antequam Christi suscipiatur fidem per quam incipit gratia, sub terrenis cupiditatibus tam arcte vinculum possideatur, ut libertas illa voluntatis velut ferreis adstricta vinculis, nullo modo possit surgere ut bonum velit & faciat sed ut tantummodo capiti motu versetur in malo, ut habetur l. 3. c. 2. fusèque rejicietur sect. 5.*

Mens Cal-
uini.

Secundò alij cum Gregorio Ariminensi & Catharino negant liberum arbitrium solis naturae viribus posse aliud quàm peccare, nisi gratia entitatiuè quidem naturali, sed indebita tamen & per Christum collata praeueniatur: hoc enim esse vulnus infirmitatis illatum homini ex peccato, ut nihil prorsus sine gratia possit facere.

Mens Ca-
tharini.

Tertio contendit Vasques *disputat.* 189. & 190. hominem ex solis naturae viribus habere quidem potentiam sufficientem moraliter ad eliciendum opus aliquod facillimum & honestum, sed potentiam tamen efficacem neminem habere, neque de facto vnquam elicere sine gratia Christi opera moraliter honesta etiam facillima, gratiam autem illam esse duratam cogitationem congruam sine qua certum est neminem vnquam honestè operari, quamuis ad operandum honestè illa non sit necessaria. Hanc enim esse soli gratiae Christi reseruatam vel potius gratiam esse solius Christi, nam tametsi ex solo cursu rerum naturali debeantur homini cogitationes & auxilia cum quibus operari naturaliter rectè possit: Illa tamen post naturam lapsam esse solum sufficientia, cogitationem tamen congruam & efficacem nemini dari ex gratia sola creationis, ex eo quod homo per peccatum meruerit carere omni auxilio congruo, quod ex solius Christi meritis conferri potest: & hanc ostendit esse doctrinam Augustini aliorumque Patrum qui contra Pelagium perpetuò nihil nos facere posse sine gratia Christi nisi peccatum asserunt.

Mens Vas-
ques.

§. II.

Verior sententia statuitur.

Oppositum tamen omnino censent omnes notae alicuius Theologi, quos immeritò trahit Vasques ad suam sententiam, negant enim hominem semper in omnibus peccare si Christi gratia ei desit, illum enim posse aliquando in rebus saltem facillimis, & leuissimis honestè operari non tantum sine gratia supernaturali, & fide, sed sine gratia & cogitatione

Ooo 2 vlla

vlla per Christum data, per solam gratiam creationis: sic enim è veteribus Theologis censent Alensis, Bonauentura, Major, Richardus, Gabriel, Gerson: è recentioribus Medina, Zumel, Victoria, Vega, Mascarenas, Anglez, Molina, Valentia, Lessius, Azor, Tannerus, & alij plures adducti à Suare, *lib. 1. c. 8. ad 23. & lib. 2. de prædestin. à cap. 11.* vbi ostendit hanc omnino esse sententiam S. Thomæ.

Ratio prima dubitandi.

Ratio dubitandi triplex potissimum esse potest. Primò ex necessitate orationis & gratiarum actionis, quod sine dubio efficax esse videtur argumentum, si enim proprijs viribus sine gratia vlla ex meritis Christi data possumus aliqua facere opera laudabilia & moraliter honesta, nihil opus est in omnibus planè actibus Saluatorem inuocare Christum, auxilium per merita eius implorando, neque possumus post quævis opera bona gratias Christo agere, quia nihil ipse contulit vt ea fierent: Sed necessariam nobis in omnibus esse orationem ad Christum, & gratiarum actionem nemo Christianus negare potest. *Oportet semper orare* (inquit Christus) & *nunquam desinere*, & Apostolus primæ Thessalonic. 3. *sine intermissione orate, in omnibus gratias agite*: Cælestinus Papa in epistola prima decretali, *In omnibus igitur actibus, cogitationibus, motibus, adiutor, & promotor Deus orandus*, quo etiam argumento sæpè vitur Augustinus, ergo nullum opus honestum sine gratia Christi vnquam perficitur, si verò aliquid efficitur sine Christi gratia, ergo aliquid est pro quo neque orare debeat, neque gratias Christo agere, qua vnica propositione videntur præcludi omnes responsiones propositi argumenti.

Secunda.

Secundò, ille qui per peccatum constitutus est in vltimo termino damnationis, id est qui meritis est damnationem omnimodam, meruit priuationem cogitationis cuiuslibet congruæ ad bene operandum moraliter, homo enim damnatus nunquam habebit, neque habere debet cogitationem congruam per quam honestè vnquam operetur, sed homo per peccatum constitutus est in vltimo termino damnationis, statim enim ac peccauit meretur damnari, neque vlla ipsi fieret iniuria si statim damnaretur, idèò nihil ei debetur nisi quod ei damnato deberetur: Numquid autem ei iam damnato deberetur congrua cogitatio? ergo illa non debetur homini post peccatum. Confirmatur quia cogitatio congrua si non est specialis gratia omnibus debetur.

Tertia.

Tertiò, necessitatem hanc gratiæ ad omnia opera honesta videntur clarissimè asserere Concilia contra Pelagium coacta, & Augustinus adeò perspicuè illam in omnibus libris asserit vt nihil de ipsius mente possit dubitari.

Assertio prima.

Dicendum tamen primò est, posse hominem aliquando etiam efficaciter opera elicere bona moraliter, minutissima tantum & facillima & paucissima sine auxilio gratiæ Christi, vincere tentationes leuissimas, & abstinere à nonnullis peccatis, vbi nulla in contrarium vrget tentatio grauis.

Probatur ex scripturis.

Primò enim sic colligitur ex scripturis Roman. 2. *Gentes que legem non habent, naturaliter qua legis sunt faciunt*, quæ Apostoli verba licet aliquando Augustinus disputans cum Pelagio censuerit intelligi debere de gentibus ad fidem conuersis & cum Dei gratia operantibus ex naturæ lege, alia tamen expositio de cuiuslibet Gentilibus ex solo naturæ lumine operantibus & efficientibus aliquid laudabile, plana omnino est, & iuxta mentem Apostoli sanè vera vt ex toto contextu patet. Contendit videlicet eoloco Paulus Iudæorum coërcere arrogantiam qui gloriabantur in lege scripta, Gentes autem contemnebant quæ legem huiusmodi non habebant; ostendit autem

quàm stultè ipsi faciant, eò quod Deus acceptor personarum non sit, sed iudicaturus aliquando sit Iudæos & Gentes secundum opera, eò quod sicut Iudæi scriptam in tabulis habebant legem per quam dirigebantur, sic Gentes legem habebant naturalem inditam naturaliter, per quam illuminabantur ad rectè operandum, non videtur ergo Apostolus loqui de Gentibus ad fidem conuersis vt etiam probabile aliquando esse iudicat Augustinus in Psalm. 118. & illa sine dubio est expositio Græcorum omnium Patrum vt ostendit Suarez capite octauo, quam approbatur Pius V. & Gregorius XIII. vt constabit statim.

Secundò fauent omnino sententiæ quam proposui, damnantque contrariam Pontifices illi duo in bullis contra Michaëlem Baium cuius propositio hæc erat, *Liberum arbitrium sine adiutorio gratiæ non nisi ad peccandum valere*, quod sine dubio verum est si voluntas hominis sine gratia nullum vnquam opus elicit honestum moraliter, & si non datur opus vllum indifferens, sed fateretur Vasques sententiam esse Augustini quod nullus est actus indifferens, ergo si censet Augustinus, quod sine gratia voluntas nullum potest elicere actum laudabilem, necesse est vt dicat quod illa non valet nisi ad peccandum, quæ propositio est Michaëlis Baij à Pontificibus damnata, sicque socius condemnationis Baij erit Augustinus.

Tertiò, vt Concilia omittam & Augustinum quorum sententiam statim clarissimè demonstrabo, aliorum Patrum præsertim Græcorum apertissima sententia est, vt latè ostendunt Suares, Valentia, Belarminus, v. gr. Basiliius *homilia 9. de opere sex dierum*, docet quosdam apud nos esse virtutes secundum naturam, ad quas familiaritas ipsi animæ, non ex doctrina hominum, sed secundum naturam inest. Chrysostomus *homilia 66. ad populum* *Non potest* (inquit) *malus esse omnino malus, sed euenit vt aliquid habeat boni*. Infinitus sum, si omnes prosequor.

Quartò rationes esse videntur firmissimæ. Prima sit, quia ille actus potest elici à potentia naturali sine gratia superaddita qui est illi proportionatus, facillimus, & secundum inclinationem illius naturalis: nihil enim sanè aliud requiri potest vt potentia eliciat actum aliquem: sed opus naturale moraliter bonum est proportionatum potentiæ naturali, cum sit naturalis ordinis: est facillimum, ver. gratia comedere quia indiges, ambulare sanitatis causa, redamare hominem amicissimum, patrem amantissimum salutare: & homoad illa inclinationem habet maximè naturalem vt patet: Quis enim indulgentissimam non amat matrem? Quis filium vnicum, iacentem & semimortuum non aliquo subleuat auxilio? Quis à periculo ereptus liberatori gratias non agit? Ergo huiusmodi opera fieri possunt ab homine sine auxilio gratiæ Christi: Confirmat illud optimè Suares, quia potest voluntas sine auxilio gratiæ aliquod elicere quod peccatum sit, ergo potest efficere opus bonum: si enim ex malo sine, aut etiam ex fine indifferenti possum ambulare, quare non potero ambulare similiter ex fine bono, verbi gratia, vt amicis ægotantem salutem, nam ad bonum etiam honestum naturalem omnes habent inclinationem, & ad illud feruntur si non obstat difficultas ex appetitu rerum sensibilium.

Altera ratio est, quia homo etiam in statu naturæ lapsæ, habet omnia principia quibus efficaciter actus aliquos eliciat moraliter bonos, ergo potest aliquando illos elicere, probante cedens, nam illa principia sunt cognitio naturalis in intellectu, & in voluntate virtus sufficiens, vt rursus naturaliter homo habet, nā cognitio

Ex sententia Pontificum.

Ex Græcis Patribus.

Ex rationibus firmissimis.

Secunda ratio.

tio veritatis haberi potest sine gratia ut probatum est: posita verò cognitione veritatis voluntas potest amplecti bonum quod ab intellectu proponitur quando nulla in contrarium est difficultas.

Instantia
Vasquis. Neque dicas primò, cum Vasque posse quidem hominem habere cognitionem sufficientem ad bona opera ex solo cursu causarum secundarum, sed non posse habere cognitionem efficacem seu cogitationem congruam, quia illa nemini unquam datur nisi ex Christi meritis, cogitatio enim sufficiens datur à Deo ut auctore naturae, qui non tenetur ut sic dare cogitationem congruam.

Responde-
tur instan-
tiz. Sed contra, primò, enim falsum est quod ex rerum cursu primitus instituto nemini unquam contingere potest congrua cogitatio, quomodo enim ei qui esuriet, & praesentes habebit cibos nunquam veniet in mentem recordari quod comedere licet potest ad vitandum mortis periculum: quomodo Patri non occurreret congrua cogitatio dandi filio cibum ad mortem eius impediendam, quia ratio id exigit: Deinde falsò supponit Vasques gratiam illam de qua contra Pelagium erat controuersia esse tantum cogitationem congruam, sic enim tota lis eò fuisset reuocata, utrum homo bene operaretur sine gratia, sine qua nemo rectè operatur: cogitatio enim congrua illa dicitur sine qua nullus operatur.

Instantia
secunda
et respon-
detur. Neque dicas secundò tantam esse vim rebellis concupiscentiae, ut posita cogitatione qualibet intellectus, adhuc voluntas ad bonum faciendum imbellis omnino & infirma sit. Verum tanta illa & tam perpetua concupiscentiae deprauatio nullo argumento potest probari: & aliquando id ad quod tendit concupiscentia non est contrarium rationi sed licet omnino desiderari potest, ergo saltem tunc concupiscentia non efficit ut voluntas non feratur ad bonum cognitum.

Solutio
primae du-
bitationis. Ad primam Resp. nullum bonum opus fieri ab homine posse sine speciali auxilio Dei vel pertinente ad ordinem creationis, vel ad ordinem redemptionis; ideo verum est quod in omnibus orare oportet, & gratias agere, primum quidem Deo ut Creatori cuius gratia in omnes copiosa effunditur; deinde Christi quoque gratiam merito imploramus propter tentationes quae occurrere ubique possunt, & quas vincere non possumus sine gratia ipsius redemptionis cuius fons est Saluator Christus. Ad argumentum ergo respondeo falsam esse illam maiorem si absque gratia ex meritis Christi data, possumus aliquid facere honestum, nihil opus est Salvatore inuocare Christum, &c. Primò enim gratiam hanc postulamus ut opera huiusmodi Christianè operemur ac meritorie, quod non potest effici sine adiutore Christo. Secundò, petimus auxilium Christi, ut semper bene operemur tum in minimis tum in maximis. Tertiò, petimus ut ne occurrant tentationes quae sine Christo non possunt à nobis superari.

Secunda. Ad secundam quae videtur esse præcipuum fundamentum sententiae Vasq. Resp. primò, illa eadè ratione probari posse quod homo ne sufficientem quidem habeat potentiam ad opera facillima, sine gratia Christi, quod tamen non admittit Vasques homo enim post peccatum (inquit) nihil debet habere nisi quod haberet si esset actu damnatus, sed si esset actu damnatus non haberet potentiam etiam sufficientem ad bonum, quia per peccatum illa etiam est priuatus & non tantum potentia efficaci, ergo nimis probat argumentum Vasquis ut patet. Secundò, igitur distinguenda est maior illa propositio, ille qui meruit damnari, meruit priuationem cuiuslibet cogitationis congruae, quando erit actu damnatus, concedo, quando erit adhuc viator, nego, quia quandiu in via sumus necesse est

iuxta cursum causarum naturalium ut bene interdum operemur. Verum enim est quod per peccatum merui damnari, atque adeò merui carere omni auxilio congruo quando ero damnatus, sed non merui talem priuationem quandiu non sum in ultimo termino actualis damnationis, quia cum differatur damnatio, differtur etiam consequenter status ille in quo debeo carere omni auxilio congruae cogitationis. Ad confirmat. Resp. cogitationem hanc congruam esse gratiam pertinentem ad beneficium creationis atque ita nego illam esse communem omnibus.

Ad tertiam ut respondeam videndum est accuratius.

Tertia.

§. III.

Quaenam fuerit mens Conciliorum, & Augustini circa opera moralia.

PRæcipuum, ut dixi, aduersæ sententiae firmamentum petitur ex Conciliis & Augustino qui radiis solis clariùs scripsisse videtur doctrinam hanc de necessitate gratiae Christi circa opera moraliter bona.

Primò enim constantissimè semper docent Concilia & Augustinus, liberum arbitrium sine Dei adiutorio non valere nisi ad peccandum, quod expressè habetur in Concilio secundò Arausicano Can. 22. ut supra retuli, *Nemo habet* (inquit) *de suo nisi mendacium & peccatum, si quid autem habet homo veritatis atque iustitiae, &c.* Quod ex Augustino desumptum est lib. de perfectione iustitiae cap. 12. tract. 5. in Ioannem, *Ut sis bonus inuoca bonum, non enim in te placet Deo nisi quod habes ex Deo*: lib. 3. ad Bonifacium cap. 8. *Liberum arbitrium captiuatum non nisi ad peccandum valet, ad iustitiam verò nisi diuinitus liberatum adiutusque non valet.* In Psalmum 141. *Rectus eris quando quod malè feceris tibi, quod benè feceris Deo imputaueris.* Item. 13. de verbis Apostoli cap. 10. *Nisi ille regat cadis, nisi ille erigat taces*: &c. 11. *agis quidem illo non adiuuante sed malè.* Alia plura congerit Suares lib. 1. cap. 19. & ad nauseam Iprensis lib. 3. cap. 22. & 23.

Obiectio
prima ex
Concilio
& Augu-
stino.

Secundò, apertissimè etiam verbis dicunt, nullum omnino bonum esse sine gratia, verbi gratia, in Concilio Palæstino fateri cogitur Pelagius gratiam Dei ad singulos actus dari, quod postea frequentissimè repetit Augustinus, non est autem verum, si sunt actus aliqui sine gratia, nam hæc duæ propositiones opponuntur contradictoriè, ad singulos actus datur gratia: ad aliquem actum non datur. Idem habetur plusquam viciis in Secundo Concilio Arausicano, verbi gratia, Canone 9. *Quoties benè agimus Deus in nobis ut benè operemur operatur*, & Canone 2. *Multa in homine bona sunt quae non facit homo, nulla verò bona facit homo, quae non praestet Deus ut faciat homo.* Quæ omnia ex Augustino desumpta sunt, verbi gratia, epist. 106. *non ego, sed gratia Dei mecum*, quia nihil boni ageret si eum Dei gratia non iuaret.

Secunda
obiectio
ex Conci-
liis, & Au-
gustino.

Tertiò, confirmat id Augustinus omni genere probationum quæ omnes essent inutiles si voluntas potest bonum aliquod facere sine gratia. Prima probatio est ex variis Scripturis: *Sine me nihil potestis facere: quid habes quod non accepisti?* quo testimonio fateretur Augustinus lib. 2. retractat. cap. 1. conuictum se esse ad asserendam veram gratiam Christi. Altera probatio est ex dominatu concupiscentiae & captiuitate liberi arbitrij post peccatum, Item. 12. de verbis Apostoli, *Ante gratiam Dei frustra lex minatur quando iniquitas dominatur.* Tertia, quia nullus actus esse potest bonus in quo non amatur Deus sed creatura.

Tertia ex
August.

Dico secundò, nunquam Concilia negasse vel Augustinum quod homo possit aliqua elicere opera facillima moraliter bona sine gratia Christi, sed tantum quod possit facere opus aliquod ad pietatem salutemve

OOO 3 pertinens,

pertinens, vel etiam totam seruare legem, & vitare omnia peccata. Ita docent & demonstrant auctores nuper citati præsertim Suarez lib. 1. cap. 20.

Probat
prin d ex
locis Diui
Augustini.

Primo enim ait sapientissimè S. Doctor bona quædam posse fieri sine auxilio speciali gratiæ, v. g. lib. de perfectione iustitiæ Cælestio, vt gratiam Dei negaret opponenti Apostolum dicentem quod vult faciat, non peccat si nubar, respondet optimè Augustinus, *Quasi pro magno habendum sit vellenubere, vbi de adiutorio diuina gratiæ operosius disputatur*, & lib. 3. hypognosticon asserit clarissimè quod opera hæc, velle in agro laborare, velle vxorem ducere non sunt opera quæ gratiam Dei exigant, *Fatendum est* (inquit) *liberum arbitrium inesse omnibus: quod nihil sine Deo specialiter per gratiam suam mouente possint in his quæ ad Deum pertinent, possint autem aliquid in vite presentis operibus non solum malis, sed etiam in illis bonis quæ de bono naturæ oriuntur.*

Ex Concil.
& D. Aug.
probat
secundò.

Secundò, illud vnum contendunt Concilia contra Pelagium coacta, & illum impugnans etiam Augustinus, quod nemo sine gratia vllum pietatis opus potest elicere, vel disponere se ad gratiam proximè vel remotè, nunquam autem negat opera illa minutiora quæ nihil habent commune cum pietate, sic enim manifestè se ipsum explicat S. Doctor lib. de gratia Christi cap. 26. *Gratiam Dei sic confiteatur* (inquit) *qui vult veraciter confiteri, vt nihil omnino boni sine illa quod ad pietatem pertinet veramque iustitiam, fieri posse non dubitet, quod inculcat etiam alibi sapientissimè neque se ipsum aliter explicat Concilium Araucanicum Can. 7. Si quis per naturæ vigorem aliquod bonum quod ad salutem pertinet æternæ vite cogitare, vt expedit, aut eligere, anathema sit.*

Ex iisdem
fontibus
probat
tertiò.

Tertiò, Augustinus & Concilia sapientissimè negant Pelagio posse liberum arbitrium sine gratia seruare totam legem, vincere omnes tentationes, & peccata omnia vitare, sic enim declaratur in epistola 90. S. Augustini quæ est Concilij Carthaginensis ad Innocentium & 92. quæ est Concilij Mileuitani ad eundem Pontificem, 94. quæ est ad Hilarium, & habetur lib. de spiritu & litera, cap. 27. vbi loquitur de operibus impiorum illorum nec Deum veraciter pieque colentium quorum quædam facta vel legimus vel audiuius quæ secundum iustitiæ regulam non solum vituperare non possumus, verum etiam meritò rectèque laudamus, additque statim *quanquam si discutatur quo fine fiant, vix inueniuntur, quæ iustitia debitam laudem defensionemque mereantur.* Frustra enim adderet illud (vix) si non contingeret vnquam vt illa essent verè bona ex quibus omnibus.

Probat
quarta ra-
tione.

Argumentum optimum duci potest, in illis enim omnibus locis in contrarium allegatis nihil intendunt aliud Augustinus, & Concilia, nisi Pelagij errorem impugnare, sed hanc sententiam de operibus facillimis moraliter bonis nihil habere de Pelagij errore definitum est à Pio V. & Gregorio XIII. contra Michaëlem Baium, ergo nihil illa omnia faciunt contra nos: vel enim loquuntur de operibus ad pietatem & salutem spectantibus vel de obseruatione totius legis, & victoria grauium tentationum: vel certè negant sapientissimè non sine prouidentia & speciali gratia Dei vt authoris naturæ posse aliquid facere quod moraliter bonum sit: cuius gratiæ meminit sanè Augustinus epist. 95. & Prosper contra collatorem cap. 19. nam illa verè gratia est, cum sit beneficium speciale Dei, cuius est causas ita ordinare vt ex earum serie talis oriatur cogitatio qua excitetur voluntas ad honestam actionem, quod magna in contrarium tentatione non turbetur, quod facilem habeat naturam, &c.

Solutio
primæ ob-
iectionis.

Ad primam Resp. propositiones illas Conciliorum & Augustini neminem habere posse de suo nisi men-

dacium & peccatum, non posse esse veras in eo sensu quem tenent aduersarij, nam eas sic intellectas omnino damnant Pius V. & Gregorius XIII. vt sæpè dixi, vel enim damnarentur Concilia illa & Augustinus ab illis Pontificibus, vel intelligi aliter debent. Primo, ergo significant quod homo in iis quæ ad pietatem & salutem pertinent, non habet nisi iudicium & peccatum, vnde addit Concilium, *Si quis autem habet veritatem & iustitiam, &c.* Secundo, significant quod homo solus ex se habeat, quod deficiat & peccet, malitia enim ex Deo non est, bonum autè semper à Deo sit vel vt ab auctore naturæ ac creatore, si opus fuerit purè morale, vel vt ab auctore gratiæ, si opus fuerit supernaturale. Vel tertio, significant validum omnino esse arbitrium ad mala opera cum magnas ad eas vires habeat, non valere villo modo ad opera bona etiam moralia cum nullas ad ea vires habeat, sed facillima duntaxat & paucissima facere possit: sicut ager qui non potest moueri nisi digitum non dicitur validus.

Ad secundam & tertiam nihil opus est noua responsione, nam in iis vel sermo est de operibus pietatis & de difficilibus, vel dicitur gratia creationis aut redemptionis ad singulos actus dari, sine quibus nihil fieri potest, cætera facilia sunt; & ex dictis soluta manent.

Solutio
cundæ &
tertiæ.

SECTIO V.

De necessitate gratiæ habitualis ad bene operandum & ad vitandum peccatum.

Hactenus exposui necessitatem gratiæ actualis ad bene operandum & seruandam legem quæ tota erat Catholicorum controuersia cum Pelagio, nunc de necessitate gratiæ sanctificantis duplex potest esse quæstio. Prima, vtrum illa sit tantopere necessaria vt sine illa & sine fide nullum fieri possit opus moraliter bonum. Secunda vtrum sine illa etiam feruari nequeat tota lex naturalis & diu vitari peccatum.

S. I.

Vtrum homo infidelis aut etiam peccator possit aliquando bene operari, an vero in omnibus semper peccet.

Celeberrimam effecit hoc tempore quæstionem Chanc, nuperi dogmatistæ sententia qui post Lutheri & Caluini errorem sæpius damnatum in Tridentino, & proscriptum à duobus Pontificibus Michaëlem Baium asseuerantissimè tamen affirmare non dubitauit lib. 3. & 4. de statu naturæ lapsæ: omnia & singula infidelium & peccatorum quorumlibet opera peccata esse, eorum omnes virtutes vera esse vitia: eamque veram & Catholicam Ecclesiæ totius, omnium Conciliorum, omnium Patrum, & in primis Augustini doctrinam esse adeo ratam & fixam, vt ex eo principio tota eius victoria pendeat de Pelagio & Inliano, cæcòque scholasticos omnes præsertim recentiores qui clarissimam illam lucem hactenus non viderint. Cui etiam errori fauere videntur, Catherinus, Gregorius, & Linconiensis.

Ratio verò dubitandi tota in vnum ferè reuoluitur Augustinum qui & pluribus Scripturæ autoritatibus, & variis Patrum testimoniis, & non paucis rationibus demonstrat opera infidelium omnia peccata esse: & eius omnia principia falsa sunt, si hoc fixum non est, nulla in infidelibus esse bona opera, nullas veras virtutes.

Dico primò, posse hominem infidelem aliqua facere opera, quæ non sint peccata, sed sint moraliter honesta, & veri actus virtutum: Imò & posse quemlibet

Ratio du-
bitandi
ex men-
te Augu-
stini.

Afferro
bis partem

libet peccatorem cum solo gratiae actualis auxilio aliquos elicere actus etiam supernaturaliter honestos.

Probat
prima pars

Prima pars de bonis operibus infidelium expresse definita est à duobus Pontificibus contra Baium cuius 26. propositio hæc erat: *Omnia infidelium opera peccata sunt & virtutes Philosophorum sunt vitia.* Ut videas Irenæum esse rectorem errorum Baij, damnatum etiam eo nomine ab Urbano VIII. vide Suarem lib. 1. à c. 4. ad 8. Vasquez disp. 191. 192. Bellarminum, lib. 5. de gratia cap. 9. Valentiam quæst. 1. p. 3.

Ex Scri-
pturis.

Primo autem evidentiè conuincitur ex Scripturis, Matthæi 5. *Si diligitis eos qui vos diligunt, nonne publicani hoc faciunt? & si salutaueritis fratres vestros nonne Ethnici hoc faciunt?* & cap. 7. *Si vos cum sitis mali nolitis bona dare filiis vestris: quæ omnia bona sunt & ex solo rationis naturalis dictamine solent fieri.* Deinde multa etiam sunt exempla, v. gr. Nabuchodonosori adhuc infideli dicitur: *Peccata tua elemosynis redime.* Danielis 4. *Ægyptiæ mulieres obstetrices Hebræorum, masculos ipsorum seruauerunt incolumes ex affectu misericordiæ.* Exodi 1. Rahab meretrix non perit cum incredulis excipiens exploratores cum pace, Hebræorum 11. Cornelij centurionis orationes & Eleemosynæ placuisse dicuntur Deo, etiam priusquam esset fidelis vt testificatur Angelus Actorum 10. sed insignis præsertim est locus Apostoli Roman. 2. quem nuper adduxi, *Genes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, quæ verba ostendebam intelligi non posse de Gentibus ad fidem conuersis.*

Secundò
Partib.

Secundò, præter Augustinum de quo postea videro, certum est ita censere reliquos Patres, v. gr. Nazianzenus orat. 28. multos, ait, naturæ ductu bene operari: Chrysostomus homilia de fide & lege naturæ, *Inuenies multos, inquit, qui quamvis sermonem veritatis non acceperint & foris sint, operibus tamen pietatis sint confecti, inuenies multos, misericordes compatientes, misericordia vacantes.* Hieronymus in c. 1. ad Galatas: *Multis absque fide ac Evangelio Christi vel sapienter faciunt aliqua, vel sanctè.*

Tertiò ra-
tionibus.

Tertiò, rationes id clarè probant. Prima est quia Gentiles & quilibet peccatores nunquam ad fidem conuerti possent, si non possent sine fide opera vlla elicere moraliter saltem bona imò & bona supernaturaliter, nam pia saltem affectio ante fidem necessariò requiritur. Imò etiam sequeretur illos non peccare quoties omittunt bona opera quæ tenentur facere, verbi gratiâ, quando non honorant parentes, inimicos non amant, &c. Altera ratio est quia vbi sunt omnia principia rectæ operationis ibi esse potest recta operatio, sed in homine qui gratia & fide caret omnia sunt principia rectæ operationis moralis, cognitio scilicet honesti, libertas arbitrij, auxilium gratiæ, summa etiam facilitas in multis actibus inuenitur, vt dicebam, nihil ergo est quod operationem illam honestam impedire possit.

Secundà
pars pro-
bat.

Secundà etiam pars de operibus bonis hominis qui est in peccato, certà est & Catholica. Primo, enim probatur ex Scripturis nuper allatis Nabuchodonosori enim adhuc impio dicitur: *Peccata tua elemosynis redime: date elemosinam & omnia munda sunt vobis.* Secundò, colligitur ex Concilio Tridentino sess. 6. Can. 7. & sess. 14. cap. 4. vbi anathema dicitur ei qui dixerit dolorem de peccatis conceptum ex motu poenæ, vel gloriæ non esse verum & vilem dolorem, nec præparare ad gratiam. Sed ille dolor qui præparat ad gratiam ab eo elicitur qui non habet gratiam, ergo aliquis actus bonus elicitur ab eo qui non habet gratiam. Denique sequeretur neminem conuerti vnquam posse ad Deum, & resurgere à peccato, nam antequam resurgat à peccato debet elicere aliquem actum bo-

num, quod est impossibile homini non habenti gratiam: à priori ratio est, quia gratia habitualis non requiritur ad opera moraliter bona vt sit principium eorum effectuum, neque vt sit principium finale dirigens hominem in Deum vt finem vltimum, ergo sine gratia sanctificante potest homo peccator bene operari. Ad rationem dubitandi quæ tota nititur auctoritate S. Augustini vt respondeatur examinandum est diligentius.

S. II.

Quenam fuerit mens Augustini de bonis operibus infidelium.

Anslenianæ totius causæ præsidium est vnus Augustinus vt sæpe monui quem aduersarij contendunt adèd clarè loquutum esse vt non nisi coactè ac infideliter trahi possit ad id quod statuebamus.

Mens D.
Augustini.
declaratur.

Primo, enim clarissimè sæpe dixit omnia infidelium opera quantumcunque bona videantur, vera tamen peccata esse, verbi gratia, lib. 1. de nuptiis cap. 3. loquens de pudicitia coniugum Ethnicorum, *Cum igitur (inquit) faciunt hæc homines sine fide quæ videntur ad conjugalem pudicitiam pertinere, siue hominibus placere querentes, vel sibi, vel alijs siue in his quæ vitiose concupiscunt humanas molestias deuantes, non peccata coercentur, sed alijs peccatis alia peccata vincuntur: & infra, hoc tam evidens bonum cum infideles habent, quia infideliter vtuntur, in malum peccatumque conuertunt: concluditque tandem, quomodo vera ratione pudicum corpus asseritur quando à vero Deo animus fornicatur: quod idem non obiter tantum attingit, sed ex professo tractat & probat lib. 4. contra Iulianum à cap. 3. Vnde colligitur, inquit, etiam ipsa bona opera quæ faciunt infideles, non ipsorum sed illius qui bene vititur malis, ipsorum autem esse peccata, quibus & bona malè faciunt. Idem habet lib. de continent. cap. 13. in præfat. in Psal. 31. & alibi sæpissimè.*

Ratio du-
bitandi ex
August.

Secundò, in illis & in alijs multis locis multa ex Scripturis profert quibus sententiam suam probat præsertim autem dictum illud Apostoli habet sæpissimè in ore, Roman. 14. *Omne quod non est ex fide peccatum est,* & Hebræorum 11. *sine fide impossibile est placere Deo,* quæ duo Pelagianis semper obicit S. Doctor libro illo 4. contra Iulianum, & epist. 105. & 107. Deinde probat idem ex Matth. 7. *Non potest arbor mala bonos fructus facere,* & Matth. 6. *Si oculus tuus fuerit nequam totum corpus tuum tenebrosum erit,* vnde inuictum Cælestio & Iuliano argumentum obicit, quia vbi non est intentio bona ibi semper est opus malum, pater autem quod in infidelibus nunquam esse potest intentio sufficiens ad opus bonum: nam hoc est in Augustini doctrina principium certissimum, quod nullum opus esse possit bonum, si non fiat ad finem diuini boni, quod latè tractatur loco citato contra Iulianum & in libris ad Bonifacium.

Secundà.

Tertiò, in illo etiam principio, quod sine charitate nihil bonum sit, fundantur alia omnia principia doctrinæ Augustini contra Pelagium: Primum est quod nullum sit opus bonum si fiat timore poenæ, non amore iustitiæ, lib. de spiritu & litera cap. 15. *Quod mandatum, inquit, si fiat timore poenæ, non amore iustitiæ, seruili-ter fit non liberaliter, & ideo nec fit, non enim est fructus bonus, qui de charitatis radice non surgit.* Secundum dilectionem Dei vt finis vltimi dominari debere in omni opere moraliter bono, lib. 4. contra Iulianum cap. 3. *Noueris non officiis sed finibus, à vitijs discernendas esse virtutes.* Tertium est, amorem creaturæ quemlibet malum esse, si ad Deum non referatur, lib. 4. contra Iulianum, *sine hoc amore creatoris nemo rectè vititur creaturæ.* Quartum est, nullum esse posse medium inter

Tertià.

charitatem

charitatem & culpabilem cupiditatem, in Psalm. 118. *Qui noluerit seruire charitati, necesse est ut seruiat iniquitati.* & cap. 117. *Enchiridij regnat carnalis cupiditas ubi non est Dei charitas.* Quantum est nullam tentationem vinci sine charitate nisi per aliud peccatum quod expressit optimè S. Prosper carmine de ingratis c. 27. *Manet ergo voluntas, semper amans aliquid, quo se ferat, & labyrintho fallitur ambages variarum ingressa viarum: vana cupit, vanis tumet, & timet, omnimodæque mobilitate ruens in vulnere vulnere surgit.*

Quarta.

Quartò, constantissimè Augustinus docet nullas in infidelibus veras esse virtutes, sed sola vitia, verbi gratiâ, sententia 106. quam refert ex eo Prosper sic pronunciat, *Omnis infidelium vita peccatum est, & nihil est bonum sine summo bono, ubi enim agnitio deest æternæ ac incommutabilis veritatis falsa virtus est, etiam in optimis moribus:* lib. de continentia cap. 12. *Nunquid enim continentiam fidei quam munus Dei verissimè dicimus, dicturi sumus esse peccatum, absit à nostris cordibus tam detestanda dementia, beatus autem Apostolus ait, omne quod non est ex fide peccatum est.* Vnde lib. 1. retractationum cap. 3. retractat omnino id quod dixerat adhuc iunior, Philosophos non vera pietate præditos, virtutis tamen luce fulsisse, quæ omnia tam crebrò & tam assuevanter repetit S. Doct. ut omnis quæ afferri potest interpretatio, ludificatio magis esse videatur.

† Assertio
secunda.

Dicendum tamen secundò est Augustinum admisisse omnino in hominibus infidelibus, & iniustis quædam licet rarissima, & facillima moralium virtutum opera: quamvis verissimè semper asseruerit ferè omnes illorum actus licet apparenter bonos vera tamen esse peccata. Ita tenent & fusiè probant contra Lutherum, Calvinum, Chemnitium Hosius, *In confessione Catholica* c. 73. Bellarminus, lib. 5. c. 9. & 10. Suarez lib. 1. c. 7. Vasques disp. 192. c. 4. & disp. 192. c. 2. & 3.

Probatur
ex locis
D. Aug.

Primò enim docet Augustinus opera bona infidelium fieri ab eis ex dono gratiæ, quod esse non posset verum, si essent peccata: nam v. g. lib. 1. de gratia Christi, c. 24. ait Deum immutasse cor Regis Assueri, & transfudit indignationem eius in lenitatem, assertque rationem, quia Deus mirabili sua & ineffabili potestate operatur in cordibus hominum non solum vere reuelationes, sed etiam bonas voluntates, ergo fuit in Assuero voluntas aliqua non mala quam operatus est Deus: & epist. 130. ad Cyrenenses de Polemone quem ex ebrioso repente continentem fecerat Xenocrates, *Quoniam ergo ille (inquit) sicut prudenter & veraciter intellexit, non Deo fuerit acquisitus, sed tantum à dominatu luxurie liberatus, tamen ne id ipsum quidem quod melius in eo factum, non humano operi tribuerim, sed diuino.* Vnde addit, quod si ille hoc donum cognouisset, fuisset non solum continens, sed religiosus etiam & pius, & continentiam habuisset non solum ad honestatem presentis vite, sed etiam ad meritum æternæ; & lib. 4. contra Iulianum, cap. 3. *Quanto melius (inquit) istas quas dicis in impiis esse virtutes diuino muneri potius, quam ipsorum tribueris voluntati, licet & ipsi hoc nesciant.*

Probatur
secundò ex
mente D.
August.

Secundò, S. Doctor vocat ea opera infidelium meritò laudanda & remuneratione digna, ergo ex mente Augustini opera illa non sunt peccata. Sic enim habetur libro de spiritu, & litera capite vigesimo septimo: *Quorum etiam impiorum (inquit) nec Deum veraciter pieque colentium, quædam tamen facta vel legimus, vel nouimus, vel audimus quæ secundum iustitiæ regulam non solum vituperare non possumus, sed etiam iuste pieque laudamus, quoniam si discutiatur quo fine fiant, vix inueniuntur quæ iustitiæ debitam laudem defensionemque mereantur,* &c. lib. 5. Ciuitatis c. 15. docet Deum, Romanis dedisse tam amplum imperium, ut in hac vita remuneraret bonas eorum virtutes. lib. contra mendacium cap. 15. docet quod in obstetricibus Hebræo-

rum, & Rahab meretrice misericordia digna fuit temporalis remuneratione, quæ omnia demonstrant clarissimè S. Doctoris mentem.

Probatur
tertiò ex
S. Doctoris
locis.

Tertiò, mirabili etiam artificio S. Doctor bona illa opera infidelium contraponit peccatis venialibus iustorum, loco nuper citato de spiritu & litera: *Sicut enim non impediunt vitam æternam iustorum peccata illa minima, sine quibus in hac vita non viuunt, sic ad salutem æternam nihil prosunt impio aliqua opera sine quibus difficillimè vita cuiuslibet pessimi hominis inuenitur;* de quibus deinde addit, *quod cum Deum verè pietate non non colant; habent tamen quadam opera bona in vita impia.* Quod docet etiam apertissimè epist. 99. ad Euodium, *Multos etiam quorum literas non habemus, sed in illorum literis didicimus laudabiles vitas, ut excepto Dei cultu, in quo errarunt colentes vana, in cæteris moribus parsimonia, continentia, castitatis, non solum ciuibus, sed etiam hostibus imitandi, meritò proponantur.*

Probatur
quartò.

Quartò ad solutionem difficultatum attendendus omnino est scopus Augustini quoties negare videtur aliqua opera bona infidelium, nam ibi contendit duntaxat offendere aduersus Pelagium, quod nemo sine auxilio gratiæ potest seruare totam legem, Deum amare super omnia, & vitam æternam assequi, atque adeò neque ab ullis vnquam infidelibus totam legem seruata esse cum potius contaminata esset omnis eorum vita, in qua vix aliquid laude dignum reperiretur. De operibus verò facillimis & rarissimis nulla vnquam fuit illi concertatio cum Pelagio.

Triplex
sensu Aug.
gustini.

Itaque certum est triplicem esse sensum eorum omnium quæ asserit Augustinus de bonis operibus infidelium. Primò enim debent intelligi de opere infidelis ut est infidelis, id est ut operatur ex principiis infidelitatis: nam S. Thomas explicat Augustinum 2. 2. quæst. 23. art. 7. ad 3. clarissimè patet, ex lib. 4. contra Iulianum cap. 3. dicenti enim Iuliano, si gentilis nudum operuerit, *Nunquid quia non est ex fide peccatum est:* Responder, *propterea in quantum non est ex fide peccatum est, non quia per se ipsum factum peccatum est, sed de tali opere non in Domino gloriari propterea peccatum est.* Secundò, voluit Augustinus nullum in infidelibus esse opus absolute bonum & ad vitam æternam conducentem sic enim se ipsum explicat lib. de gratia Christi cap. 26. *Ac per hoc (inquit) gratiam Dei quæ charitas Dei diffunditur in cordibus nostris, sic constituitur qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet veramque iustitiam fieri posse non dubitet, & lib. 4. contra Iulianum cap. 3. Scito nos illud bonum hominum dicere illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine gratia Dei quæ datur per Mediatorem hominum nemini posse conferri, per quod solum potest ad æternum Dei donum, regnumque perducit.* Tertiò, cum dixit Augustinus omnia infidelium opera peccata esse, nihil in eis esse bonum, intellexit vix vlla esse opera quæ corrupta non sunt & mala, propter malum finem, quia scilicet paucissima illa sunt & ferè nulla bona, præ multitudinem malorum. Sic enim constat ex loco citato de spiritu & litera. *Quemadmodum dicitur Geneseos 4. Omnis caro corruperat viam suam, & Psalm. 13. Omnes declinauerunt simul inuitiles facti sunt, non est qui faciat bonum, &c.* Vnde

Ad primam Resp. verè dixisse Augustinum omnia opera infidelium quantumcunque bona esse videantur vera tamen peccata esse, quia paucissima sunt, & rarissima sunt opera quæ saltem ex prauo fine non fiant, quo in sensu dixit: *Non peccata coercentur sed aliis peccatis, alia peccata vincuntur,* quia id plerumque ex aliquo fine malo & quia tam rara & adeò imperfecta sunt illa opera propterea meritò dixit, *Quomodo vera ratione pudicum corpus asseritur, &c.*

Quia

Quia scilicet pudicitia non acquiritur per actus adeo raros & imperfectos.

Secunda. Ad secundam Resp. testimonia illa omnia Scripturarum quibus Augustinus vitur probare tantum unum ex tribus illis quae proposui. Primò, *Omne quod non est ex fide peccatum est*, id est omne quod est ex infidelitate sine dubio est peccatum. Secundò, *sine fide impossibile est placere Deo*, quia ille qui propter infidelitatem inimicus est Dei, non efficitur Deo gratus propter leuissima opera honesta, arbor mala qualis est omnis infidelis & quilibet peccator nullos potest producere fructus omnino bonos, & pertinentes ad aeternam vitam; imò nec naturaliter bonos producere potest quatenus infidelis est.

Tertia. Ad tertiam Respon. exigi quidem intentionem aliquam bonam ad quodlibet opus bonum, nego autem requiri talem intentionem quā opus dirigatur ad Deum ut finem ultimum, sufficit enim si dirigatur solum virtualiter & interpretatiue. Neque contrarium probant omnia illa quibus Augustinus probat contra Pelagium nihil esse bonum sine charitate, quia vult duntaxat quod sine charitate saltem habituali nihil est bonum meritorie. Quotiescunque igitur damnat Aug. opera quae fiunt ex timore poenae, nō ex amore iustitiae, reprobant tantum timorem seruilem cum seruitute qui est reuera malus, timorem autem seruilem laudat sapissimè S. Doctor cui alioqui contradiceret Tridentinum sess. 6. Quando exigit ut in opere bono dominetur amor ultimi finis, loquitur de operibus pietatis ad salutem necessariis. Amorem creaturae dicit esse malum si ad Deum virtualiter saltem non referatur, id est si constituatur ultimus finis in creatura. Quando dicit, *Nihil esse medium inter charitatem, & culpabilem cupiditatem*, significat rarè aliquid esse medium, qui enim charitate non agitur, regitur ferè semper cupiditate.

Quarta. Ad quartam Resp. verum esse quod nulla in infidelibus sunt virtutes, quia scilicet paucissimi, & imperfectissimi actus non generant virtutem: quis enim sobrium cum appellauerit qui ter in vita sobrietatis actum elicerit imperfectissimum, tota verò reliqua vita fuerit intemperans. Vel etiam ut explicat Sanctus Thomas 1. 2. quest. 65. art. 2. loquitur Augustinus de virtutibus perfectis & Christianis quae ad salutem utiles sunt. Vnde dicitur cap. illo 3. contra Iulianum, *Si ad consequendam veram beatitudinem quam nobis fides per Christum promittit, non profunt homini virtutes, non sunt verae virtutes.*

§. III.

Virum sine gratia habituali & fide seruari possit tota lex & diu vitari omnia peccata.

S. Thomas art. 8.

Dixi posse hominem infidelem, & peccatorem aliquando bene operari, nunc maior quaestio esse potest, virum possit homo destitutus fide aut habituali gratia abstinere ab omni opere malo per longum tempus, & seruare totam legem, per sola gratiae auxilia quae nemini denegare solet Deus ad non peccandum.

Ratio prima dubitandi. Ratio ergo dubitandi est primò, quia gratia quam exigunt Concilia & Patres ad vitandum omne peccatum est gratia illa, quae naturae vulnera sanat, & tollit difficultatem in obseruatione Praeceptorum, & victoria tentationum, intellectum illuminando, coercendo appetitum: totum illud non est aliud quam auxilium actuale, gratia enim habitualis nihil eorum efficit, ergo ad vitandum peccatum habitualis gratia non requiritur.

Tom. I.

Secundò, ad actus purè naturales principium super-naturale non requiritur saltem secundum substantiam: sed obseruatio legis naturalis est actus purè naturalis, & fides ac sanctitas principia sunt super-naturalia secundum substantiam, ergo fides & sanctitas non sunt necessariae ad seruandam legem naturalem, & vitanda peccata.

Tertia. Tertio, posset homo in statu purae naturae seruare totam legem naturalem cum auxiliis quae sequerentur donum creationis, tunc nec esset fides, neque gratia sanctificans, ergo sine illis potest tota lex seruari.

Quarta. Quarto, si non potest vitare peccata mortalia ille qui habet peccatum mortale, sequitur peccare mortaliter quemlibet peccatorem, si post peccatum non agat statim poenitentiam, quod tamen videtur falsum.

Dico tertio, neminem sine fide ac sine gratia habituali, posse per notabilem aliquam moram temporis abstinere ab omni peccato mortali, cum ordinariis gratiae auxiliis quae conferri solent à Deo. Sicque moraliter fieri non potest ut qui est in peccato mortali per aliquod tempus in eo perseueret, quin noua & noua committat peccata & thesaurizet sibi iram in die irae. Sic docent communiter Theologi cum S. Thoma in hoc articulo ut ostendunt Suares lib. 1. c. 27. Vasques disp. 196. eorumque non pauci putant sic statutum esse à Conciliis aduersus Pelagium.

Probatur prima pars. Prima pars quae asserit obseruationem totius legis esse infidelibus moraliter impossibilem certa est ex Apostolo, ex Conciliis, ex Augustino, & ex variis rationibus: Apostolus enim sic pronunciat Rom. 7. *Lex spiritus vita in Christo Iesu liberauit me à lege peccati & mortis.* Lex autem illa de qua loquitur Apostolus, lex est fidei quae per internam spiritus virtutem victrix est appetitus. Ad Galatas 3. conclusit omnia Scriptura sub peccato, ut promissio ex fide IESU CHRISTI daretur credentibus. Idem docetur in Conc. African. epist. 90. inter epistolas Augustini, in Concilio Arausicano 2. c. 4. vbi dicitur liberum arbitrium liberari per gratiam illam qua iusti effimur, quae doctrina est Augustini, epist. 105. & aliis locis superius adductis. Denique optima ratio est, quia concupiscentia tantas aduersus rationem adepta est vires, ut potentissimis ad eam diu vincendam praesidiis opus sit, qualia non sunt motiua purè naturalia, sed sola motiua fidei, ut magis etiam constabit ex dicendis statim.

Probatur secunda pars. Secundam enim partem de homine in peccato mortali existente qui non possit diu à nouis abstinere peccatis ex certa lege ac decreto Dei qui statuerit non dare homini inimico ea gratiae auxilia quae praevident fore efficaciam ad omne peccatum vincendum, eximia Primò, Scripturae probant, v. g. II. 57. *Abcondi à te faciem meam, & indignatus sum abiit vagus in via cordis sui.* Ioannis, *Si quis in me non manserit* (inquit Christus) *mittetur foras sicut palmes & arescet, & in ignem mittent.* Secundò, definitum id videtur esse à Conciliis Carthaginensi, Mileuitano, Arausicano, vbi dicitur quod ad non peccandum gratia iustificationis exigitur. Eximia sunt in eam rem testimonia S. Augustini, v. g. lib. de spiritu & litera c. 14. vbi explicans illud (factores legis iustificabuntur.) *Ut sciamus* (inquit) *non aliter eos esse factores legis nisi iustificentur, ut non iustificatio factoribus accedat, sed factores legis iustificatio precedat, idem habetur lib. 1. de gratia Christi cap. 8. & lib. de correptione & gratia c. 2. in quibus ad legem seruandam exigit, & gratiam quā liberamur ab iniquitate, & quā saluamur ab infirmitate: notissimum etiam est illud Gregorij Magni, Peccatum quod per poenitentiam non deletur suo pondere in aliud trahit.* Rationes denique id probant petita partim ex parte Dei, partim ex parte ipsius hominis: nam ut aliquis vincere possit omnes tentationes, &

PPp

resistere

resistere concupiscentiæ ac Diabolo, necessarium ei est ex parte Dei speciale aliquod auxilium & beneficium gratiæ per quod confortetur & in tot periculis ingruentibus liberetur, ex parte autem hominis requiritur ut cor habeat bene affectum erga Deum, & in eo firmatum, alioqui succumbet hand dubiè appetitui, sed ei qui existit in peccato deest utrumque illud: nam speciale illud donum gratiæ referuat Deus amicis suis, cum ille sit effectus amoris eximij, suis autem inimicis satis est quod alia non denegat auxilia minora, & minus congrua. Deinde cor hominis peccatoris alienatum est a Deo, inclinatum ad Creaturas, unde fit ut minima illud tentatio trahat ad ruinam, *Iniquitates videlicet sua capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur*, ut habetur Prouerbiolum 24.

Solutio
primæ du-
bitationis.

Ad primam Resp. verum esse quod ad seruanda omnia præcepta non aliud requiritur quam actuale auxilium gratiæ, tanquam principium per quod talis operatio fieri debeat: gratia vero habitualis requiritur tanquam fundamentum propter quod solum Deus tales det gratias quæ sint principia efficacia resistendi omnibus tentationibus.

Secundæ

Ad secundam Resp. verum etiam esse quod ad actus naturales immediate non requiritur principium vltimum supernaturale secundum substantiam, sed nihilominus tamen illud requiritur mediatur, quatenus sine illo ut fundamento supernaturali non obtinebuntur principia etiam supernaturalia per quæ tales actus naturales de facto eliciantur longo tempore: non enim nego quin breui aliquo tempore possit homo existens in peccato, abstinere à nouis peccatis, sed volo id esse impossibile pro longa mora temporis, est enim prorsus infallibile, quod nemo infidelis aut peccator totam naturæ legem vnquam seruat.

Tertiæ.

Ad tertiam Resp. concedendo quod homo in statu puræ naturæ non posset seruare totam legem per longum tempus, vel ex solis naturæ viribus, vel ex solis illis auxiliis gratiæ quæ nunc sequuntur gratiam creationis. Deus autem in illo statu potuisset dare auxilia purè naturalia ex solo beneficio creationis, ut per illa homo potuisset seruare totam legem: Imò probabiliter docet Suarez quod Deus illa auxilia de facto contulisset, quia pertinet ad authorem naturæ ita suis providere creaturis, ut finem suum assequi possint. Huiusmodi enim auxilium quamuis indebitum omnino esset naturæ in se ipsa considerata, valde tamen esset consentaneum diuinæ providentiæ naturam illam gubernanti.

Quartæ.

Ad quartam Resp. neminem obligari ad confessionem statim faciendam post commissum peccatum, quia possumus breui aliquo tempore sine habituali gratia, totam legem seruare: tenemur autem post aliquod tempus non nimis longum, præsertim si grauis urgeat tentatio trahens ad peccatum, alioqui ut notabat Gregorius Magnus prius illud peccatum pondere suo in nouum peccatum trahet.

SECTIO VI.

De Necessitate priuilegij specialis ad vitanda omnia peccata.

Dixi de necessitate gratiæ tum actualis, tum habitualis, nunc priuilegium speciale voco gratiam illam actualem quæ paucissimis & rarissimè conceditur, & quæro utrum possit homo fidelis, & existens in gratia, vitare omnia peccata, & toto vitæ tempore perseverare in statu illo beatissimo: quod disputari Primò, potest de peccatis mortalibus. Secundò, quod obscurius est, de peccatis venialibus.

S. I.

Utrum sine speciali priuilegio possit aliquis vitare omnia peccata mortalia, & perseverare toto vitæ tempore in gratia.

Dvpli citer intelligi potest, quod homo possit sine speciali priuilegio vitare omnia peccata mortalia. Primò utrum habeat potentiam saltem sufficientem cum ordinariis gratiæ auxiliis ad perseverandum. Secundò, utrum habeat potentiam efficacem ita ut cum illis etiam de facto perseveret.

Sensus diffi-
cilitatis.

Ratio dubitandi est quia primò, illud est priuilegium speciale quod non conceditur nisi paucis, sed perseverare longo tempore in gratia non conceditur nisi paucis, ergo perseverare in gratia est beneficium specialissimum.

Ratio pri-
ma dubi-
tandi.

Secundò, illud non potest fieri sine speciali priuilegio, quod nemo condignè mereri potest, sed perseverantiam præsertim finalem nemo condignè meretur ut docebo postea, ergo illam nemo potest habere sine speciali priuilegio.

Secunda.

Tertiò, illud quod omnium donorum est maximum, nemo sine priuilegio speciali potest obtinere, sed perseverantia in gratia usque ad finem, maximum est omnium donorum, ergo illa sine speciali priuilegio non potest obtineri.

Tertia.

Dico primò, neminem esse iustum qui sine speciali priuilegio non habeat potentiam sufficientem ad omnia peccata mortalia vitanda, & ad perseverandum usque ad finem vitæ, sed nemo tamen potentiam habet efficacem sine tali priuilegio.

Affertio
prima bi-
partita.

Primam partem cum Caluino, Luthero, Melancthone ausus est negare noui dogmatis fabricator 10m. 3. l. 3. c. 13. col. 325. vbi sic habet *sunt quædam homini præcepta secundum statum & vires in quibus constitutus est impossibilia, nec adest semper gratia quæ præcepta illa implere sufficiamus: & iterum, impotentia implendi præcepta reperitur etiam in iustis, qui & fidem Christi & charitatem iustitia susceperunt: & iterum ibid. Non adest semper gratia quæ præcepta illa implere sufficiamus. Idque alibi sæpè reperit, & desumptum est omnino ex pluribus locis Caluini, cuius hoc præcipuum & maximum est delirium, ex Luthero ut dixi, Melancthone, Chemnitio & aliis sectariis, quorū horrenda blasphemia damnata est in Trid. sess. 6. cap. 11. & Can. 18. *Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam iustificato & sub gratia constituto esse ad obseruandum impossibilia, anathema sit*, & sane si testatur Scriptura. *Omnia possum in eo qui me confortat: Faciam ut in præceptis meis ambuletis: Mandata eius grauiora non sunt: Non patietur vos tentari ultra id quod potestis. Deus igitur* (inquit Aug. lib. de nat. & grat. c. 43.) *impossibilia non iubet, sed iubendo admonet, & facere quod possis & petere quod non possis.* Neque rationes cogerere opus est, ratio enim naturaliter indita homini statim impietatis & iustitiæ hominem illum damnat qui ausus dicere summè sapientem, summè bonum, summè iustum imperare impossibilia, & damnare hominem qui non faciat, quod nemo vnquam tyrannus fecit, & nemo adscribere Deo possit nisi dicat eum non esse Deum. Quomodo enim obligari possum ad id quod est impossibile, & propter violationem illius puniri. Neque satis est dicere poenam hanc esse peccati primorum parentum, sequitur enim neminem damnari propter violationem præceptorum, quæ obseruare nemo potest, sed tantum propter peccatum Adæ.*

Probat
prima par-
tem
Scripturis,
& ratione.

Secunda pars de potentia efficaci ab omnibus tenetur Catholicis & probatur omnibus argumentis quæ allata sunt in ratione dubitandi, quia scilicet gratia

Probat
secunda
pars.

gratia illa perseverantiae non omnibus conceditur, sed electis tantum, imò & specialiter dilectis, atque adeò summum illud est diuinæ in nos benevolentiae argumentum. Deinde nemo potest illud sibi certò polliceri, ut monet optimè Tridentinum *sess. 6. cap. 13.* sed omnes cum timore ac tremore salutem suam operari debent, in vigiliis, laboribus, orationibus, formidantes de exitu pugnae cum Diabolo carne ac mundo, &c. ubi etiam addit quod magnum hoc donum non est homini nisi à Deo, qui tamen nisi illius gratiae defuerimus, sicut cepit in nobis opus bonum perficiet, sed probat etiam evidenter necessitatem hanc privilegij specialis corruptio naturæ quæ per habituales gratias non sanatur, multitudo tentationum, innumera peccandi occasiones: passionibus, exempla, quibus omnibus diu resistere, neque vnquam cadere sanè difficillimum est, nisi potentior gratia impediat lapsu & ex his ad rationes dubitandi liquet responsio; probabatur enim ibi solum impotentia efficax ad vitanda omnia peccata mortalia, quam etiam asserui.

S. II.

Utrum sine privilegio speciali possit iustus omnia vitare peccata venialia.

His positis nullam habent inter Catholicos controuersiam, maior circa venialia difficultas est, vtrum ad ea vitanda tùm distributiue, tùm collectiue, quilibet homo iustus habeat potentiam moraliter sufficientem aut etiam efficacem cum solis auxilijs gratiae ordinarijs. Tunc aliquis dicitur habere impotentiam ad vitanda omnia peccata collectiue, potentiam autem ad omnia peccata vitanda distributiue, quando impotentia illa non cadit supra vllum omnino peccatum separatim ab alijs sumptum, sed tantum in multitudinem ipsam & collectionem, dicitur autem habere impotentiam ad vitanda omnia tùm distributiue tùm collectiue quando impotentia & difficultas non cadit tantum supra multitudinem, sed etiam supra peccatum aliquod singulare, quod propter difficultatem in eo existentem iustus moraliter non poterit vitare.

Difficultas igitur nunc est, vtrum homo iustus habeat impotentiam moralem ad vitanda omnia peccata tùm collectiue tùm distributiue, imò vtrum habere possit impotentiam ad vitanda omnia peccata collectiue, & potentiam ad omnia vitanda distributiue.

Ratio dubitandi primò est, quia quando dicitur in Concilio quod non possumus vitare omnia peccata, vel id intelligitur de impotentia physica & sic nulla est libertas, vel de impotentia morali sufficiente, & sic gratia nihil addit naturæ, nam etiam homo sine gratia potentiam habet physicam ad vitanda quilibet peccata, ergo per gratiam recipit potentiam moralem sufficientem: vel intelligitur de sola impotentia efficaci, & sic Concilium diceret tantum quod nemo peccata venialia de facto vitat, non diceret quod nemo illa potest vitare. Cum enim dicitur non potest vitare, necessitatem dicimus antecedentem non consequentem tantum, qualem habet quisquis non potest vitare quia non vitat: gratia enim congrua non est necessaria ut possim vitare, & tamen Concilium dicit neminem posse vitare.

Secundò, quoties argumentum procedit à distributiuo ad collectiuum, vel contra, semper vitiosa est argumentatio, quia tunc variatur suppositio; proceditur enim à suppositione determinata ad confusam, sed cum dicitur si potest quilibet vitare omnia peccata venialia distributiue sequitur quod possit vitare omnia collectiue argumentum procedit à distributiuo ad collectiuum: eodem modo ac si diceret ad viden-

dum non est necessarius oculus dexter, neque necessarius est oculus sinister, ergo nullus oculus ad videndum est necessarius: Sunt in stabulo tres equi, neque hic, neque hic, neque hic est necessarius ad equitandum, ergo nullus est necessarius, respondetur enim ad illa omnia quod quamuis oculus non sit determinatè necessarius ad videndum, est tamen necessarius indeterminatè ut est pars huius collectionis: Similiter quamuis nullum sit peccatum veniale determinatum ad quod vitandum homo non habeat potentiam physicam & moralem, non sequitur tamen quod possit indeterminatè vitare singula quatenus sunt pars huius collectionis, quam non potest totam vitare, poterit ergo Petrus vitare, primum, secundum, tertium, si illa spectentur determinatè, non poterit vitare quatenus illa sunt membra illius collectionis & confusionis, ergo quamuis possit homo vitare omnia peccata venialia distributiue, non sequitur tamen quod possit vitare omnia collectiue.

Tertiò, quando dicitur quod homo iustus vitare non potest omnia peccata venialia, vel intelligitur quod ille habeat impotentiam antecedentem, vel quod habeat impotentiam consequentem, si primum ergo caret libertate ad non peccandum, necessitas enim antecedens tollit libertatem: si secundum, ergo ideò tantum homo non potest vitare omne peccatum, quia non vitat, quæ impropiissima est loquutio, sicut si dicerem, me non posse tacere, quia non taceo.

Dico secundò, nemo sine privilegio speciali cum solis auxilijs gratiae ordinarijs vitare potest omnia peccata venialia collectiue, aut etiam distributiue, imò si posset vitare distributiue omnia, posset etiam vitare collectiue.

Primam partem Catholicus nemo negat, primò enim colligitur ex Scripturis, *In multis offendimus omnes: si diximus quia peccatum non habemus ipsi nos seducimus: pro hac orabit ad te vnus sanctus in tempore opportuno. Quia videlicet ut loquitur Concilium Tridentinum sess. 6. c. 1. illa est communis iustorum omnium vox dimitte nobis debita nostra.* Secundò enim expresse ita contra Pelagium definitum est in multis Concilijs. v. g. in Mileuitano, *Can. 5. 6. 7.* quos ad verbum desumpit Concilium Africanum, & demum in Tridentino *sess. 6. Can. 23.* Anathema illi dicitur qui dixerit posse hominem in tota vita peccata omnia vitare etiam venialia, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de beata Virgine tenet Ecclesia. Tertiò, consentiunt S. Patres quos dabunt Suares *lib. 9. c. 8. Valq. disp. 189. n. 147. v. gr.* Cypriani auctoritatem sæpè opponit Pelagio Augustinus. *Ne quis* (inquit tract. de orat. Domin.) *sibi quasi innocens placeat, & se extollendo plus pereat, instruitur & docetur se peccare quotidie, dum quotidie pro peccatis iubetur orare.* Quarto, id ostendunt à priori occasiones innumera peccandi, pugna nunquam interrupta concupiscentiæ, cui omnino impossibile est, semper resistere, nisi specialiter Deus incubet, & maioribus auxilijs confortet voluntatem pronam ad lapsum. Colligiturque à posteriori, quia licet non improbabiler existiment nonnulli privilegium hoc fuisse concessum Sancto Ioanni Baptista, ac Ieremiæ, negat tamen aperte, ac vniuersalissimè Augustinus pluribus locis, hoc de vilo id posse affirmari nisi de sola Virgine sanctissima, de qua ob honorem Filij, nullam cum de peccatis agitur haberi vult questionem. Quod etiam probabilissimè de Sancto Ioseph dici posse videtur ob honorem Filij cuius fuit nutritius, imò & appellatus est Pater, & ob honorem Sponsæ Immaculatissimæ, cuius verè fuit Coniux.

Secunda pars asserens peccata venialia vitari non posse omnia etiam distributiue, ita ut esse debeat aliquod peccatum determinatum quod non possit vitare, alioqui

Tertia.

Assertio 2.
bipartita.Prima pars
probat
ex Scrip-
turis.

Ex Cone.

Ex Patrib.

Ex ratio-
ne.Probat
secunda
pars.

alioqui haberet potentiam ad vitanda omnia collectiue, negatur à Suare *lib. 1. c. 24. & lib. 9. c. 8.* qui existimat cum pluribus aliis posse hominem iustum omnia vitare peccata distributiue, sed non posse tamen vitare omnia collectiue: sed contrarium longè probabilius tenet Vasques *disp. 2. 12.* tenens esse impossibile, vt omnia vitari possint distributiue, quin possint vitari omnia collectiue.

Ratio est, quia quotiescunque homo potest facere singulas partes alicuius multitudinis successiuæ, tunc quando illæ faciendæ sunt, potest etiam facere totam multitudinem successiuam, sed collectio peccatorum venialium est multitudo successiuæ, vt patet; non enim omnia simul sunt, ergo si homo potest vitare omnia peccata venialia distributiue quando occurrunt, potest etiam vitare totam collectionem: maior probatur, quia posse facere totam multitudinem successiuam nihil aliud est, quàm posse facere singulas partes tunc quando illæ faciendæ sunt, & difficultas tota quæ est in tota collectione faciendâ non est alia quàm difficultas quæ est in faciendis illis partibus quando illæ debent existere. Vnde argumentor, si nulla sit difficultas in faciendâ tota collectione successiuâ, nisi difficultas faciendi singulas partes quâdo illæ debent existere, certè qui potest singulas quando illæ debent existere, potest etiam totam collectionem, sed in faciendâ collectione tota successiuâ, nulla est difficultas nisi ea quæ reperitur in singulis partibus quando debent existere, imò, vt dixi, nihil aliud est realiter posse facere totam collectionem successiuam, nisi posse facere singulas partes quando faciendæ sunt: ergo qui potest facere singulas partes alicuius multitudinis successiuæ potest facere totam multitudinem successiuam.

Confirmatur primò

Confirmatur primò, quia posse vitare collectiue omnia peccata venialia, nihil est aliud quàm posse vitare primum solitariè sumptum tunc quando vitandum est, & secundum seorsim, & tertium & quartum: quemadmodum si dicas potest aliquis ambulare pedes duas leucas non potest ambulare tres, certè verum est quod postquam ambulauit duas leucas, non potest ambulare tertiam: ergo similiter si dicas potest homo vitare nouem peccata venialia non potest decem, verum erit quod postquam vitauerit nouem, iam non potest vitare decimum. Similiter existente vtroque oculo neuter determinatè ad videndum necessarius est, at si dexter effodiatur sinister erit necessarius: sic licet ex decem peccatis, nullum determinatè necesse sit à me committi, tamen ex suppositione quod vitauerim nouem, moraliter erit necesse vt non vitem decimum. Vnde cumque oriatur difficultas illius decimi peccati, aut ex eo quod fatigatus sim ex præcedentibus pugnis, aut ex speciali difficultate huius peccati, semper verum est quod hoc peccatum determinatum vitare non possum in his circumstantiis. Ex quo.

Confirmatur secundò, si enim homo per diem integrum vitare potest determinatè decem venialia quæ occurrunt, supponamus illum vitasse nouem, vel tunc ille potest vitare decimum, & sic potest vitare totam collectionem, vel non potest vitare decimum, & non potest vitare distributiue singula eo ipso quod non potest vitare omnia collectiue.

Instantia & eius solutio

Neque dicas supponi non posse quod vitet illa nouem, quia licet distributiue possit illa vitare prout singula sunt, non potest vitare illa determinatè vt faciunt collectionem. Sed contra si quod est moraliter possibile ponatur actu, nullum sequitur absurdum, sed est moraliter possibile quod homo vitet determinatè primum, secundum, tertium, &c. ergo non est absurdum supponere quod vitetur determinatè primum, secundum, &c.

Ad primam Resp. concilium quando dicit neminem posse vitare omnia peccata non esse intelligendum de impotentia physica cum qua libertas non statet, neque de sola impotentia efficaci, significaretur enim duntaxat quod homo quilibet peccat: sed esse intelligendum de vera impotentia morali sufficiente, quæ significat tantam esse difficultatem in euitandis omnibus peccatis venialibus, vt illa moraliter, & secundum iudicium prudentum existimetur esse impossibilitas, Gratia ergo efficit primò, vt plura possimus vitare quàm si caremus gratia. Secundò, efficit vt vitatio illius peccati venialis determinati quod moraliter non possum vitare sit mihi possibilis saltem remotè ac secundum quid.

Ad secundam Respondeo argumentationem à distributio ad collectiuum non esse semper vitiosam, si enim prædicatum quod conuenit singulis vt singuli sunt non tribuitur collectioni vt collectio est, sed tantum collectioni prout distributiue dicit singulas partes tunc argumentatio bona est: vt si dicas singuli homines determinatè sumpti carent alis, ergo omnes homines carent alis, est enim argumentatio potius à singulis distributiue sumptis, ad vniuersale sumptum distributiue: tunc autem vitiosum est argumentum à distributio ad collectiuum, quando prædicatum quod conuenit tantum singulis vt singuli sunt attribuitur collectioni vt collectio est, vel contra quando prædicatum, quod conuenit collectioni vt collectio est, tribuitur singulis vt singuli sunt, vt si dicam nullus Apostolus est duodecim, ergo omnes Apostoli non sunt duodecim. Quando collectio constat ex partibus successiuis, qui dicitur posse totam collectionem, dicitur tantum posse singulas partes tunc quando illæ separatim ponendæ sunt, ideoque prædicatum quod conuenit singulis partibus, non tribuitur toti collectioni vt collectio est, vnde nec vitiosum est hoc argumentum: si possum vitare omnia peccata determinatè tunc quando vitanda sunt possum vitare collectiue omnia, nam illud prædicatum (possum vitare) non tribuitur toti collectioni vt collectio est, sed collectioni prout distributiue dicit singulas partes, id est singula peccata tunc quando separatim vitari debent. Neque verò illud argumentum simile est isti, ad videndum non est necessarius oculus dexter, neque necessarius est sinister, ergo nullus oculus est necessarius ad videndum, quia in illa conclusione, ergo nullus oculus est necessarius, vterque oculus sumitur copulativum, cum autem dicitur possum vitare omnia peccata distributiue, ergo possum vitare omnia collectiue, tunc omnia peccata non sumuntur copulativum, sed prout separatim & successiue possunt vitari.

Ad tertiam Resp. neminem dici non posse facere, id quod non facit præcisè, quia non vult facere, si autem haberet impossibilitatem tantum consequentem ideo non vitaret omnia peccata quia non vellet, ergo si haberet impossibilitatem moralem consequentem non diceretur non posse vitare omnia peccata, quod tamen dicit Concilium: Itaque impossibilitas vitandi omnia peccata venialia est impotentia antecedens, ita vt infallibile prorsus sit neminem vnquam vitare omnia: si enim moraliter esset possibile omnia vitare peccata deberet aliquando contingere vt aliquis omnia vitaret, illud enim dicitur impossibile moraliter, quod ita est difficile, vt nunquam omnino contingat, si enim vel semel contingit non est impossibile moraliter. Impossibilitas ergo hæc moralis ita est antecedens, vt non sit contraria libertati, quia illi aduersatur sola impossibilitas physica.

QVÆSTIO II.

De sufficientia Gratiæ.

EXposui hæcenus necessitatem gratiæ, sequitur nunc eius sufficientia, ex prima illa videlicet constat quid non possit homo facere sine gratia, ex secunda constabit quid cum illa præstare valeamus, de qua vt dicam plenissimè ac clarissimè tria mihi esse video necessaria: Primum est eius existentia siue vtutem admittere necesse sit gratiam aliquam sufficientem: Secundum eius subiectum siue quibus personis detur gratia sufficiens: Tertium eius propria quidditas & distinctio eius à gratia efficaci, quod tamen diceretur commodius quæstione 3.

SECTIO I.

Vtrum detur aliqua gratia sufficiens.

Nomine (gratiæ sufficientis) intelligunt Doctores Catholici, gratiam illam cum qua possum benè operari, non tamen volo: sicut gratia efficax illa est cum qua & possum, & volo. Aliæ omnes gratiæ sufficientis notiones à nouis dogmatistis confictæ, fallaces & falsæ sunt, illa quam attuli sola vera est, & solida, vt patebit ex dicendis postea.

Nunc gratiam illam cum qua voluntas conuerti posset, non tamen conuertitur, quia non vult, sufficientem hæcenus appellatam, & ab omnibus Catholicis doctoribus admissam fidissimè Caluini assecla nouus dogmatistes omnino rejicit, lib. 3. toto de gratia Christi Saluatoris, eamque tanquam monstruosam, Deo indignam, Augustino ignotam, à Pelagio solo excogitatam proferendam putat, quam etiam fuisse sententiam Semipelagianorum constar ex epistola Hilarij ad Augustinum cuius verba postea referentur.

Ratio dubitandi est primò, quia si nulla datur gratia quæ careat effectu, id est cui voluntas non consentiat nulla datur gratia sufficiens, sed nullam dari gratiam quæ careat effectu constans est sententia sancti Augustini, vt patet ex pluribus eius testimonijs, v. gr. serm. 42. de verbis Domini: *Agis si ageris, & bene agis si à bono ageris*, lib. 2. ad Bonifacium cap. 9. *Si Deus tangit cor, homo preparat cor*, lib. de gratia Christi: *Si sicut veritas loquitur, omnis qui didicit venit quisquis non venit profectò non didicit*. In quibus & pluribus alijs locis S. Doctor manifestè tradit nullam esse gratiam quæ careat effectu, ergo nulla datur gratia tantum sufficiens.

Secundò, gratia sufficiens est auxilium possibilitatis, & adiutorium sine quo non, vt patet, est enim auxilium cum quo possum, sed nolo, adiutorium quo dempto non possum agere, sed non ago tamen: Sed in Doctrina S. Augustini manifestum est quod auxilium possibilitatis, & adiutorium sine quo non, est gratia propria status innocentie: gratia verò Christi est auxilium actionis & voluntatis, & adiutorium quo, ergo gratia sufficiens non est gratia illa propria Christi post naturam lapsam: Maior non eget probatione, minore innumera probant Augustini loca lib. de correctione, & gratia cap. 11. *Nunc autem quibus deest tale adiutorium pœna peccati est*: lib. de prædestinatione sanctorum cap. 8. *Volunt ergo isti credere, nolunt illi, quis hoc ignoret? sed cum alijs præparetur voluntas à Domino alijs non præparetur, discernendum est quid proueniat, &c.* lib. de dono perseuerantiæ cap. 14. *Quoniam vt crederent non erat eis da-*

tum, etiam, unde crederent est negatum: ergo ex mente Augustini.

Tertiò, monstrum omnino est gratia sufficiens, tale videlicet adiutorium quod ab initio mundi vique ad finem nullum vnquam habuit, vel habebit effectum. Deinde monstrum est illud beneficium quod non seruit nisi vt possis peccare, ac citra inuidiam damnari. Denique gratia illa monstrum est quæ simul dicitur esse sufficiens & insufficiens, illa enim gratia est insufficiens cui non possum cooperari, sed gratia sufficiens vt sic non possum cooperari, si enim illi cooperarer desineret esse insufficiens, ergo gratia sufficiens verè monstrum est cum non sit sufficiens, nisi quia est insufficiens. Confirmatur quia, illa gratia vt sic est insufficiens, quæ de se inefficax est, gratia sufficiens est de se inefficax, quia gratia sufficiens sumitur vt de se distinguitur à gratia efficaci quæ de se efficax est, ergo gratia sufficiens est de se insufficiens.

Quartò, Ecclesia nunquam orare solet pro infidelibus vt possint conuerti, sed vt conuertantur, sed si datur gratia sufficiens, cum qua possum conuerti, erit proflus inanis huiusmodi deprecatio, quid stultius est quàm orare Deum vt facias, quod in potestate tua est facere? Inò quod grauius est, si admittitur huiusmodi gratia communis bonis & malis, potest homo seipsum ab alio discernere, quod repugnat Apostolo & sapissimè damnat Augustinus v. gr. lib. de prædestinatione sanctorum cap. 5. *Nihil* (inquit) *huic sensui Apostoli tam contrarium, quàm de suis meritis ita quemquam gloriari, tanquam ipse sibi ea fecerit non gratia Dei, sed gratia quæ bonos discernit à malis, non quæ communis est bonis & malis.*

Dicendum tamen est, certum esse omnino ex fide quod detur aliqua gratia sufficiens, cum qua voluntas operari possit si velit, non operetur tamen quia non vult. Ita tenent Catholici omnes, & contra Caluinum ac Lutherum fusissimè probant Bellarmin. l. 2. de gratia Suarez l. 4. & alij sine numero.

Primò enim apertè colligitur ex scripturis ex quibus tria sufficiant testimonia, sed euidentissima; primum sit Matthæi 20. *Multi vocati pauci electi*, quem locum edisserens Augustinus lib. 83. quæstionum q. 68. aduersarios conficit. *Ad illam* (inquit) *cœnam quam Dominus dixit in Euangelio preparatam, neque omnes qui vocati sunt venire voluerunt, neque illi qui venerunt, venire possent nisi vocarentur. Itaque neque illi debent sibi tribuere qui venerunt, quia vocati venerunt, neque illi qui noluerunt venire, debent alteri tribuere sed tantum sibi, quoniam vt venirent vocati erat in illorum libera voluntate, &c.* Quæro ergo ab aduersarijs vtrum illi qui vocati sunt & non electi restiterint gratiæ, an non, si enim restiterunt gratiæ datur ergo aliqua gratia cui resistit voluntas, quæ appellatur sufficiens, si non restiterunt gratiæ, ergo falsò dicuntur vocati, vocatio enim gratia est de qua loquimur, quæ argumentatio est clarissima & demonstratiua.

Alterum testimonium Ioannis 1. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, lux in tenebris lucet & tenebræ eam non comprehenderunt*. De quibus disserens Augustinus libr. 1. de genesi ad literam cap. 1. *Illud lumen* (inquit) *irrationalium animalium oculos pascit, sed pura corda eorum qui Deo credunt, & ab amore visibilium rerum, se ad eius præcepta conuertunt, quod omnes possunt si velint, quia illud lumen illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Tertium testimonium etiam euident, Matth. 11. *Ve tibi Corozain ve tibi Bethsaida, quia si in tyro & sidone factæ essent virtutes, &c.* Quod meritò de gratia cui resistit voluntas explicat Augustinus, lib. de bono perseuerantiæ.

Tertius

Quarta

Assertio prima

Probatum ex scripturis.

Ratio prima dubitandi.

Secunda

rantia cap. 9. *Facile est (inquit) ut accusemus infidelitatem Iudeorum de libera voluntate venientem qui factis apud se tam magnis virtutibus credere noluerunt, quos increpans Dominus arguit ut tibi Corozaim, si enim cum illa gratia sydonij conuersi fuissent, ergo cum illa conuersi potuerunt Corozaitæ, ergo illa fuit gratia sufficiens, quâ sanè demonstratione nihil est euidentius.*

Probat
secundò
ex absur-
dis.

Secundò ex varijs absurdis probare licet gratiâ sufficientem, quæ ut vides expressè habetur in Script. & Augustino. Primum sit, quia si nulla daretur gratia quæ careret effectu ex malitia voluntatis, sequeretur neminem eorum qui damnatur habuisse in potestate suâ salutem, quod apertè repugnat scripturæ, perditio tua ex te Israël: ante hominem vita & mors. Secundum sit, sequeretur neminem eorum qui peccat abstinere posse à peccatis, atque soli Deo peccata imputari posse, quæ horrenda est blasphemia Caluini contraria Scripturis, quæ nolui elegisti, contraria S. Augustino: *Quis peccat* (inquit lib. 3. de libero arbitrio, cap. 15.) *in eo quod nullo modo cauere potest: peccatur autem, cauere igitur potest:* contraria lumini rationis. Tertium est, præcepta Dei esse impossibilia ijs qui ea non seruant, quæ item blasphemia Caluini & Iprensis est damnata in Tridentino sess. 6. can. 18. & cap. 11. ab Arausico can. 25. ab Augustino lib. de gratia & libero arbitrio, ubi explicat locum illum Ecclesiastici 15. si volueris seruabis mandata, & explicitè ostendit nos posse si volumus.

Quartò sequeretur quod nemo eorum qui non conuertuntur potest conuerti. Quod falsissimum esse constat clamante Deo, conuertimini ad me & ego conuertar ad vos, & optimè Augustinus l. 1. retract. cap. 22. *In potestate quippe hominis est mutare in melius voluntatem, sed ea potestas nulla est nisi detur à Deo, de quo dictum est, dedit eis potestatem filios Dei fieri, manifestèque Concilium Valentini 3. sub Lothario erroris arguit aduersarios: Nec ipsi mali* (inquit) *ideò pereunt quia boni esse non potuerunt, sed quia boni esse noluerunt, suoque vitio, &c.* Et Tridentinum manifestissimè sess. 6. cap. 13. *Deus sua gratia iustificatos non deserit, nisi prius deseratur.*

Quintò, sequeretur quod nemo plura potest facere opera bona quàm actu faciat. Quod repugnat scripturis: *Expectaui ut faceret vnas fecit autem spinas,* repugnat Augustino lib. 3. de libero arbitrio, cap. 16. *Ex eo quod non accepit nullus est reus ex eo verò quod non facit quod debet, iuste reus est, debet autem si accipit, & voluntatem liberam, & sufficientissimam facultatem.*

Sextò sequeretur Deum non habuisse voluntatem vllam saluandi eos qui damnantur, sed antecederet ad eorum demerita voluisse illos damnare quæ licet atrocissima sit sententia Caluini, & Iansenij repugnat tamen sanctitati, bonitati, & charitati Dei, facitque Deum tyrannorum omnium crudelissimum, ut ostendi alibi, & conuincam statim ex eo quod Deus velit omnes homines saluos fieri, ut ostendunt Scripturæ, Concilia, S. Augustinus, & ipsum Dei nomen & significat & declarat. Septimum denique absurdum est, quia, sequeretur quod Christus pro solis electis mortuus est, non autem pro omnibus hominibus, quod statim ostendam esse impium dicere.

Demon-
stratio pe-
tita ex
scripturis
& Conci-
lijs.

Tertiò hæc sit brevis & euident demonstratio: gratia sufficiens illa est cui voluntas non obedit, sed multæ dantur à Deo gratiæ quibus voluntas hominum ex sua malitia non obedit, ergo datur gratia sufficiens. Minorem si negare audeant aduersarij conuincant eos stultitiæ testimonia innumera scripturarum Christus Matth. 23. dicens: *Quoties volui con-*

gregare filios tuos sicut gallina congregat pullos suos sub alas & noluit: Ioannis 15. Si non venissem & loquutus eis fuisset peccatum non haberent, nunc autem excusationem non habent à peccato suo, &c. Sapient. 1. *Vocauit & veniisti, spreuisti omne concilium meum.* Isaia 65. *Vocauit & non respondisti, Actuum 7. Vos semper Spiritui sancto resististis: 2. ad Corinthios 7. Adiuuantes exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis, conuincant erroris Concilium Senonense, in decreto fidei cap. 15. Non est (inquit) huiusmodi Dei trahentis auxilium cui resisti non possit, quoties enim Dominus voluit congregare filios Ierusalem sicut gallina congregat pullos suos sub alas, & noluit, &c.* Concilium Colonicense cap. de Sacramento Penitentiae: *Situm est (inquit) in hominis voluntate ut gratiam Dei oblatam, vel accipiat vel respiciat.* Tridentinum sess. 6. cap. 5. & 13. & canone 4. ubi statuit posse voluntatem dissentiri gratiæ, & hæc satis sint aduersus sententiam horribilem ex qua infinitæ sequuntur contra Deum blasphemiae, tota damnatur scriptura, tota excacatur ratio naturalis.

Ad primam quâ video totum ferè niti errorem noui dogmatistæ plurima respondent Petauius, Martionus, alijque Doctores Orthodoxi, ego breuiter solui posse arbitror leuissimum argumentum, fateor enim sapissimè Augustinum coniungere solere cum effectu gratiam Christi, sed ita tamen ut loquatur sapissimè de gratia illa quam ex malitia voluntatis nullus sequitur effectus, ut constat ex relatis eius pluribus testimonijs. Prima ergo ratio cur Augustinus ex ipso effectu gratiam describat, est, quia facultas qualibet operatrix ex effectu potissimum dignoscitur, & ex eo semper explicari solet, oculus videlicet dicitur esse facultas eliciens visionem, iustitia definitur virtus reddens cuique quod suum est. Altera ratio mouit Augustinum ut gratiam Christi iungeret operi, quia de sola effectione gratiæ non de possibilitate lis illi erat cum Pelagio: cum enim subdole Pelagius possibilitatem boni fateretur à Deo esse, operari autem esse nostrum tantum, ut constat ex lib. de prædestinatione sanctorum, cap. 18. lib. de gratia Christi, cap. 3. lib. de natura & gratia, cap. 42. quam tamen possibilitatem dicebat Pelagius esse solam facultatem naturalem voluntatis (ut docebo statim) debuit haud dubiè Augustinus Christianam gratiam coniungere cum effectu, ut doceret Dei esse non solum quod possumus agere, sed quod velimus etiam & agamus. Tertiò denique assero Augustinum quoties gratiam effectui coniungit, agere de gratia illa quæ per excellentiam sola ferè gratiæ nomen obtinuit, quia gratia est propria electorum. Sic enim (inquit Augustinus lib. de gratia Christi cap. 13.) *Deus docet eos qui secundum propositum sunt vocati, simul & donans quid agant scire, & quid sciant agere.* Et lib. de bono perseuerantiæ, cap. 25. *Hæc est quam poscit à Domino, & semper ex quo caput esse, poscit Ecclesia, ista quam Deus vocatis suis daturum se esse præsciuit, ut in ipsa prædestinatione iam dederit.*

Ad secundam in qua etiam triumphare se putant noui dogmatistæ semper obtinentes Augustinum reieciisse à gratia medicinali adiutorium possibilitatis & sine quo non, id est gratiam sufficientem: solum autem admittere auxilium actionis, & adiutorium (quo) id est gratiam efficacem. Respondeo autem errare turpissimè aduersarios dum existimant auxilium possibilitatis & sine quo non significare gratiam sufficientem, auxilium autem actionis & (quo) esse gratiam efficacem. Primò enim adiutorium possibilitatis quam gratiam Christi contendeat esse Pelagius, significabat facultatem naturalem voluntatis liberam, in quo sensu rectè negat Augustinus huiusmodi adiuto-
rium

Soluti
primæ
obectio-
nis.

Secundæ

rium pertinere ad gratiam Christi, ut constat ex lib. de gestis Pelagij cap. 2. de natura & gratia cap. 42. ubi docetur possibilitatē operandi bonum provenire à charitate ac gratia, non esse autem insitam ab auctore naturæ Deo. Secundò adiutorium possibilitatis significat sapius apud Augustinum ex mente Pelagij adiutorium voluntati omnino extrinsecum, quod supponit facultatem voluntatis omnino completam ad operandum, ut videtur sonare ipsum, nam adiuvare possibilitatem est iuvare facultatem quæ agere potest, & non dari ipsam possibilitatem, huiusmodi sunt lex, prædicatio, exempla quæ in operationem non influunt: adiutorium autem actionis est interna inspiratio, & motus voluntatis, quæ ita dant posse agere ut sine illis voluntas ad agendum sit insufficientis. Adiutorium primo modo sumptum sufficebat in statu naturæ integræ quoad omnia opera naturalia: in statu autem naturæ lapsæ nullo modo sufficit, quia voluntas infirmior facta per peccatum indiget auxilio superaddito influente proximè in operationem. Hic ergo quid est quod aduersarij feratur & metatur, Pelagiani enim admittebant auxilium à natura inditum & extrinsecum etiam adiuuans, hoc vocabant auxilium possibilitatis, & sine quo non negabant auxilium actionis, & quo, intrinsecum scilicet & à Deo inditum proximè influens in operationem, si per voluntatem non steretur.

Tertiz. Ad tertiam Respondeo somnare omnino ac delirare novos dogmatistas monstra sibi ac spectra obijcientes, neque satis advertere quid significant Catholici doctores nomine (gratiæ sufficientis) cuius, ne nomen quidem intelligunt. Sciunt igitur illi, duo considerari necessariò debere in gratia sufficiente: Primum est entitas ipsa gratiæ cui voluntas potest cooperari: Secundum est malitia voluntatis quæ ipsi non cooperatur. Hæc gratia secundum totam suam entitatem, & vim effectricem à Deo est, omnino intendente ac iubente, ut per eam vitemus peccata, & saluemur si velimus, negatio enim effectus non provenit ex Dei voluntate, nec ex entitate gratiæ, sed ex malitia liberæ voluntatis, sine cuius cooperatione illa efficiens esse nequit. Monstrum igitur est argumentum aduersariorum in quo confunditur entitas gratiæ, cum malitia voluntatis. Hæc enim gratia entitati sumpta sæpè habet effectum, si autem sumatur hæc entitas simul cum malitia voluntatis certè illa effectum non habet, quia significatur tunc gratia prout non habet effectum? Nunquid ergo monstrum est velle gratiam quæ habeat effectum prout illam non habet ex malitia voluntatis.

Secundò vanum est dicere gratiam istam seruire solum peccatis & damnationi, si enim sumatur secundum entitatem & intentionem Dei seruit sanè bonis operibus, & saluti, si sumatur prout includit nequitiam voluntatis, operatur sanè mortem contra intentionem Dei operantis vitam.

Tertiò cum dicitur gratiam esse insufficientem prout est sufficiens, lusus est in verbo, distinguitur enim illa propositio, illa gratia est insufficientis cui non possum cooperari, si talis impotentia oriatur ex defectu entitatis gratiæ, concedo: si oriatur ex malitia voluntatis, nego. Gratia enim est de se sufficiens, licet vis eius effectiva impediatur per malitiam voluntatis. Neque difficilius est confirmatio; ad quam.

Resp. negando gratiam sufficientem esse de se inefficacem, cum haud dubiè inefficacia tota oriatur ex libera voluntate. Falsa enim est illa consequentia gratia efficax est de se efficax, ergo inefficax est de se inefficax, bonum enim à Deo est, malum autem est à sola voluntate. Quomodo autem intelligi debet quod sit efficax de se, id est per se ipsam postea disputabitur.

Ad quartam Resp. Ecclesiam dum orat ut conuertatur, petere à Deo ut eam nobis gratiam conferat cum qua non solum possumus agere sed etiam agamus; postulat enim gratiam etiam efficacem: imò non tantum oramus Deum ut peccatorem conuertat, sed oramus ipsum etiam peccatorem ut conuertatur quod vanum esset, si gratiam non haberet, cum qua posset conuerti, aut non conuerti. Quomodo autem homo se ipsum discernere non possit clarum erit ex sequentibus.

SECTIO II.

De personis quibus datur à Deo gratia sufficiens.

Hæc difficultas sapius alibi tractata, huius tamen loci maxime propria, est propter novos dogmatistas, qui Caluinum & Lutherum sequuti, multa hic dicunt rectæ Fidei & sanæ Theologiæ contraria, quæ ut breuiter pro instituta claritate diluam, duo mihi disputanda sunt, primò vtrum omnibus gratiæ dentur sufficientes ad salutem, secundò ad quid & quando dentur.

§. I.

Vtrum Deus omnibus hominibus gratias det sufficientes ad salutem.

Gratias sufficientes omnibus dari nihil est quàm neminem esse vel barbarum, vel peccatorem, vel vllum omnino reprobum, cui Deus non ea conferat interioris gratiæ auxilia cum quibus saluari possit, siue illa sint proximè sufficientia, per quæ immediate obtineatur iustificatio & salus, siue sint remotè tantum sufficientia per quæ obtineantur immediate auxilia proxima. Negant autem parata esse omnibus huiusmodi auxilia cum Caluino recentiores eius assecla, sed asserunt multos omnino etiam nunc esse qui nunquam eas gratias habeant: nullas in lege veteri datas esse à Deo gratias sufficientes, illas non dari peccatoribus reprobis ut conuertantur, vel etiam ut noua peccata vitent: Ita enim tradit nouus dogmatistes tom. 3. lib. 3. ferè toto, sequutus ut sæpè monui Lutherum, Caluinum, Armacanum.

Nititur autem primò, quia falsum existimat esse quod Deus sincerè velit saluos fieri omnes homines, & conuerti.

Primò enim falsò dixisset Christus *Nemo potest venire ad me nisi pater meus traxerit eum*, Deus enim non omnes trahit, ergo non omnes possunt venire: falsò etiam ab Apostolo dictum esset, *quis est qui te discernit?* si enim Deus vult generaliter omnes saluare, solus ergo fidelis se ipsum discernit. Deinde generalem hanc voluntatem omnes saluandi si agnouisset Augustinus, locum illum Apostoli celeberrimum vult omnes homines saluos fieri, non interpretaretur, de singulis generibus hominum, vel de illis qui salui sunt. Denique si Deus sincerè vellet salutem omnium reproborum, daret illis gratias congruas cum quibus videt illos conuersum iri, cum autem hoc non faciat, certè negandum videtur quod in eo sit voluntas sincera eos saluandi.

Secundò falsum etiam videtur quod omnibus infidelibus, & in lege Moysei data sint auxilia sufficientia.

Primò enim ita colligitur ex Actorum 14. & 17. ubi dicitur quod Deus præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas, & illa despexit se tempora: Apostolus quoque passim appellat legem Moysei, legem mortis, dicit eam subintrasse ut abundaret

Quartæ.

Fundamentum primum erroris.

Secundum

daret delictum, dicit iram operari, opponit eam gratiæ, quæ omnia vera esse nequeunt si dedit Deus eo tempore vberes gratias quæ ad implendam legem sufficerent. Deinde idem plenissime asserunt & omnes eius discipuli, aiuntque cupiditatem fuisse accensam per legem: illam fuisse carnalium hominum societatem, cuius finis alius non esset, quam felicitas temporalis. Denique infideles innumeri nihil vnquam audierunt de fidei mysterijs, neque vlla ratione poterunt ad agnitionem veritatis venire, sine qua nemo saluus esse potest: Confirmarique potest ex pueris abortiujs, quibus Deus nulla dat media salutis, ergo neque illa dat omnibus adultis.

Tertium. Tertio saltem certum est multos esse obstinatos, & obduratos quibus in pœnam præcedentium delictorum omnis omnino gratia negetur.

Primo enim tradunt scripturæ homines indurari & excæcari, quod non aliud est quam abijci à Deo, contemni, deseri, omni auxilio priuari per quod illuminentur, emolliantur, redeant ad cor, vt habetur Isaia 6. Matthæi 13. Ioannis 12. Propterea non poterant credere, quia benè de illis dixit Isaia excæca cor populi huius: Deinde negasse Augustinum quod obduratis auxilia dentur sufficientia, fateri cogitur ipse Vasques, huiusmodi est illud ex lib. de corrept. & gratia cap. 11. *Quibus deest tale adiutorium pœna peccati est, quibus autem datur secundum gratiam datur, & in Epistola ad Romanos negat Pharaonem obdurato corde, potuisse obtemperare, vnde nec imputari debere illi quod non obtemperauerit. Denique obduratio non videtur posse aliter exponi, si enim illa est negatio tantum auxilij efficacis, certè quicunque peccat moraliter, induratus est.*

Assertio prima. Dicendum primo, est auxilium vel immediatè, vel mediatè saltem sufficiens ad salutem omnibus dari, & omni tempore datum esse. Hæc est Catholica & certa omnino veritas quam ex innumeris Scripturis, ex omnibus Patribus, & consensu Scholasticorum omnium probant eximie Bellarminus lib. 2. de gratia à cap. 5. ad 8. Suarez lib. 4. de gratia ferè toto, Ruis de prædestin. à disput. 39. ad 49. Petavius tom. 1. dogmatum l. 10. ferè toto: mihi præter ea quæ alibi multa dixi, satis erit ex varijs absurdis nouam insaniam convincere.

Probatum primo ex absurdis. Primum sit, quia si Deus non omnibus daret gratias ad conuersionem, & ad salutem sufficientes pro loco & tempore, Deus non haberet voluntatem vllam salutis omnium hominum, sed ex se ipso ante omnia demerita damnationem omnium reprobatorum, neque voluisse illos creare nisi vt eos damnaret: hoc autem vt nuper argumentabar primo repugnat scripturis, *Nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur, & viuat: non est voluntatis meæ mors impij dicit Dominus: non vult aliquos perire, sed omnes ad penitentiam conuerti, & Apostolus 1. ad Timotheum cap. 2. Qui vult (inquit) omnes homines saluos fieri, vbi ex ipso contextu patet non alium sensum Apostoli verba posse habere vt ostendi prima parte. Eaque verba licet Augustinus varijs aliquando exponat modis, aliorum tamen omnium Patrum constans illa est interpretatio quam proposui vt ostendunt Doctores citati, & in eam consentit etiam Augustinus l. de spiritu & litera cap. 33. & Prosper lib. 1. cap. 12. lib. 2. capite 5. 7. & 8.*

Secundum absurdum. Secundum absurdum est, quia si cui denegaretur à Deo auxilium sufficiens non posset homini peccanti tribui quod peccaret & periret, sed soli Deo, quod sanè quam sit horribile supra dixi.

Primo enim repugnat omnium Patrum, omnium Doctorum, omnium fidelium sensui, & totam quam habere debemus de Deo existimationem corrumpit;

vt dixi prima parte, crudelissimum videlicet Deum facit & saeuissimum omnium tyrannorum qui vnquam fuerunt, quia ex solo suo beneplacito, nullis filiorum irritatus demeritis, eligit eos in æternum torquere, facit Deum auctorem peccati, cui etiam soli peccata omnia imputari debent, non autem homini qui non potest aliud facere quam quod facit: qui enim vult finem, media etiam vult ad finem necessaria, si ergo Deus damnationem vult reprobatorum, quæ sine peccatis obtineri nequit, necesse est vt peccata velit non solum permissiue, sed etiam causatiue, quia nulla, iuxta ipsos aduersarios, est in Deo scientia futurorum conditionalium.

Tertio, hæc sententia reddit diuinas omnes incrementationes, & inuitationes hominum ad conuersionem vanas, & ritu dignas v. gr. cum dicitur Proverb. 1. Sapientiam prædicare foris, & in plateis dare vocem suam, inuitando ad salutem: sicut si hominem ligatos habentem pedes, hortareris ad cursum, nolens tamen soluere illius vincula, vel si clauim habens carceris captiuos benignè hortareris ad ambulationem per prata.

Quarto falsas reddit promissiones omnes diuinas, & amorem erga nos; quomodo enim sapientiæ primo diceretur *Misereris omnium Domine quia omnia potes: Diligis omnia quæ sunt, qui amas animas.*

Tertium absurdum est, quia sequeretur quod Christus pro solis electis mortuus esset, non autem pro omnibus hominibus, quibus non parasset sufficientia media salutis, quam illationem tamen approbare non vereatur nouus dogmatistes, impia tamen est & horribilis, damnataque ab Innocentio X. & Alexand. VII. ex Cathedra Petri.

Primo enim repugnat euidentibus scripturis primæ ad Timotheum: *Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus, & cap. 4. Qui est redemptor omnium, maxime fidelium, 1. ad Corinth. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur: quæ comparatio Christi & Adami mirabiliter explicatur cap. 5. epistolæ ad Romanos: 1. ad Corinthios 5. Si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus, Ephesior. 1. vt notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ, &c. instaurare omnia in Christo. 1. Ioannis 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed & pro totius mundi.*

Secundo damnatur ab Augustino v. gr. lib. 6. contra Iulianum cap. 4. *Inculco, impingo, infercio recusanti, accipe salubre est nolo moriari, vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & post pauca, nemo neget nemo dubitet qui se non neget esse Christianum.*

Tertio damnatur ab alijs omnibus Patribus quos dabit Petavius libr. 10. capit. 4. eximie Ambrosius in Psalm. 118. Oñon 8. explicans illud *Misericordia domini plena est terra*, Prosper lib. 2. de vocat. gentium cap. 16. & 25. Fulgentius in epistola 7. ad Venantium: Paulus Orosius in Apologia. Si quando igitur Augustinus, & Ecclesia Lugdunensis in Epistola de Scripturæ veritate, & Concilium Valentinum videntur aliquem excludere à redemptione, negant tantum redemptionem efficacem, sed sufficientem tantum fuisse pro omnibus, id est illam non actu profuisse omnibus vt salutem consequerentur.

Ad primam satis ostensum est quàm sit certum quod Deus vult omnes homines saluos fieri, cum ergo dicitur *Nemo potest venire ad me nisi pater meus traxerit eum*, significatur quod Deus quantum est ex se trahit, atque ita nemo est qui non possit venire. Augustinus & Fulgentius voluerunt duntaxat quod Deus non vult æqualiter omnes homines saluos fieri. Ad amorem autem sincerum Dei de salute reprobatorum

Tertium.

Solutio
primæ
rationis
dubitandi.

um satis est quod det singulis eam gratiam um qua saluari possit reprobis modò per ipsum non steterit.

Secundæ. Ad secundam constabit statim quid dicendum sit de barbaris qui nihil audire potuerunt de lege Christi. Nunc quod ad legem Moyfi pertinet, Respondeo esse prorsus impium & hæreticum dicere quod in lege Moyfi non fuerint data auxilia sufficientia ut lex illa seruari posset & obtineri salus.

Primo enim in illa lege multi fuerunt iusti à quibus multa patrata sunt opera meritoria; ergo illis datae sunt gratiæ non solum sufficientes, sed etiam efficaces.

Secundò quomodo non præcepisset Deus impossibilia si legem tulisset sine gratijs ad illam seruandam? imò quomodo illa lex non fuisset iniusta & mala, quæ homines non obligasset nisi ad peccandum, aut eo tantum consilio lata esset, ut inferret damnationem mortis? præsertim cum certum sit Synagoga fuisse sanctam, & Ecclesiam etiam fidelium eo tempore, ad quos peruenit etiam verbi calor. Si quando autem Apostolus appellat eam egeam & vacuam, si legem mortis, si eam subintrasse ut abundaret delictum, dicit duntaxat illam comparari non posse cum statu Christianorum in quo vberiores sunt gratiæ.

Tertiæ. Ad tertiam de induratis & excacatis sæpè alibi dictum est, neminem omnino illorum esse quantumvis insignis & obduratus peccator sit, cui quando victurus est diutius, Deus negare decernat gratias omnes sufficientes, usque ad finem vitæ: quod probabam aliàs ex eo quod status viatoris id exigat. Deinde quia homines huiusmodi adhuc peccant quando non conuertuntur vel non obediunt præceptis, quis enim dicat esse posse aliquem in hac vita qui non peccet furando, blasphemando, necando? Deinde quia obduratio illa quatenus est pertinax eius adhesio ad peccatum pendet à potestate obdurati, vnde increpatur quod non tollat obdurationem, suadetur ipsi ut eam tollat; quare aggravatis corda vestra, sicut aggravauit Aegyptus. Et ita exponit Augustinus lib. de gratia & libero arbitrio, illud Ezechielis facite vobis cor nouum, & Chrysost. serm. 3. de Lazaro, dictum illud Christi tollite lapidem. Imò dicit Apostolus quod *Benignitas Dei eos adducit ad penitentiam, tu autem secundum duritiam tuam, & impenitens cor, thesaurizas tibi iram, &c.* Itaque dicuntur aliqui obdurari, excacari, deferri, ex eo quod Deus per longum tempus decreuerit illis negare gratias efficaces, imò & moraliter saltem proximè sufficientes, ut constabit statim, & eo modo esse intelligendam mensuram peccatorum & gratiarum expositum alibi est, ubi & mens S. Augustini exposita est benignius, quem tamen esse in contraria sententia Valques arbitratur. Vide omnino quæ de obduratione pulchrè differunt Suares libro quarto de gratia, capite decimo octauo, Ruis tom. de voluntate Dei, disputatione 20. tom. de prædestinatione, disputatione 45. tom. de prouidentia disputatione 12.

S. II.

Ad quid & quando gratia sufficientes omnibus dentur.

Reuiter rota difficultas dissolui potest ex dictis hic & prima parte: si enim omnibus planè hominibus ea confert media salutis quæ sunt necessaria, non est difficile statuere quomodo gratias det barbaris ut capeant fidem, peccatoribus ut conuertantur & noua peccata vident: iu-

Tom. I.

stis qui postea excidunt ut perseuerent.

Ratio ergo dubitandi primò esse potest, quia barbari qui nihil audierunt de Fidei mysterijs, potestatem non habent credendi. Nam Actorum 16. Paulus & Timotheus cum parati essent ire in Bithyniam, & ibi annunciare Christum, prohibet eos ire Spiritus Sanctus, quod ponderans Prosper libro 2. de vocatione gentium capite 3. dicit quod eos infideles transiens gratia præterierit, aut etiam retardata sit. Vnde meritò asserit Augustinus maximam esse Dei gratiam quoties mittit concionatores, magnum iudicium quoties negat, sic enim explicat verba gratia illud Psalm. 134. *Educens nubes ab extremo terra.* Imò si quilibet barbarus haberet gratiam ad capeffendam fidem, sequeretur quod peccaret peccato infidelitatis, illam non capeffendo, sequeretur etiam quod Deus faceret semper miracula & cursum causarum secundarum interromperet, ut annunciarer barbaris fidem. Denique quod caput est sequi videretur Deum expectare aliquid ex parte infidelium, ut conferat illis gratiam fidei, si enim nihil expectat certè omnino indifferenter gratiam illam confert.

Secundò, pro peccatoribus qui non conuertuntur à peccato videtur manifestum, quod eorum plurimi non possunt conuerti, sic enim primò docet scriptura: *Quomodo vos potestis credere qui gloriam inuicem queritis.* Ieremiæ 3. *Si mutare potest Ethiops pellem suam.* Deuteronom. 39. *Non dedit vobis Dominus cor intelligens, & oculos videntes, & aures quæ possent audire.* Dicuntur etiam homines huiusmodi derelinqui, destitui, obliuioni dari, Isaia 5. *Ostendam vobis quid faciam vineæ meæ, auferam sepem eius.* Ieremiæ 7. *Proiecit Dominus generationem furoris sui.* Matthæi 21. *Auferetur à vobis regnum Dei.* Deinde multi sunt qui prius incidunt in amentiam, quàm possint penitere, vel repente moriuntur.

Tertiò, gratia illa quæ datur barbaris ad fidem, & peccatoribus ad conuersionem, aut iustis ad vitandum peccatum, vel omnibus offertur momentis, quod repugnat experientiæ, videturque prorsus impossibile, vel non semper offertur, & sic saltem tunc conuerti non potest peccator, nec ad Deum redire, vel etiam vitare peccata, quod est contrarium scripturæ, *Ego sto ad ostium & pulso*, quo testimonio probat Concilium Senonense can. 16. quod gratia Dei semper in promptu sit, neque momentum quidem prætereat quo Deus non stet ad ostium. *Non mihi sufficit* (inquit Hieronym. epist. ad Ctesiph.) *quod semel donauit nisi semper donauerit.*

Dico secundò, gratia Dei saltem remotè sufficiens ad fidem, ad penitentiam, & ad obseruantiam totius legis nemini negatur hominum, sed singulis datur non omnibus quidem momentis, sed pro loco & tempore, sapius in vita, & quoties adest oportunitas.

Prima pars, de barbaris probata est prima parte præsertim ex Apostolo cap. 1. ad Romanos ubi dicitur inexcusabiles esse Gentes quæ Deum ignorant, additque quod Deus illis manifestauit, id est illustrationes internas dedit per quas ad fidem potuerunt venire. Idem euincunt alia scripturæ loca ubi dicitur quod Deus non reliquit se ipsum sine testimonio: Angelorum custodia, generalis ratio prouidentia, & vniuersalis voluntas saluandi omnes, quos tamen decreuit nunquam saluare sine fide, rectè Dionysius cap. 9. de communione ait *Radium diuini luminis semper paratum, & omnibus patere ad participandum.*

Secunda item pars, de peccatoribus probata est sæpè alibi præsertim tract. de penitentia. *An nescis* (inquit Apostolus Roman. 2.) *quia benignitas Dei ad penitentiam*

Q99

nitentiam

Prima ratio dubitandi.

Secundæ.

Tertiæ.

Assertio secundæ.

Prima pars.

Secunda pars.

nitentiam te adducit, tu autem, &c. Vnde magis etiam infertur quod iustis omnibus datur auxilium sufficiens ad perseuerandum, alioqui non illis imputaretur quod caderent sed Deo. *Insuper* (inquit S. Leo, serm. 16. de passione) nobis inquit præcepto, qui præcurrit auxilio, & benigne incitat ad obedientiam quæ ducit ad gloriam. Vide Suarez l. 4. c. 9. ubi hoc fusè probat.

Tertia pars.

Tertia pars, quod non semper & singulis detur momentis gratia sufficiens, quamuis illa semper parata sit, primò probatur experientia, quia nemo sentit omnibus momentis pulsantem Deum, & inuitantem ad respiciendum. Deinde non videtur pati corrupta hominum natura, quæ in varia semper distrahitur: Imò sæpè peccati pœna, ut rariùs homo à Deo illustratur & languidiùs: non dat igitur Deus semper gratias quia hoc est impossibile, sed semper tamen dare paratus est quoties necessarium est vel opportunum: præsertim autem illuminat quoties audiuntur conciones, leguntur libri pij, colloquia fiunt spiritalia, in quibus omnibus, infertur se in animum Dei gratia, & occasione illa data illustrat animum suo radio.

Solutio primæ rationis dubitandi.

Ad primam Respondeo probari tantum eo argumento quod Deus non dat gratiam omnibus infidelibus proximè sufficientem, non probari quod gratiam neget remotè sufficientem. Primò enim licet retardauerit prædicationem Pauli quæ medium erat proximè sufficiens ad fidem: non negauit tamen illis infidelibus media remota, inspirationes nimirum ad seruandam legem naturalem, quibus si paruissent, vltiora media non negasset; gratias autem huiusmodi remotè tantum sufficientes, nego esse semper supernaturales secundum substantiam, sed solum ex Dei ordinatione, quia verò illæ semper sunt ordinis naturalis, fateor quod per illas nunquam homo se disponit ad fidem, sed illæ conditiones sunt duntaxat sine quibus Deus proximas gratias non tribuit: pactum enim illud Dei est tantum conditionatum, dabo gratias si remoueris impedimenta seruando legem naturalem.

Secundæ.

Ad secundam patet responsio ex ijs quæ nuper sunt dicta de obduratis semper enim adest illis gratia tum physicè sufficiens ad conuersionem, tum sufficiens moraliter sed remotè: deest autem tantum potentia moraliter & proximè sufficiens.

Tertiæ.

Ad tertiam constat etiam quomodo Deus non omni quidem momento stet ad ostium cordis, sed semper tamen quoties adest opportunitas, ad conuersionem sollicitus.

QVÆSTIO III.

De efficacia Gratia Dei.

Hæc est profunda, & nimis absorta quæstio, ut loquitur Augustinus lib. de spiritu & littera cap. 7. de grat. victrice voluntatis, & libertatis reparatrice, in qua infallibilitas operandi caret necessitate, & victoria tota delectatio est, & suauitas. In explicatione huiusmodi gratiæ adhuc cæca est Theologia fateturque secretum esse inscrutabile, quomodo in vnum conuenire possint omnimoda infallibilitas, & tamen omnimoda libertas, & contingentia: quæ duo ut coniungi possint amico fœdere.

Primò dicendum esset qualis sit propria definitio, & verus conceptus gratiæ tum efficacis, tum sufficientis.

Secundò quid habeat gratia efficax supra sufficientem, ratione cuius vna infallibiliter habitura sit effectum, altera infallibiliter non sit illum habitura,

utrum videlicet gratia illa efficax vim habeat determinandi voluntatem, & eam trahendi necessitate, cui resistendi nullam voluntas habeat potestatem: an verò solis pugnet illicijs sola vincat congruitate, sola voluptate ac luce superet volentem, sed ita tamen infallibiliter ut quamuis possit non vincere semper tamen vincat.

Tertiò utrum efficax illa gratia prout differt ab ea quæ non est efficax habeat etiam in actu primo aliquid quod altera illa non habeat: an verò à solo effectu totam habeat efficaciam vel absolurè futuro, vel certè præuiso conditionatè.

Hæc inquam tria dicenda erant quæ totum continent gratiæ secretum, & sine quibus orbus est & mancus tractatus de gratia. Sed silenda mihi tamen & refecanda omnino sunt quia scribere de hoc argumento in vtramque partem iam diu verat summi Ecclesiæ Pastoris decretum cuius semper voces imò & nutus veneratur Societas Iesv sicut vocem Christi. Propterea totam hanc partem tractationis obedientiæ consacro: viderint profecto scriptores illi eruditissimi, qui scribunt quotidie pro auxilijs determinantibus quomodo se tutos esse possent à Romano fulmine, aquilas sanè dixerò, quas ignis de cælo non tangat, me verò solum terret tonitru, sola percussit fulguris coruscatio, & vox ipsa loquentis in vicario suo Christi obediendi desiderio totum se pellet in tumultu morientis obedientiæ, & in ipsa morte triumphantis. Quanquam excusatio mihi aliqua esse poterat, quod quæ hic scripseram, solam confangebant sententiam Iprensis dogmatistæ & fundamentum reuelabant omnium eius errorum. Contra Doctorem Catholicorum præsertim verò Patrum Thomistarum Doctrinam aduersus Pontificis prohibitionem verbum vllum hinc apponere, religio mihi fuisset vel cogitare.

Omissa itaque victrice hac & efficaci gratia omnium bonorum artificis præclarissima, breui hoc gratiæ actualis vniuersim sumptæ caractere totam absoluo explicationem eius proprietatum quem video esse compositum ex eius causis, ex vera eius natura, natiuis proprietatibus, & effectibus.

Causæ illius sunt, primò effectiua est diuinus amor idè videlicet potissimum gratia dicitur quia fauor est & effectus bonæ voluntatis Dei, ex cuius corde gratia prodit proles amoris, apparuit enim gratia & benignitas Saluatoris nostri Dei, primogenita charitatis Dei & omnium eius bonorum heres, præcipuum instrumentum prouidentia ad ædificandam Ierusalem ciuitatem sanctam: sapientiæ diuinæ opus mirabile in qua coniungit ea quæ videntur maxime dissonantia infallibilitatem & libertatem. Denique omnipotentia diuinæ præcipuum instrumentum, armat enim hominem viribus inuictis ad vincendum dæmones ad superanda vitia, ad virtutes coronandas.

Causa eius meritoria est Crux Christi, ad gratiam videlicet promerendam hominibus laborauit vsque ad Crucem Saluator amantissimus, cuius præcipua hæc cura fuit ut fontes quinque gratiarum omnibus in corpore suo nobis aperiret.

Causa finalis est remissio peccatorum omnium & iustificatio ut statim dicam, merita omnia & coronæ, opera omnia virtutum, omnis perfectio, omnis puritas, omnis sanctitas.

Causa subiectiua omnes homines sed præsertim electi Dei quibus gratificauit Deus in dilecto filio suo, & dedit illis vbera gratiæ suæ, ut in eis fugentes spiritum, ad æternam peruenirent gloriam.

Vera efficacia gratiæ natura lux est & ardor, cognitio & amor, visio & delectatio, coruscatio & suauitas intellectum

Causa effectiua gratiæ.

Causa meritoria.

Finalis.

Propria eius natura.

intellectum ingreditur, inuadit voluntatem, docet & delectat, vincit & placet, suadet & persuadet, renebras discutit ardorem accendit, docet intellectum, cordi dominatur, dat cognitionem, inserit amorem excitat dormientem, languentem eleuat, sonat vt tonitru, lucet vt fulgur, inflamat vt fulmen, soluitur in imbrem, in grandinem spargitur, in mel dulcescit, in rorem liquefit. Eloquium scilicet Dei quod mittit in terras *Velociter currit sermo eius, qui dat nitem sicut lanam, nebulam sicut cinerem spargit: mittit crystallum suum sicut buccellas, ante faciem frigoris eius quis sustinebit: emittet verbum suum & liquefaciet ea, stabit spiritus eius, & fluent aque*, sic enim mirabiliter gratiam explicat August. in Psal. 147.

Germanæ proprietates, & prædicata gratiæ sex potissimum sunt.

Primo eius necessitas quod ad omnia bona opera faciendâ, ad vitandâ omnia peccata, ad virtutes omnes acquirendas, ad omnia merita, ad cognitionem veri, ad amorem boni, denique ad omnia ita necessaria sit, vt ad singulos actus nostros requiratur eius præsentia, & auxilium sine quo nihil fieri potest quod laude aut præmio dignum sit.

Secundo eius liberalitas, quod ad omnia bona opera semper præstet fit omnibus, quia ille sol est quem oriri quotidie facit Deus vt spargat vndique lumen suum. Omnibus, inquam, ad omnia, omni tempore quo ties scilicet ingruit necessitas, vel turbat tentatio, vel instat præceptum, illuminat omnem hominem splendor hic diuinus, & non est qui se abscondat à calore eius.

Tertio eius inæqualitas, alijs enim Deus copiosissima largitur dona gratiarum, & trahit eos in vinculis amoris, alios vocat sed remissiùs, languidiùs excitat & rariùs quod ita certum est vt nihil frequentius habeat scriptura, præsertim Apostolus in tota epistola ad Romanos.

Quarto eius omnipotentia, vt loquitur S. Prosper, nihil videlicet adeo est difficile quod non efficiat, nihil durum quod non toleret, nihil imperuium quod non penetret. Quidquid sancti omnes egerunt mirabile, quidquid tolerarunt difficile opera fuerunt gratiæ Dei, & argumenta eius omnipotentia, omnia possum in gratia quæ me confortat.

Quinto eius infallibilitas, semper enim insuperabiliter & indeclinabiliter assequitur suum finem si efficax est.

Sexto eius suauitas, quia non pugnat, neque superat nisi delectando.

Effectus. Effectus eius nihil attinet dicere, sunt enim omnia bona opera quibus iustificamur, omnia merita quibus coronamur, de quibus modo dicendum est.

DISPUTATIO III.

De primo effectû Gratia Dei.

Qui est perfecta hominis iustificatio, & sanctificatio.

S. Thomas, quæst. 110. 112. 113.

Iustificatio & sanctificatio.

IXPO SVI hæcenus auxilia interna gratia mouentis ad bonum, nunc ad præcipuum eius fructum & scopum explicandum progredior, qui sine dubio est hominis iustificatio, sanctificatio, regeneratio, quos enim vocauit, hos & iustificauit per inhabitantem videlicet spiritum, & gratiam illam sanctificantem quam merito sanctus Petrus vocat magnum & pretiosissimum

Tom. 12

Dei donum per quod efficitur in nobis consortium diuinæ naturæ, ac germana eius similitudo, diuinum semen in nobis manens, pignus hereditatis, adoptio filiorum.

Tradiderunt eius explicationem accuratissimè doctores Catholici, propter sectarios qui turpissimè circa illam errant. Docuit verò illam plenissimè Concilium Tridentinum sess. 6. vbi aduersus hæreticos huius temporis eximie defenditur thesaurus iste iustorum, & Catholica doctrina de iustificatione mirabiliter declaratur, videtur autem tota reuocari commode posse ad duo capita, primum sit gratia sanctificantis existentia & propria quidditas. Secundum gratia sanctificantis causæ.

QUESTIO I.

Existentia & quid sit gratia sanctificantis per quam formaliter causatur iustificatio.

ORdior ergo ab existentia & conceptu quidditativo qualitatis illius mirabilis ac planè diuinæ quæ causatur in nobis esse diuinum, & generatur nouus ille homo, non iam amplius homo, sed planè Deus: illa enim est quæ per excellentiam appellatur gratia, sanctitas, iustitia, de qua nunc quatuor video quæri posse. Primo an sit talis aliqua qualitas realis iustificans hominem formaliter. Secundo qualitatis illius propria quidditas. Tertio qualitatis illius primarius effectus formalis negatiuus. Quarto effectus eius formalis positiuus.

SECTIO I.

Existentia gratia habitualis quæ sit formalis iustitia.

Certum est primo, hæreticos huius temporis errorasse multipliciter circa iustificationem adeò vt vix in vilo alio dogmate turpiùs delirarent: tria verò potissimum sunt circa causam eius formalem in quibus repugnant doctrinæ Catholicæ. Primo enim negant vllam in iustificatione gratiam infundi nobis in hærentem, quæ interius renouemur, & fiamus etiam intrinsecè sancti & iusti, nihil enim aliud esse iustificationem, quàm extrinsecum fauorem Dei, & declarationem aliquam iustitiæ, non autem internam eius acquisitionem. Secundo volunt imputari duntaxat nobis externam iustitiam Christi, cuius sub vmbra lateant peccata nostra, neque amplius videantur. Tertio negant gratiam vllam esse in nobis supernaturalem, & permanentem, vel si aliqua illa esset, certè illam non esse aliquid distinctum ab ipsa Fide, vt vocant iustificante. Ita enim docent Calvinus, Bucerus, Melancthon, relati à Bellarmino, Vega, Suare, Becano, Vasque.

Certum est secundo, veritatem Catholicam de causa formali iustificationis erroribus illis oppositam tria complecti capita quæ habentur in Tridentino sess. 6. c. 7. Primum est quod iustificatio non est sola remissio peccatorum, sed est etiam interna sanctificatio & renouatio totius hominis, per voluntariam susceptionem gratiæ ac donorum, quibus homo ex iniusto fit iustus, ex inimico amicus, vt sit hæres secundum spem vitæ æternæ. Secundum est formam quæ iusti constituimur esse iustitiam Dei non quæ ipse iustus est, sed qua nos efficit iustos, vt per eam renouemur spiritu mentis nostræ, neque solum reputamur iusti, sed reuerà etiam iusti nominamur & sumus. Tertium est illam gratiam esse qualitatem supernaturalem, realem, permanentem in anima, neque illam esse fidem, sed donum aliquod ab ea distinctum. Atque adeò iustificationem

Delirium hæreticorum.

Iustificatio complectitur tria capitula.